

**Vindiciae contra tyrannos, : siue, De principis in Populum,
Populique in Principem, legitima potestate, Stephano Iunio
Bruto Celta, Auctore.**

<https://hdl.handle.net/1874/432361>

ra

t.

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
  - de kopsnede
  - de frontsnede
  - de staartsnede
  - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

UNIV. OF
DE
SINCIPIS
MAGISTRO.

Rariora

F. oct.
319

R

F

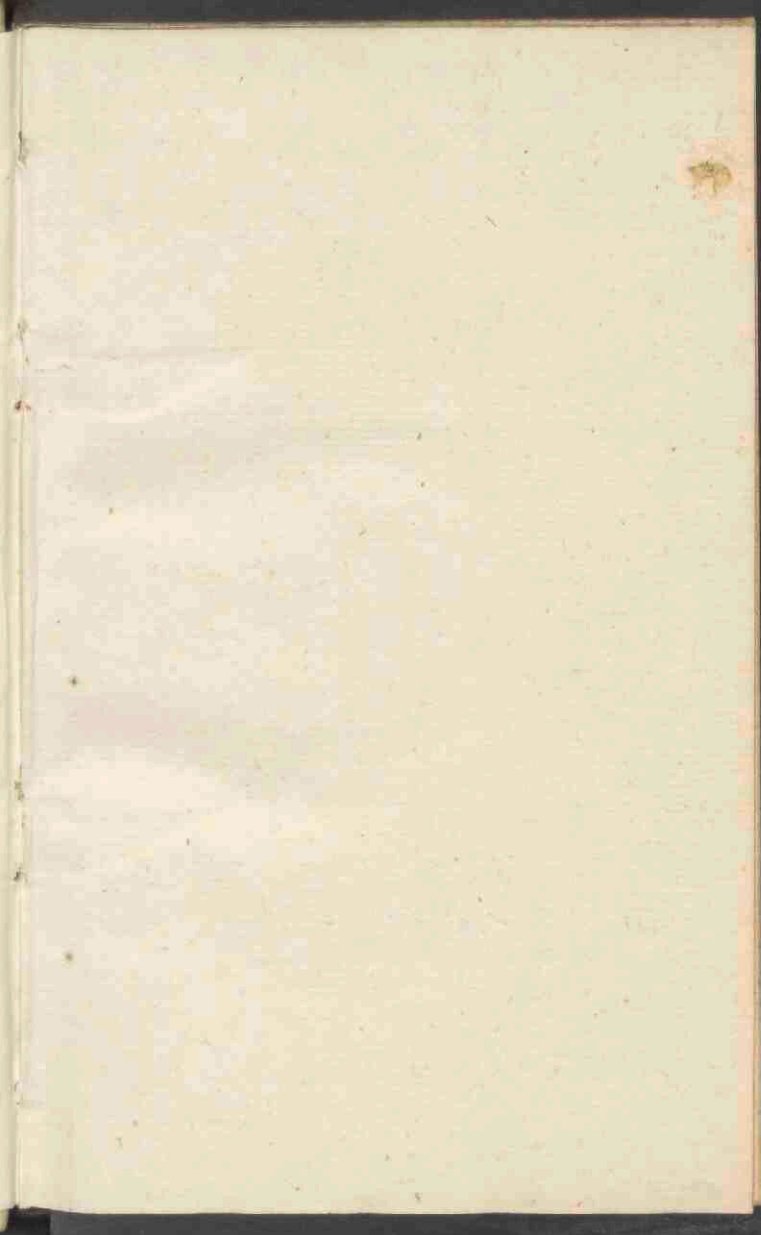
Miscellanea Theologica

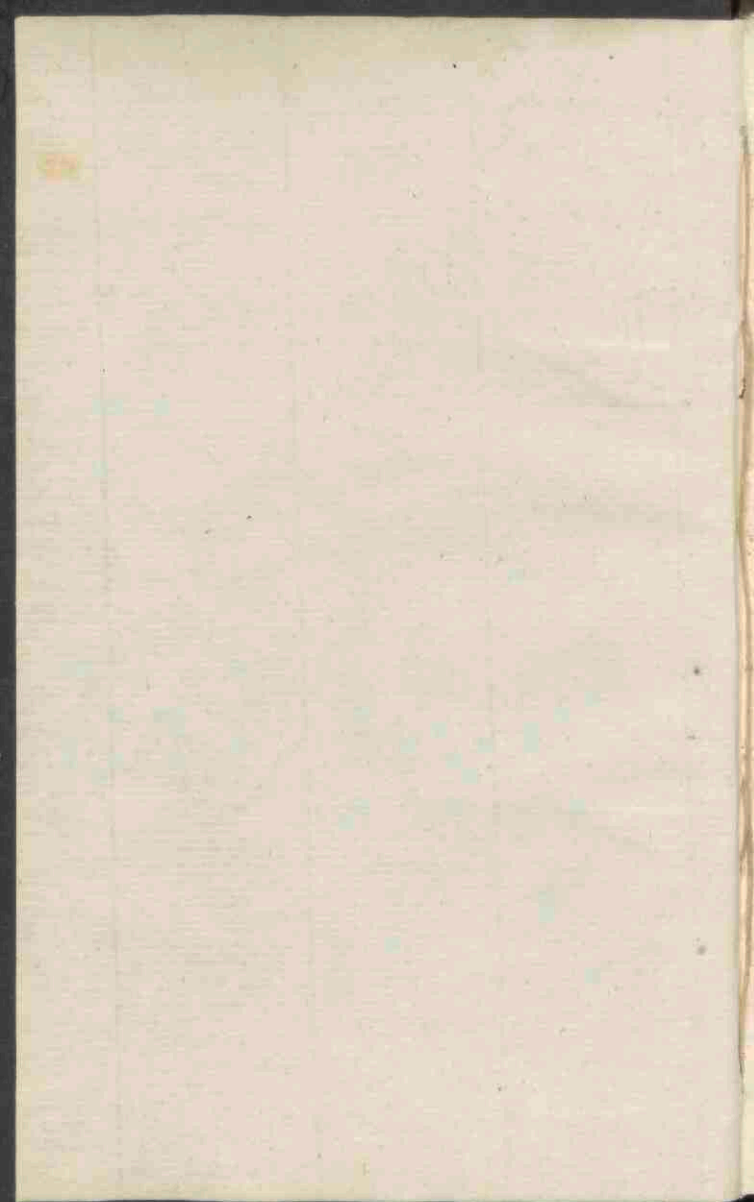
Octavo n°. 319.

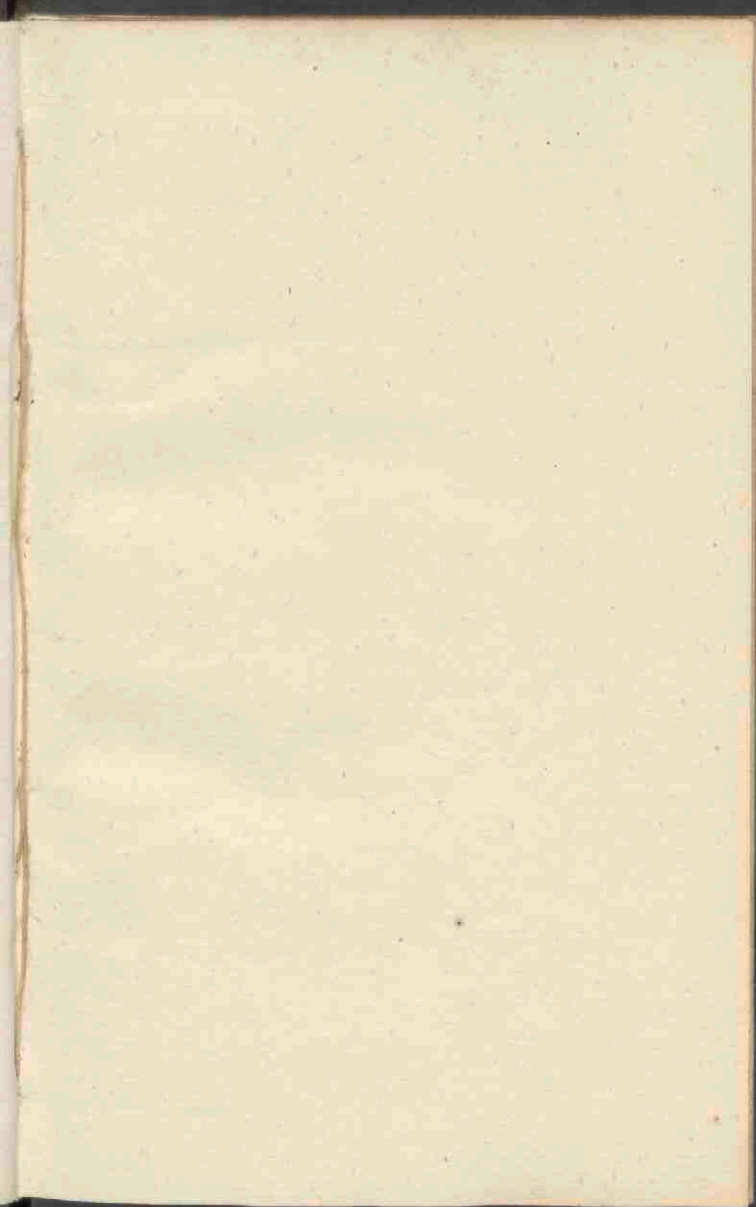
Rariora

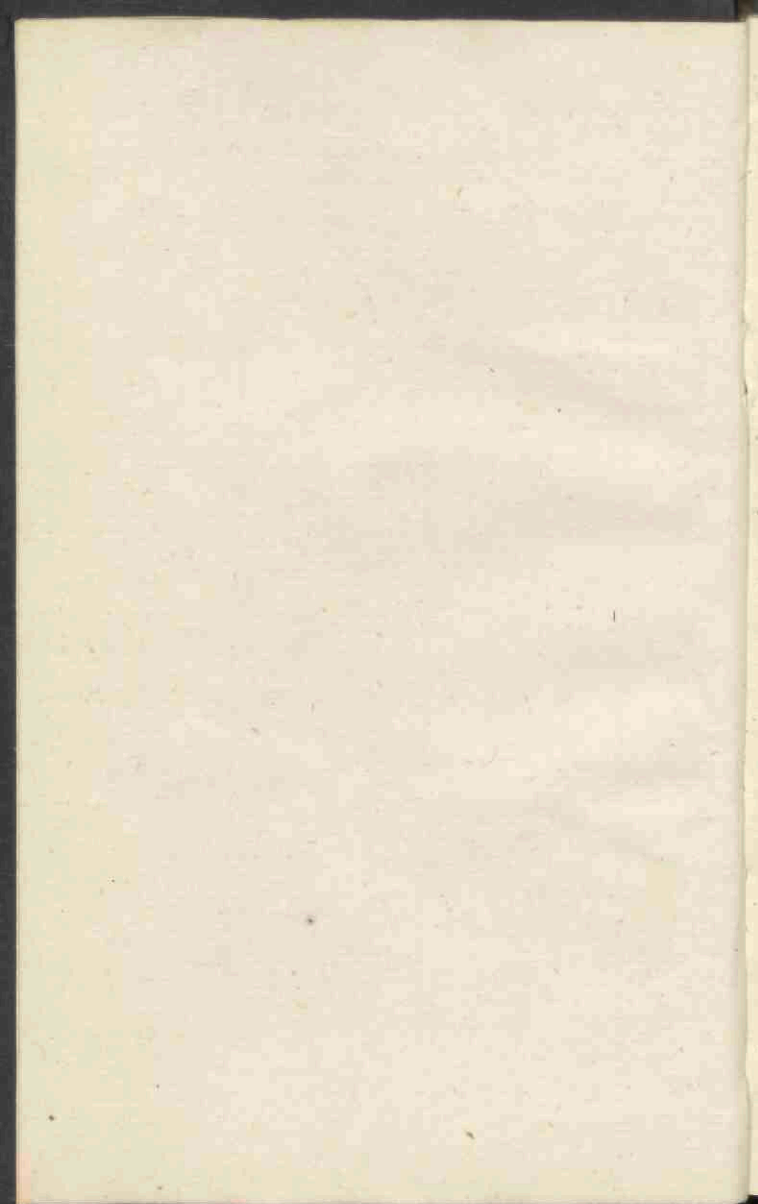
**F. oct.
319**

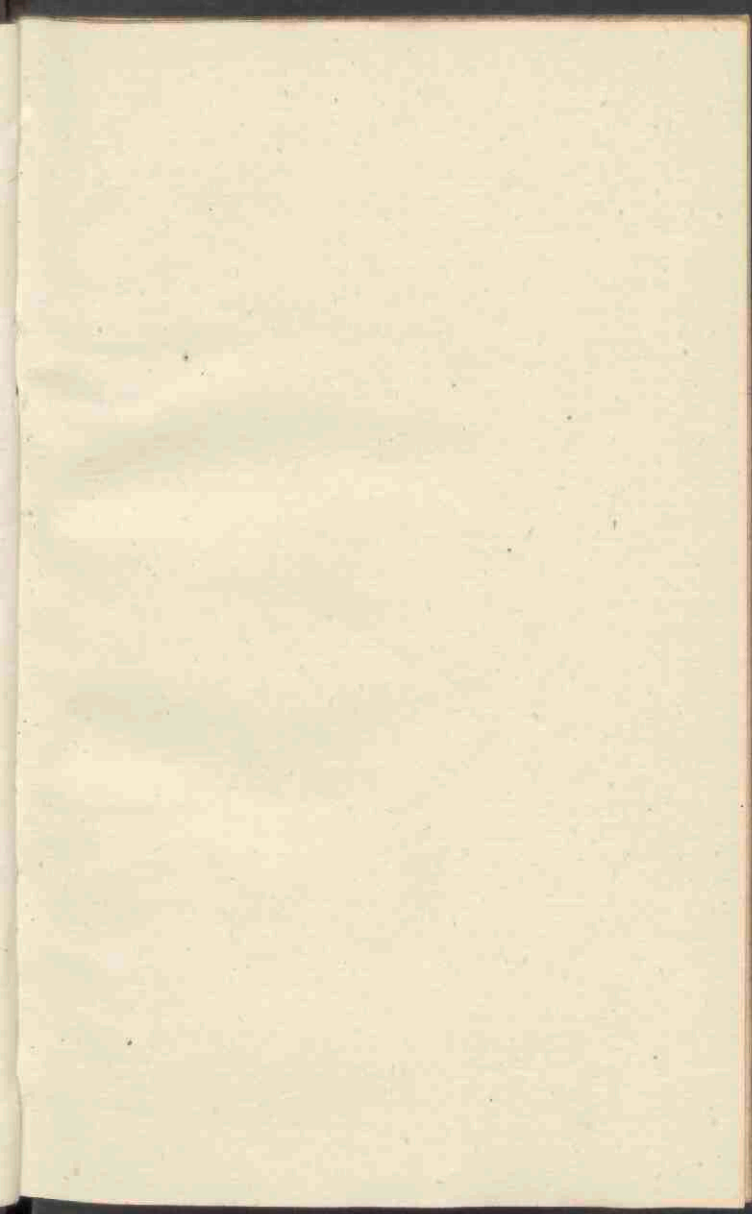

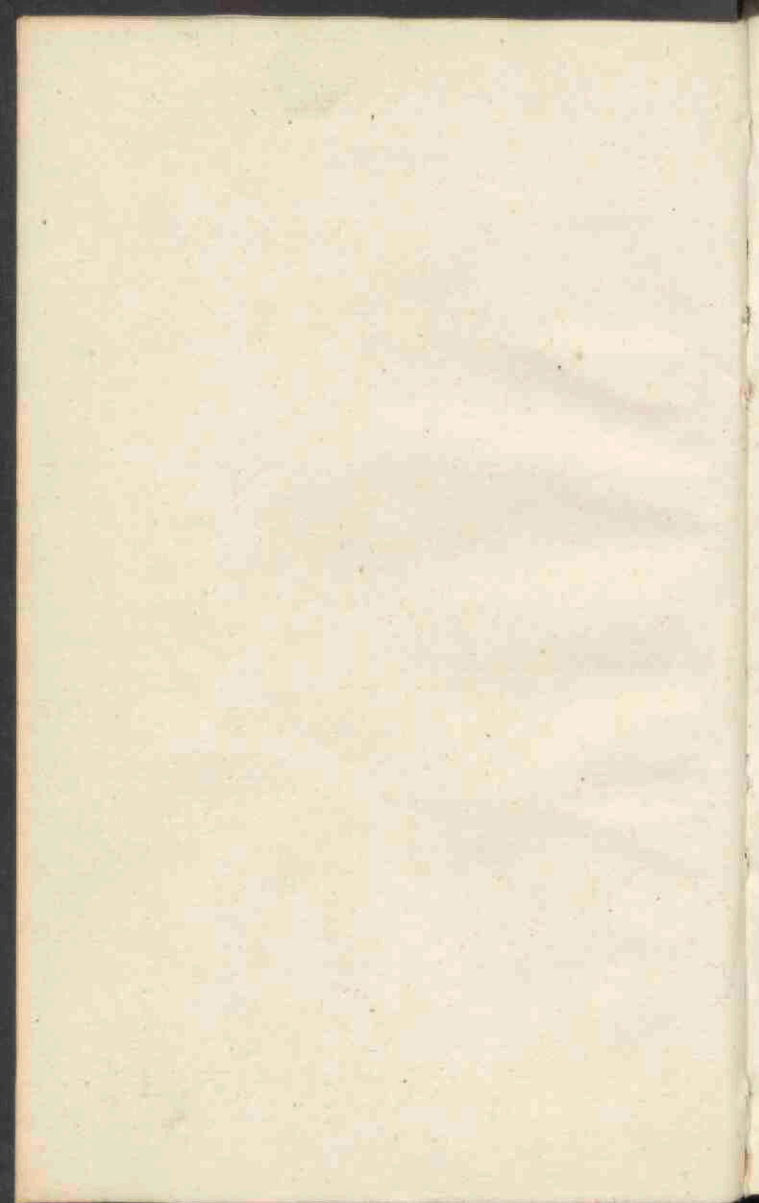

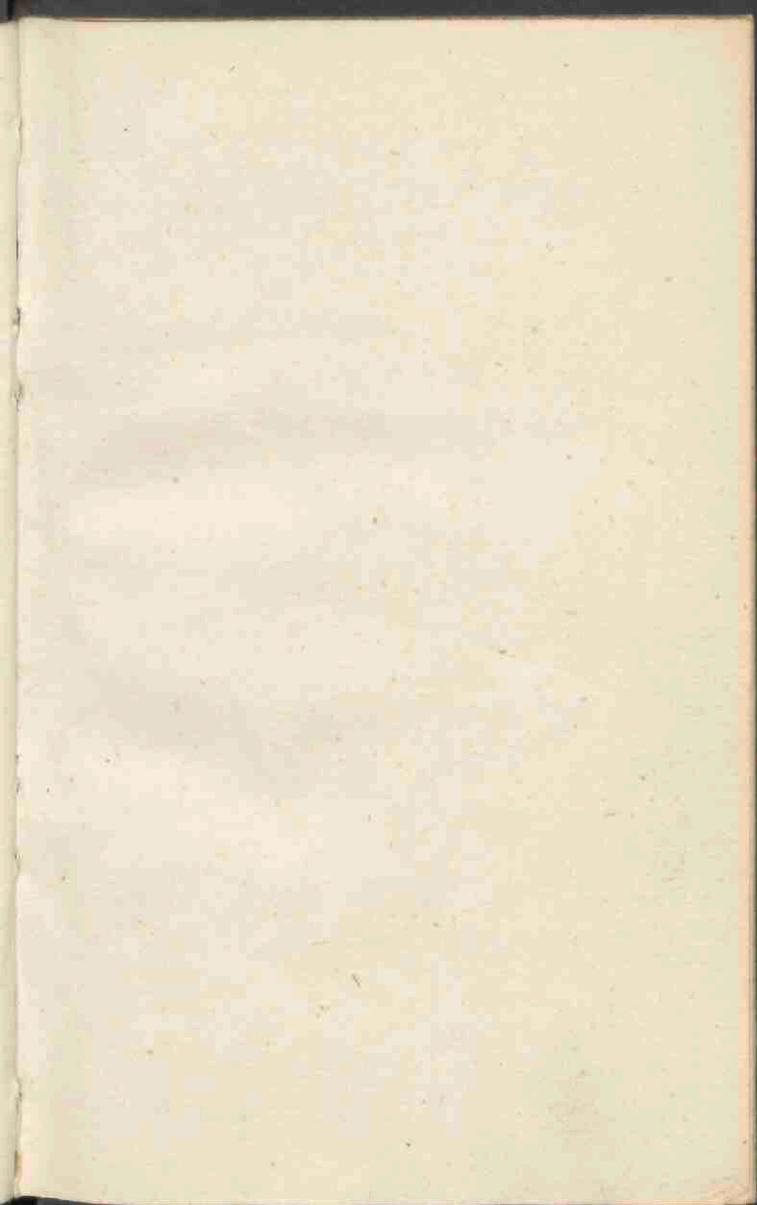

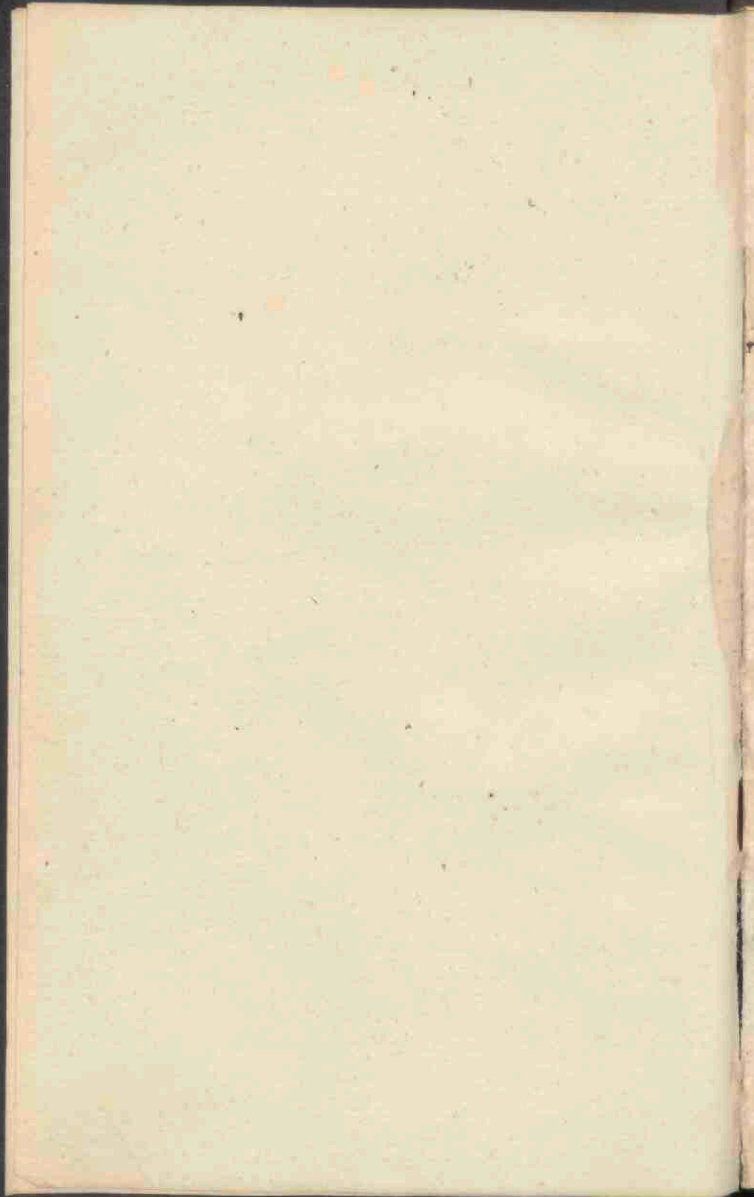

VINDICIAE,
CONTRA TY-
RANNOS:

SIVE,

DE PRINCIPIS IN
*Populum, Populique in Princi-
pem, legitima potestate,*

STEPHANO IVNIO
Bruto Celta, Auctore.

Ex dono. Hub. Büchelii

EDIMBURGI, AN-
NO M. D. LXXIX.

*HOC LIBRO INFR A
scripta Quæstiones explicantur.*

- I. An subditi teneantur, aut debeant Principibus obedire, si quid contra legem Dei imperent.
- II. An liceat resistere Principi, legē Dei abrogare volenti, Ecclesiāmve vastanti. Item, quibus, quomodo, & quatenus.
- III. An, & quatenus Principi Rempublīcam aut opprimenti, aut perdenti, resistere liceat. Item, quibus id, quomodo, & quo iure, permissum sit.
- III. An iure possint, aut debeant vicini Principes auxilium ferre aliorum Principum subditis, Religionis puræ causa afflictis, aut manifesta Tyrannide oppressis.

IMP. THEOD. ET
VALENTIN. CAES.
ad Volusianum Praefe-
ctum Prætorio.

DIGNA vox est maiestate regnantis,
legibus adligatum se Principem profite-
ri. Adco de auctoritate iuris nostra pædet au-
toritas. & re vera maius imperio est, submit-
tere legibus Principatum. Et oraculo præsentis
Edicti, quod nobis licere non patimur, aliis in-
dicamus. Dat. III. Id. Iun. Rauenna, Flore-
ntio & Dionysio. Coss.

IUSTINVS LIB. II.
de Lycurgo Legislatore.

NON habetibus Spartanis leges instituit,
non in uentione earum magis, quam ex-
emplo, clarior. Siquidem nihil lege vlla in alios
sanxit, cuius non ipse primus in se documenta
daret. Populum in obsequia Principum, Prin-
cipes ad iustitiam imperiorum firmavit.

L. SCRIBONIVS SPIN-
ter, Belga, Lectori.

COMPTOR Superum Maculosi no-
mine notus

VELLERIS, Etruscus scurra, Sophista
loquax,

Arte mala, Populi Harpigas senosq, Tyrannos
Instituit, Pests maxima Christiadum.

Iunius hoc Reges veros, Proceresq, libello
Efformat, Populos & sua iura docet.

Nempe caput magno Ciuili in corpore Reges,
Corporis & Populum cetera membra, facit.

Membra sed vt laquent, capiti ad versatia: Sanu,
Tusce, erit anne caput, quod sua membra
premit?

Sint igitur Reges Populis re, vt fædere, Leges,
Nomine reque Patres, iustitiaq, duces.

Totus ad exemplum Regis componitur Orbis,
Rex quoque sic Populi se sciat esse caput.

Hunc veteri Reges referat de more triumphum,
Quod Patria Patres, quod Populo socij.

CONO

CONO SVPERAN-
TIVS VASCO PRIN-
cipibus Reipublicæ, Piis,
Fidelibus.

NON eram nescius, & viri Principes, cum has Stephani Iunij Bruti, de vero Principis in Populum, & Populi in Principē, iure & potestate, Quæstiones in vulgus emitterem: fore nōnullos, qui me reprehenderent. Pugnant enim ex diametro cum Nicolai Machiauellij Florentini, quem in gubernanda Rep. ducem illi habent, malis artibus, pravis cōsiliis, & falsa pestiferaque doctrina. Mihi igitur, vt audaci, vitio vertent, opinor, quòd aliquid ad calumniam rapiāt, quòd ego nulla vobis nominis fama cognitus, hisce tātis de rebus ad vos, hoc tempore maximè, scribere non vereor. Sed constans in Rempubli-
cam meus amor, & animus, quem in eam perpetuo defixum gero, hunc mihi meriti excusserunt. Deinde iudicavi, has disputationes vobis sanè præcipuè deberi. Nec

P R Æ F A T I O.

enim de leuibus rebus habentur, sed longè
 grauissimis, & in tot Reip. perturbationibus
 cognitu necessariis. Itaque differunt de vera
 Principis & Regum, à quibus antiquum ducitis
 genus, tuenda Maiestate, & de eo Populi conseruando
 iure, quod optimæ leges, ac gentium probati
 mores vno omnium consensu constituerunt.
 Ac certè vestrorum quidam, quo hæc Regis
 Maiestas, & vetusta Populorum iura in Galliis
 restituantur in integrum, Imperatores eò
 exercitum duxerunt, aduersus eam gentem,
 quæ cælitum & hominū contemptrix, calliditatis
 & perfidiæ viribus artibusque subnixa, eo
 ingenium omne contulit, potentiam & robur,
 vt Gallos natura liberos, & omnis antiquitatis
 moribus, legibus, & institutis penitus ingenuos,
 in barbaræ crudelitatis seruitutē redigat.
 In his autem Quæstionum decursibus veterem
 illam Regna gubernandī, nimirum perfectam
 effigiem, tanquā matronam legitimam, castam,
 integram, nec ullis comptam calamistris,
 intuebimur, pro qua nobis Machiauelliani illi
 spuria, fucatam, impudicam & improbam,
 substituere non dubitant. Quæ vetus Pro-
 uincias, Regna, & imperia administrandi ratio

PRÆFATIO.

tio Maiorum vestrorum fuit, eamq; Principes omni Regiarum virtutū genere cumulatifsimi, veluti per manus traditam, quandiu vixerunt, diligēter obseruarunt. Meritò ergo has à vobis Quæstiones oportuit cognosci. Postremò mihi iure persuasi, si vobis has dissertationes inscriberem, fore, vt à multis diligenter ob nominis, ac gentis vestræ celebritatem legerentur. quas alioqui tamen non pauci cupidè propter invidiam & motus discutient, omnes peramāter ob elegantiam doctrinæ, æquitatemque causæ, etiam obviis vlnis excipient. Et quidem ea re studiosius, quòd nulla quemquam insectandi cupiditate, aut vllarum partium gratia scriptæ sunt, sed solo veritatis ob oculos ponendæ desiderio, ex Gallicarum calamitatū necessitate, ac ruinis; quo promptum aliquod firmumq; remediū, perpetuumque posteritati quærat, fuerunt diffusius explicatæ. Id quod, qui eas attentè legent, etiam quocunque tempore legent, cuiuscunque partis ij quoq; sint, aut nationis, conditionisve, modò tamen Christianam Religionem, vel quam Pontificiam, vel quam Reformatam appellat, profiteantur, facile certoque perspicient.

PRÆFATIO.

II Itaque cum de Galliæ calamitatibus mihi multus cum Bruto, erudito, prudente, nobiliq̃ue viro, sermo esset circiter ab hinc biennium, & vltro citroq̃ue nō pauca de earum originibus, causis, initiis & progressibus percurrissemus, eò tandem ventum est, vt, inter cetera, studio librorū Machiauellij, maximè crederemus acui quorundam ingenia, quo, artes perturbādi Remp. ex eorum auctoritate, qui eam regunt, amplecterentur. Quarum artium fundamenta, eum in iis libris, sparsim pessimis ea de re præceptionibus editis iecisse, satis vtrique constitit. Remedium nullum certius promptiusq̃ue fore, quàm si Principum imperium, ac ius populorum, qui eis subsunt, ad sua legitima certaq̃ue prima principia, referretur, intra certos fines, vtrorumque potestatem, ea ratione conclusum iri, quos vltra citraq̃ue recta Reip. administratio planè non possit consistere; neque tradita à Machiauellio disciplina, nempe ab iis principiis prorsus eversa recipi. Mihi deinde harū Quæstionum librum, in quibus hæc principia continentur, atque probantur, & exponuntur, misit, quo eas ipse legerem, & sententiam de iis meam significarem. Præclare equi-

PRÆFATIO.

equidem Iunius Stephanus, qui nihil antiquius habuit, quàm ut has Quæstiones, publici commodi gratia, Christianæque Religionis facta testâ tuendi causa, magnis laboribus studiisque perficeret. Eas ego, ô Principes viri, Machiauellianis & hominibus, & libris, quorum sceleratis consiliis Respublica in tot civiles dissensiones, partes, motusque, dissecta est, opponi posse censeo, tamquam Principia, quæ vocant, firmissima, vel columnas, aut Regulas, eius, hoc præsertim tempore, rectè reformandæ & collapsæ, legitima gubernandi ratione denuo sursum erigendæ, certè piis prudentiaque præstantibus viris summè placituras esse confido.

III Tametsi autem Machiauellianos quosdam, vel Tyrannorum mancipia, in Iunium insurrecturos, nō abs re suspicor; quia tamen id hoc nomine facturi sunt, quod per harum Quæstionum Principes rationes, si vos eas audietis, metuunt malas suas artes in ordinem quasi redactum iri; & se à vobis Regibus Principibusque Populoque deregendos: quid eorum iras Brutus, vir magnanimus, aut clādestinos susurros curet? Lætetur ille, eorum iniustitiam, scelera, rapinas, fraudes, tandem

PRÆFATIO

aliquando ad certissimam Regum Populorumque salutem, in quam vnam rem omnibus viribus incumbendum est, diligentia, curaque sua pateferi. Quod si falsa doceri dicunt, id ostendant, necesse est. Sed id quomodo, quæso, præstabunt? Nam quæcunque in his Quæstionibus adferuntur, ea claris equidem, non verò detortis Sacrarum literarum testimoniis esse certa, demonstrantur; ex Morali, Politicisque scientiæ doctrina, & Naturæ, ac legum iussis, Jurisconsultorum responsis, Imperatorumque rescriptis confirmantur, diuersarum Gentium moribus & institutis adstruuntur; in illustribus ac variis variorum Historicorum exemplis, tâquam in speculo, spectanda proponuntur. Ad docendi rationem quod pertinet (Philosophos, ac disputatores alloquor) ille, quo planius & certius rem ostendat, ex effectis & consequentibus causas & Maximas illas propositiones, sive regulas, colligit, ob oculosque ponit, & cognoscendas exhibet, veluti gradibus quibusdam ad summa conscendens: vt Geometrarum more, quos hac in re imitari viderur voluisse, ex puncto lineam ducat, ex linea superficie, ex superficie corpus cõstituat.

quo

PRÆFATIO.

quo genere quidquam ostendendi, vel probandi, quid clarius, aut breuius, quid denique certius firmitusque esse potest? In quibus expendendis summam quandam animi moderationem adtulit, inquirendę diligentęque perscrutandę rei veritati, tanquam in puteum demersę, deditus. Quam erutam ex profundo, & omnium oculis expositam, si qui nolint intueri, planę sunt improbi: si qui, quam vniuersi vident, eam conspiciere nequeunt, planę cęci. Ad hęc ergo modum discussis illis nostris Quęstionibus dilucide necessarioq; consequitur; quodnam Principis in Populum sit munus; & quod Populi in Principem ius & officium, & hęc munera inter se distincta esse, mutua tamen & reciproca. Porro vtriusque certos esse terminos à Deo & Natura, Gentiumque moribus constitutos: qui transibit suos, eum grauius in Deum ac leges, iusque Gentium peccare. his metis transgressis, manere in Reipubl. rerum confusionem: ab ea, ciuilibus humanique fœderis dissolutionem; inde Tyrannidem; ex Tyrannide, immanem seditionem; ex ea, ciuile bellum radices agere. Constituto autem vinculo illo humanę societatis firmo, atque metis illis ac finibus

P R Æ F A T I O.

nibus positis, ut Quæstiones ostendunt; & eos veris iustisq; principiis decernunt, atque stabiliunt, anne Machiauellij doctrina funditus, nullóque negotio, planè corruit? & uti futilis, impia, & humano generi perniciosissima, radicitus evellitur? Neque fulcra ei sic ruituræ quisquam potest subicere, quæ illam vllò omnino modo munire queant. Veruntamen esto liberum Machiauellianis in hanc arenam descendere: prodeant. Illis, quæ diximus, scripturæ Sacræ, Philosophiæ de moribus ac Reipublicæ, legum, Morum, Gentium, & Exemplorum veris ac legitimis armis utemur, pedemque cum iis audacter confereamus. Si se congressuros negant, iam metum suum prodent: seque eo victos testabuntur. Si singulare certamen propter arma, cum iusta sint tamen, detrectat: quid nos cum iis porro pugnemus? Cõfitemur, neque palam confiteri pudet, nos esse Christianos, nec nobis cum ea gente, quæ hæc arma repudiet, commercium vllum, tanquam cum iis, quibus sit aqua & igni interdictum, esse velle. Iam verò, quoniã, æquitate causæ destituti, nihil equidem sunt, quod obiciant, habituri, seditiosas esse Quæstiones, fortassis exclamabunt, atque, falsa esse ea-

se ea-

PRÆFATIO.

se earum Principia dissertabunt. rationibus non gladiis, agant. Sin autē vera, cur seditiosas appellent? cur Principū manipulos in illas arment? An Princeps id quod verū est, ignoret? in re maximè, quę & sua tanti, & Reip. quidē, interest? Veritas solis sanè Tyrannis, qui omnia nō ex utilitate publi-
ca, sed ex propria libidine metiūtur, quos ad eò operose illi instituūt, seditio esse potest: Sipienti autem, Pioq; ac Fidei Principi; quem Quęstiones istę docēt, & erudiunt, summa tantū virtus.

IV Sed, vt hęc Quęstionum Principia, & decreta esse scitis, ō Principes Pij, Fideles, multò iustissima: sic etiam, ea vos, re ipsa probare, tot illustres vestrę actiones, perpetuumq; vestrum Pacis conciliandę studium, & tot vestrę demum expeditiones, clarè testantur. Itaque par est, vt, indicato ex his decretis pharmaco, & vero remedio, coniunētis vnā omnes viribus, certè tandem aliquando medicandis huius temporis dissiidiis, & natis inde malis, salutare manus adhibeatis. Vos equidē Deus Optimus Maximus, iis animis & consiliis crexit, & Imperatoribus armauit, atque tot gentium favorib. covsq; beavit, vt & vestram constantiam, nostri
tempo-

PRÆFATIO.

temporis adulationibus, & vestram fortitudinem nostrorum Gygantū audacię, & huius deniq; sæculi socordię, virtutē inclytę vestrę familię, ac gentis, in tot Gallicis perturbatis negotiis, rebus, provinciis, Proceribusq; viris, opposuerit. Vos igitur harum Quęstionū Principia secuti, iustitiam in Gallia defendendam suscepistis; eo exercitum cōscripsistis, collegistis, duxistis. Demonstrant verò illę, vos nō solū id iure potuisse, posseq; facere; verū etiā debere. Nos igitur pro vestra salute vota libēter concipimus, atq; speramus, vos piis victoriis & rebus illustres tandem aliquando cōposita firma pace, contra crudelem illum immanissimū Tyrannum Turcam, diuino beneficio ex cōmuni omnium ordinū (vos omnes compello Christiani Principes) decreto, animum, copias, militarem scientiam, virtutem, auctoritatē, atque fortunā esse conuersuros: quò vobis ducibus, Respublica Christiana de hoste potentissimo, longęque, superbissimo ad summā Christi gloriam, Ecclesię salutem, & Reip. quietem triūphet. Id quod Deus Opt. Max. faxit, obtestamur vniuersi, supplicesq; poscimus. Valete. Kal. Ian. M. D. LXXVII. Soloduro.

PRIMA QVAE- STIO,

*AN SUBDITI TE-
neantur, aut debeant Principibus
obedire, si quid contra le-
gem Dei imperent?*

IDEBITVR fortas-
se prima fronte hæc
quæstio planè otiosa
& inutilis, qua nem-
pe Christianorum a-
xioma certissimum,
tot Scripturæ sacræ
testimoniis, tot sæcu-
lorum exemplis, tot piorum Martyrum
rogis comprobatum, quasi etiamnũ con-
troversũ in dubium vocari videatur. Vn-
de etenim, dices, tot tantæque piorum æ-
rumnæ, si ex vna hac causa, quòd Deo sim-
pliciter & absolutè, Regibus verò, quate-
nus adversus legẽ Dei nil imperent, obtẽ-
perandũ esse, perpetuò iudicant? Quor-
sum verò alioqui Apostolorum respon-
sum

sum, Deo magis, quàm hominibus parendum esse? Deinde, cùm sola vnus Dei voluntas perpetuò iusta sit, ceterorum iniusta subinde esse possit; quis ambigat, quin illi vni absque vlla exceptione, his cum aliqua semper exceptione parendum sit? At certè cum hodie multi Principes existant, etsi Christi nomè ij iactitant, qui immensam potentiam ne ab ipso quidem Deo pendentem sibi audacter arrogent, multi adultores, qui quasi Deos terrenos eos adorent, multi etiam, qui seu metu occupati, seu alia vi coacti, nulla in re denegadum esse Principibus obsequium aut censeant, aut censere videri velint; & vitium præterea nostrorum temporū hoc esse videatur, vt nil tam firmum sit, quod non convellatur, nil tam certū, quod non controvertatur, nil tam Sanctū, quod non violerur: vereor sanè, ne cuius rem accuratè perpendenti, non modò non inutilis hæc quæstio, sed planè necessaria, nostro præsertim sæculo, videatur. Mihi certè causam tot tantarumque calamitatū, quibus ab hinc annis aliquot orbis Christianus divexatur, examinanti, succurrit illud Osee Prophetæ: Principes Iudæi iis similes fuerunt, qui terminum mouent. i-

● see c. 5.

v. 10.

taque

taque iram meã aquæ instar in eos effundam. Ephraim verò conteritur in iudicio; quia impia mandata sequutus est. Peccatum & Principum, & populi, vno verbo hic habes. Terminos verè mouent ij Principes, qui illa iurisdictione non contenti, quam ipsis tribuit Deus Opt. Maximus, eam, quam sibi supremam in omnes retinuit, vi invadere conantur. quibus, inquã, nõ sat est; bonis corporibusque subditorum pro arbitrio & libidine vti, ni etiam miserorum animas, quod Christi merum peculium est, sibi vendicent, qui solo non contenti, cælum etiam ipsum audacter aggrediuntur, ad motisque scalis invadere conantur: nimirum, vt ait Poeta Ouidius,

Quã licet, affectant cælum isti. Tempa Quirinus,

Liber & Alcides, & modò Cæsar habent.

Populus verò impia mandata sequitur, qui aduersus legem Dei quicquam iubentibus aut assentitur, aut assentatur, qui tãquam diis thura quodãmodo adolet, qui solium Dei affectantibus; cum possit, nõ repugnat, qui quæ propriè Dei sunt, Cæsari tribuere non veretur. Nemo verò est, qui hæc non videat. Si quis Principi impia iubenti non obtemperat, cõtinuò re-

bellis, perduellis, Maiestatis reus habetur. Iis calumniis petebatur Christus, iisdem Apostoli & primi omnes Christiani. Si quis. Eldræ, (4.) aut Nehemię (3. ver. 7.) exemplo, Templum Domini extruere parat, regnum affectat, res novas molitur, in Remp. cuniculos agit. Obstrepere verò Regibus còtinuò adultores innumeros audias, si semel restauratum fuerit Templum istud, actum est de regno: non est, quòd vlla amplius tributa, aut vestigalia ab istis hominibus expectes. Quæ verò isthæc infania est? Eæ demû Republicæ firmæ censendæ sunt, quarum in medio Templum Dei collocatum est, quæ ipsæ Templum Dei sunt. Ij Principes verè regnant, qui cum Deo regnant, cum omnes omnino per ipsum regnent. At còtrà quæ *nano sudiæ* hominum est, nec Rempublicam bene còstitutam, nisi everso Templo, nec Regnum, nisi expulso, si fieri possit, Deo Opt. Max. tutum firmumque putarit? Hinc verò tot Gigantæi ausus, & Gigatæorum consimiles exitus, tot Principum exitia, tot Gentium excidia. Quod si nossent ij, quid inter Deum & Cæsarem intersit, inter Regem regum & Regem, inter Dominum & vasallum, quid sibi ille à subditis
tributi

tributi nomine poscat, quid ipsis in subditos permittat: proculdubio neq; tot Principes Regnū Dei turbare conarentur, neque etiam in ipso conatu, iusta Dei iudicis & vindicis ira, proprio regno deturbarentur. Neque verò præterea tot calamitates, direptiones, vastationes Populus pateretur. Interest ergo Principum, scire, quatenus imperare debeāt; subditorum, quatenus parere, ne aut illi alienam iurisdictionem invadendo, aut hi extra iurisdictionem ius dicenti parendo, in pœnam incidant. Hic verò est Quæstionis propositæ scopus, cuius Sacrà præcipuè scripturam iudicem faciemus.

Quæritur, An subditi teneantur Regibus obedire, si quid adversus legē Dei imperent? id est, utri potius, Deo an Regi obediendum sit. De Rege, cuius amplissima censetur potestas, si constiterit, de cæteris magistratibus eadem via constabit. Primum docent Sacræ literæ, Deum suapte auctoritate regnare, Reges quasi precario: Deum per se, Reges per Deum: Deum iurisdictione sua vti, Reges delegata tantum. Sequitur itaque, Sapien. 6. Proverb. 8. Job 12. &c. Dei immensam esse iurisdictionem, Regum dimensam: Dei infinitam

potentiam, Regum præfinitam: Dei Regnum nullis limitibus circumscriptum esse, Regum contra certis regionibus regi, certis cancellis terminari. Deinde Deus ex nihilo creauit cælum & terram. Itaque is iure cæli & terræ dominus est, & verè proprietarius. Quicunque verò terram inhabitant, eius tanquam coloni sunt & emphyteuræ: quicunque in terra ius dicunt, & aliqua ratione cæteris præsumt, Dei beneficiarij & cliētes sunt, ab eoque investiturâ capere & agnoscere tenentur. Deus denique solus proprietarius est, solus dominus: homines omnino omnes, quo gradu tandem ij sint, coloni, villici, ministri, vasalli, qui quo ampliores fructus percipiunt, eò maiorem censum debent: quò maiori autoritate potiuntur; eò seuerius rationem reddere tenentur, quò clariore honorem consequuti sunt, eò grauiori oneri sunt obnoxij. quod & Scriptura sacra passim docet, & pij omnes, imò præstantissimi quique Ethnici semper agnouere. Domini, ait Dauid Rex, est terra, & plentudo eius: ac ne homines suis vomeribus sacrificēt, nil terra ipsa absq; cæli pinguedine proferre solet. Ideò verò Deus sibi à suis omnium frugum primitias cōsecrari poscit

poscit. & Ethnici ipsi vltro dicauere, quibus sese colonos, ipsum verè Dominum profiterentur. Cælum Domini solium est, ait rex Salomon, terra subsellium. Itaque cum reges omnes eius pedibus subiecti sint, non mirum, si Deus Rex regum, & Dominus dominantium, Reges verò omnes, ministri regni eius, iuri dicundo constituti, vocitentur. Per me, inquit Dei sapientia, reges regnant, & Principes iudicant terram. At ni faxint, soluo ego baltheum regum, & cingo renes eorum cingulo. ac si diceret: meum est, stabilire reges in solio, aut deturbare pro meo arbitrato. Hinc solium Regum, solium Dei dicitur. Benedictus, ait Regina Sabæ Salomoni, Deus tuus, qui te posuit super solium suum, vt regem loco domini Dei tui, vt facias iudicium & iustitiam. Sic & Salomonem alibi in throno Domini, aut in throno regni Domini collocatum legimus. Eadem ratione Populus ipse, Dei Populus & hæreditas perperuò dicitur: Rex verò administrator eius hæreditatis, & dux populi Dei. quo titulo Dauid, Salomon, Ezechias & cæteri pij Principes nominatim afficiuntur. Cùm verò sancitur fœdus inter Deum & Regem, ea conditione san-

Esa. c. 66.
7. 1.
1. Reg. c. 8.

Sap. 6. 7. 1.
Prois. 8. 7. 15.
Iob. 12. 7. 16.
Daniel 2.
vers. 21.

1. Chro. c. 9.
vers. 8.
2. Chro. c. 9.
vers. 8.
1. Chron. c.
29. 7. 23.

1. Sam. c. 9.
7. 16. c. 10.
vers. 1.
2. Sam. c. 6.
vers. 21.
2. Reg. c. 20.
vers. 5.
2. Chro. c. 1.
7. 9. &c.

8 VINDIC. CONT:

citur, vt Populus sit, & perpetuò maneat
 Populus Dei, nempe vt ostendatur, deum
 sua se proprietate & possessione non exu-
 ere, cum Populum regibus tradit, sed re-
 gendum, curandum, pascendum tradere,
 non secus ac is, qui gregi pastorem eligit,
 gregis nihilominus dominus manet. Hoc
 peripicuè agnouerūt pij reges, Dauid, Sa-
 lomon, Iosaphat & cæteri, qui etsi Deum
 Regnorum & Gentium Dominum agno-
 scebant, nihilo tamen minus regnabant:
 imò eò magis, quò alacrius deo seruibāt.
 Hoc idem Nabuchodonozor ipse, quan-
 tumvis Ethnicus & potens Monarcha,
 tandem profiteretur. què cum Daniel Regē
 regum vocaret, cui Deus cælorum, regum
 potentiam, & gloriam dedisset: Quini-
 mo, ait, ô Daniel, verè Deus tuus est Deus
 Deorum, & dominus Regū, qui regna tra-
 dit quibuscumq; vult, vel omnium homi-
 num vilissimis. Propterea verò & Xeno-
 phon ipse, in inaugurando Cyro, deo im-
 primis litatum dicit: & passim Ethnici e-
 tiam authores Deum Opt. Max. regē sum-
 mum prædicant. Hodie verò in Christia-
 norum Principum inauguratione, ij per-
 petuò Dei famuli, Populo suo regūdo de-
 stinati nuncupantur. Cum itaque reges,
 Dei

2. Reg. c. 11.

2. Chron. c. 33

7. 16.

2. Chron. c.

20. 7. 6. f

1. Chron. c.

29. 7. 11.

Dan. c. 2. 7.

37. c. 4. 7.

24.

Dei vicarij tantum sint, in Dei solio ipso auctore constituti, Populusque sit Dei Populus: nec verò vicariis, nisi eorum, quorum personam gerunt, causa honos deferatur; sequitur procul dubio, regibus propter Deum, non adversus Deum, Deo servientibus, non adversantibus, Dei iurantibus, non invadentibus, obtemperandum.

Hic obiiciant fortè nobis Assentatores aulici, Deum suam omnè in reges auctoritatem contulisse, cælum sibi retinuisse, terram agendam ferendamque pro libito regibus tradidisse: Cæsarem deniq; diuisum cum Ioue imperium habere. Digna sanè vox Cleone aliquo impurissimo Alexandri adulate, aut Martiale, qui Domitiani edicta, Domini deique edicta vocare non veretur. Digna & nefandissimo Principe Domitiano, quem Dominum deumque etiam vocari voluisse, Suetonius narrat. At certè & pij Principis auribus & piorum subditorum ore prorsus indigna. Manet semper illa Dei omnipotentis sententia: Non dabo nomen meum alteri, non transferam gloriã meam in alium, id est, non eam cuiquam potentiam tradam, quin summũ ius mihi

Esai. 48.
ver. 11.

*Pfal. 2.
Sapient. 6.*

perpetuò recipiam. Deus sua se potentia & authoritate nunquam exuit. Sceptrum in manu tenet, quo frementes reges compescat & contumaces còterat. Libram in altera, qua ius iniquè distribuètes examinet. Supremi verò imperij nulla certiora signa dari possunt. Quòd si aut Imperator, cum Regem aliquem creat, saluo semper summo imperio id facit, aut rex, puta, Franciæ, cum extraneo, vel etiam fratri filiove ditionem regendam possidendamve tradit; casus regios, animadversionem Regiam & supremũ dominatũ perpetuò recipit, quin & si minus in formula investituræ fiducia ve expresserint, ipso iure excepisse putatur. Quanto verius Deus in omnes Reges, in seruos, inquam, & ministros, eam sibi authoritatem retinet, à quibus & rationem eum reposciturũ, & pœnas de iis sumpturum, si suo officio malè fungantur, toties legimus? Reges itaque regis regum vasalli sunt, per gladiũ regiae authoritatis insigne, investiti, vt eo gladio legem diuinã tueantur, bonos protegant, malos perdãt, non secus ac per ensẽ, scutum, vexillũ, vasallos à Domino superiori feudo investiri videmus, ea lege, vt ei iisdem armis, quandocumque opus fuerit, militent.

militent. Vt verò vafallos eos definiamus,
 ita & quæcunque vafallis, regibus, appri-
 mè etiam conveniunt. Vafallus feudum à
 domino superiore accipit, cū munere iu-
 ris dicendi & onere militiae coniunctum.
 Rex regū à Deo, vt iudicet Populum fuū,
 & aduersus hostes tueatur. Vafallus legem 1. Sam. c. 8.
 & conditionem à Domino superiori acci- et c. 9. v. 20
 pit. Rex à Deo iubete, vt legem suam per-
 petuò obseruet, & ante oculos habeat. Si
 fecerit, tum ipsum, tum posteros regnum
 diu possessuros; sin contrà, contrarium ex-
 perturos. Vafallus sese domino superiori
 iureiurando devincit, fidemque & obse-
 quium promittit. Rex pariter ex legis di- Deut. 17.
 uinae præscripto sese imperaturum iurat.
 Vafallus denique, ni iusiurandum seruet,
 feudum committit, ipsoq; iure sese omni
 prerogatiua priuat. Rex quoque, si Deum
 negligat, si ad eius hostes tráfugiat, si fe-
 loniam aduersus Deū committat, & ipso
 iure regnum committit, & ex facto plerū-
 que amittit. Hæc ex fœdere inter Deum &
 regem fieri solito (confœderatorum enim
 nomine seruos suos dignatur Deus) per-
 spicua erunt. Duplex autem fœdus in Re-
 gum inauguratione legimus: primum, in-
 ter Deum & Regem & Populum, vt esset

Populus, Dei Populus. Secundum verò, inter Regem & Populum, vt bene imperanti bene obtemperaretur. De secundo postea videbimus: de primo hîc nobis agendum est.

*Fœdus inter
Deum &
Reges.*

In Iog inauguratione legimus sanctum fuisse fœdus inter Deum & Regem & Populum, aut, vt alibi dicitur, inter Ioradam summum sacerdotem, & vniuersum Populum & Regem, vt esset Populus Dei.

2. Reg. c. 11.

2. Chro. c. 23

ver. 16.

2. Reg. c. 23.

Similiter Iosiam & vniuersum Populum fœdus iniisse cû Deo. Vnde intelligimus in hoc fœdere faciundo stipulatum fuisse summum sacerdotem Dei nomine, à Rege & Populo, tanquam verbis conceptis, An non curaturi essent, vt Deus purè & ritè in Regno Iudaico coleretur. An nô scilicet ita regnaturus esset Rex, vt populum Deo seruire sineret, inque Dei lege contineret. Deinde, an non ita populus Regi obtemperare vellet, vt nihilo scius Deo in primis obsequeretur. Regè verò & Populum tanquam reos promittendi, in legem Dei iurasse, seseque solenni sacramento Deo colendo imprimis obligasse. Vnde ex facto, cum primum istud fœdus sancitum est, Iosias & Ioas destruunt idololatriam Baal, & cultum Dei restituunt. Capita verò

ta verò fœderis hæc erant in summa: Vti
 tum Rex ipse, tum etiam Populus vniuer-
 sus, Deum ex legis suæ præscripto, & sin-
 guli colerent, & vniuersi colendum curã-
 rent. si facerent, Deum ipsis affuturum, rei-
 quæ publicæ illorum præfuturum. Sin minus,
 missos facturum & disperditurum: quod
 ex multorum scripturæ locorum collatio-
 ne apparet. Moses moriturus, eas condi-
 tiones fœderis vniuerso Populo recenset,
 moxque legem, id est, ipsa pacta conuenta
 Domini, in Arca fœderis asseruari præci-
 pit. Mose vita functo, Iosue constituitur
 dux Populi Dei. Dominus itaque ipse eum
 admonet, si res suas prospere gerere velit,
 ne à lege latum vnguem recedat. Is verò
 cum primum Israelitæ terram Chanaan
 ingressi sunt, vt palam eis faciat, qua con-
 ditione in eam possessionem à Deo mit-
 rantur, sacrificiis ritè peractis, legem corã
 vniuerso Populo legit, moxque mira, si iis
 pactis starent, pollicitus, dira, si negligere-
 rent, minatus. In summa, si legem seruarent,
 prospere rem gesturos: sin secus, disiectum
 ac pessundatum iri obtestatur. Idem quo-
 que moriturus, & evidentius quidem.
 Quotiescunque verò eam deserunt, in ma-
 nus Chananæorum traduntur, & Tyrann-
 nis

2. Chro. c.
 23. ver. 16.
 & 17.

Deu. 29. 30.
 31. cap.
 Deu. 31.
 v. 26.

Iosue c. 1.

Deu. c. 27.
 v. vlt.
 Ios. c. 5.
 Ios. c. 24.

nis mancipantur. Iam idem omnino fœdus, quod inter Deum & Populum sub iudicibus fuit, sub Regibus & cum regibus obtinuit. Postquam Saul vnctus, electus & planè constitutus est, Samuel his verbis Populum affatur; En Regem, quem elegistis, & petiistis. Ecce Deus posuit eū Regem super vos. Obedite & seruire Deo tā vos, quā Rex vester, qui est super vos. Alioqui & vos, & Rex vester peribitis. Quasi dicat: Voluistis Regem, Deus hunc vobis Regem dedit. Ne tamen putetis Deum quidquā de suo iure imminui velle, velim intelligatis, Regem non secus ac vos, huic legi custodiendæ devinctum esse, ac, ni fecerit, eandem pœnam passurum; denique, Saulem esse Regem quidem vobis datum, qui in bellum, vt cupiistis, vobis præeat, at ea lege, vt legem Dei interim sequatur.

Eiecto Saule, quòd pacto non steterit, Dauid eadem lege Rex constituitur, vt & Salomō quoque Dauidis filius. Si legem meam obseruaris, ait Dominus, ego confirmabo tecum pactum, quod pepigi cum Dauide. Quòdnam verò est hoc pactum? Extat in libro Paralipomenon his verbis: Nūquam auelletur à facie mea successor

2. Sam. c. 12.

1. Reg. c. 2.

ver. 4.

1. Reg. c. 6.

ver. 12.

2. Chro. c. 6.

ver. 16. c. 7.

ver. 17.

successor ex tua stirpe in solio Israelis, modo filij tui obseruent legem meam tuo exemplo. Sin verò idolis seruiant, expellam vos è terra, quam vobis possidendam dedi, &c. Hinc liber Legis tempore Iosie re-
 pertus, vocatur liber fœderis Domini, (quem Deus Sacerdotes Regi tradere iubet, proindeque Samuel Sauli tradit) ex cuius præscripto Iosias ipse init fœdus coram Domino. Hinc etiam Lex, quæ in Arca seruabatur, vocatur Pactio Domini cû filiis Israel. Deniq; Populus seruitute Babylonica liberatus, fœdus cum Deo renouat, & quòd Pactum Domini violasset, tot se calamitates meritò passum agnoscit. Perpicuum ergo est, Reges, tanquam vasallos in legem Dei tanquam superioris omnium Domini, iurare. At verò, quod antea attigimus, si fidè non seruant, si legem violant, vt illos feudum propter feloniam, sic hos regnum committere legimus.

Diximus idem esse fœdus inter Deum & Reges Iudæorum, quod antè inter Deum & populum sub Iosue & iudicibus. Videmus verò passim populum, si quando legem neglexit, aut fœdus pepigit cû Baal, mancipatum fuisse seruituti Regum Chanaan, Iabini, Eglonis & ceterorum. Vt au-

2. Reg. c. 23.
ver. 2.

Deu. 17. v.
18.

1. Sam. c. 10.
v. 25.

2. Chro. 6.
v. 11.

Nehem. 9.

Iudic. 9.

v. 33.
Iudic. c. 2. v.

24. c. 4. v.

2. &c.

tem

tem idem fœdus est, ita eadē est fœdifra-
 gorum pœna. Saul contra quā lege Dei
 lancitū erat, sacrificia tractare audet, mox
 etiam contra disertum Domini mandatū
 Agagum Regem Amalecitarum seruat.
 Propterea & rebellis vocatur à Samuele,
 & rebellionis demum pœnas luit. Sacri-
 ficasti tu, ait. At prœstitisset te obsequutū
 esse Deo. Obsequium enim prœstat sacri-
 ficio. Reiecisti Dominum Deum tuum, at
 ipse te reiecit, ne amplius regnes super I-
 fraelem. Adeo verò hoc iuris obtinet, vt
 non secus ac propter Maiestatis, affectatī-
 ve propriè regnī crimē filij paterno feudo
 priuantur, non ipsi modo Reges, sed ipso-
 rum adeò liberi easdem ob causas regno
 spoliuntur. Salomon à vero Deo ad idola
 deficit. Ahias Propheta, Regnum Israeliti-
 cum cōtinuo sub Roboamo filio diuisum
 iri prœdicit. Completur denique verbum
 Domini, ac decem Tribus, pars regni po-
 tissima, à Roboamo, ad Ieroboamum e-
 ius seruum deficit. Cur ita verò? Quia, ait
 Dominus, defecerunt à me ad Astaroth
 Deum Sidoniorum, & Chamos Deum
 Moabitarum, &c. disrumpā ego vicissim
 regnum eorum. Ac si diceret Pactum vio-
 larunt, conditionem non impleuerūt: ne-
 que

1. Sam. c. 13.

v. 13.

1. Sam. c. 15.

v. 26.

1. Reg. c. 11.

v. 33.

que ego itaque amplius teneor. Maieſtatē meam imminuere volunt: ego regnum ipſorum verè imminuam. Cum ſerui mei ſint, me è meo regno eiicere ſtudent. At ego per Ieroboamum, per ſeruum, in quā, eos regno eiiciam. Quid verò, cum hic idē ſeruus veritus, ne Populus Dei colendi deſiderio, Hieruſalem revertatur, vitulos in Bethel erigit, & occaſionem peccandi Iſraeli offert? cum, inquam, Populum Dei à Deo, ſeruū ab herō abalienat & abducit? quāenam tandem eſt tam ingrati cliētis in patronum, tā nefandi plagiarij pœna? Moritur ei primū filius, deinde vniuerſa eius gēs per Baafæ facinus extirpatur ad vltimum maſculum uſque, Propheſia illa idcirco fieri proteſtante, quod à domino ſuo defeciffet. Eſt igitur cauſa hæc & frequens, & idonea, propter quam Rex feudo à Deo accepto priuetur, ſi legē Dei oppugnet, & à Deo, ad ipſius hoſtes, ad deos, inquam, gentium transfugiat. Et vt paria crimina pares pœnæ decent, conſimilem omnium Regum Iſraelis & Iudæ, qui talia patrarunt, exitum, ſummum, inquam, exitum in Sacris literis legimus. Tametiſi mutata eſt & Eccleſiæ Iudaicæ, & Regni quoque ipſius forma, cum quæ
 prius

prius Iudæa terminabatur, per totum orbem diffusa esse possint: de Regibus tamē Christianis idem prorsus dicendum est. Euangeliū succēssit legi, Reges Christiani Iudaicorum loco sunt. Idem pactum est, eadem conditiones, eadem pœnæ, ni impleantur, idem vindex perfidiæ Deus omnipotens. Vt illi deniq; legi, sic hi Euangelio obseruando, tenentur. cuius propagationem singuli in primis & ante omnia se curaturos spondent, cum inaugurat. Herodes Christi Domini Regnum, quod provehere debuisset, reformidans, Christum ipsum, quasi regni affectati dānat. En verò & miserè perit, & regnum ipse suum perdit. Iulianus à Christo ad Gentiles transfugit. At paulò post idem Galilæi (ita enim Christum probrosè vocabat) vindicem dexteram experitur. Plenæ verò sunt superiorum sæculorum historiæ consimilibus exemplis, quæ nec nostro etiā sæculo nobis defunt. Aliquot ab hinc lustris plerique Reges Babylonicis poculis inebriati, Christi hosti adversus Christum, Lupo adversus agnum militarunt, ut etiamnum plerique militant. Vidimus verò nonnullos, in flagranti crimine, in ipsoq; adeo, quod agitabant,

scelere

ſcelere periiffe: quofdam etiam è triũpho
 in tumulum elatos fuiſſe. Nec cæteros me
 lior manet exitus. Stat nempe perpetuò
 hæc ſententia: Coniurent licet omnes re-
 ges terræ aduerſus Chriſtum, & Agnũ no-
 ſtrum diripere conentur, neceſſe eſt tan-
 dem illos manum cedere, pedibus Chri-
 ſti ſubiici, & Agnum Regem Regum, &
 Dominum Dominantium; velint nolint,
 confiteri. Quid verò de Regibus Ethnicis
 ſtatuemus? Procul dubio & ſi ij extrinſe-
 cus non vnguntur à Deo; ſunt tamen e-
 ius vaſalli, & ab eo vno potentiam ſuam
 acceperunt ſeu ſorte, ſeu alia quavis for-
 ma eligantur. Si ſuffragio: Deus regit cor-
 da hominum, & dirigit quò ipſe vult. Si
 vel ſorte: ſors coniiicitur in ſinum, inquit
 Salomon, & iudicium eius à Domino. Is
 perpetuò vnus eſt, qui pro ſuo arbitrio
 Reges tollit, & ſtatuit, firmat & evertit.
 Hac ratione Cyrum vnctum Domini vo-
 cat Eſaias. Daniel verò Nabuchodoſor
 & cæteros à Deo potentiam accepiſſe ait,
 vt & Paulus, omnes omnino magiſtratus.
 Etſi enim Deus legem ſuam non ita diſer-
 tè his atq; illis cõmendarit; eſt tamè quod
 agnoſcãt, ſe, quòd regnãt, Deo ſupremo
 Regi debere. Itaque ſi tributum eo nomi-

Pſalm. 2.

Pſalm. 110.

Apoc. c. 19.

Prov. 16.

Daniel 2.

7. 21.

Eſa. c. 45.

Dan. 4.

Rom. 13.

ne Deo perfolvere minus curent: saltem quod Deo à subditis deberur, interciperè & avertere ne tērent, aut vlla alia in re diuinam sibi iurisdictionem arrogent. Id verò propriè affectati regni crimen est, quod Deus in ipsos reges Ethnicos grauissimè vltus est. Principes, ne in tam atrox crimē incidant, suam à diuina iurisdictionem in primis distinguāt necesse est, & eò quidē accuratius, quod in eodem solò, in eadem re, in homine, inquam, Deus & Rex, ius suum ambo capiūt. Constat homo ex corpore & anima, Deus corpus finxit & animā quoq; inspirauit. Vtroq; ergo optimo iurè vti solus poterat. Quod si liberaliter indulsit Regibus, vt subditorum corporibus bonisq; ad eorundem tamē conseruationem, vt possint: meminisse sanè debent, vsum, non abvsum, cōcedi. In primis verò nil quod animæ, tributi nomine imperent, habere se, qui suā ipsi Deo tributariam profiteri tenēantur. Rex capit tributum censumve à corpore, iisque, quæ corporis ministerio acquiruntur colunturve. Deus ab anima præcipuè, quæ suas etiam functiones per corpus exercet. Ad tributū illud pertinent fructus, nūmorum pensationes, & cætera onera tum realia,

tum

tum personalia. Ad hoc preces, sacrificia, conciones, cultusque adeo diuinus, tum priuatus, tum publicus. Quæ quidem a deo diuersa & distincta sunt, vt neutrum alteri officiat; fiscus Dei Cæsaris fisco nil adimat, sed cuique ius suum constet. Denique cælum terræ misceat, omniaque in antiquum chaos reducere velit, qui hæc confundat. Hæc optimæ distinxit Dauid, qui alios officarios destinauit in rem dei, alios in rem Regis. Sic & Iosaphat alios in iudicium Iehouæ, alios in litem Regis, id est, alios, qui cultum Dei, alios, qui iura Regis tuerentur. Quod si vtrumque tributum sibi vendicat Princeps, perinde ac si Gigantum more, cælum petere & scandere conentur: Regni affectati reus est, & non secus ac vasallus, qui regalia iura invadit, feudum committit, ac eo sæpissimè spoliatur: & eo æquius, quod ea vasalli ad dominum superiorem aliqua: Regis ad Deum, homuncionis ad omnipotentem nulla potest esse proportio. Quotiescunq; enim Princeps aliquis insolenter dicit, Ego scandam cælum, extollam solium meum supra stellas Dei, & ero similis altissimo: At ego contra, Deus inquit, extollam me ipsum, insurgam adversus te, & excidam

1 Chron. 26
ver. 29.

2. Chr. 6. 19

Esa. c. 14.
ver. 22.

nomen tuum ad vltimos nepotes vsque: Et tua quidem consilia evanescent; quod verò semel decreui, mutari nõ potest, aut in cassum cedere. Dicit Dominus Pharaoni: Dimitte populum meum, vt mihi seruiat, vt mihi sacra faciat. Quia verò fastu-
 rum idus, Deum illum sibi notum non esse respondet, præcepit ruit. Nabuchodonozor vult statuam suam coli, sibi que diuinos honores exhiberi. Confestim effrenè miseri homuncionis audaciam reprimit Deus. Qui Deus videri volebat, homo esse definit, & avia deserta que loca asini instar oberrat, Eo vsque dum, ait Daniel, Deum Israelis supremum omnium Dominum agnoscat. Balhasar eius filius, sacris Templi vasis diuino cultui dicatis, ad suam ebrietatem abvtitur. En verò quia Deo gloriam non tribuit, cuius in manu anima eius omnesque viæ erant, regno pessundato, eadem nocte trucidatur. Alexáder Magnus adulatorum voce delectabatur, qui Iouis filium eum esse, & adorandum propterea affirmabát. En verò inchoatos quasi de domito orbe triumphos præpropera mors interfecat. Antiochus vniendi regni prætextu, vnũquemque Legem Dei misam facere, & suam sequi iubet. Templum
 Iudæorum

Exod. c. 5.
 & 8. & c.

Dan. c. 4.

Daniel. c. 5.
 ver. 23.

2. Mach. c.
 1. 7. 43.

Iudæorum prophanat, altaria polluit. At multas calamitates, clades, strages expertus, fractis prostratisq; viribus, animi mœrore tandem conficitur, in eoq; quod Iudæos ad impietatem adigere voluisset, tā graua se pati profiteretur. Denique si repetamus, quis Neronis exitus fuerit, qui Christianos vrbis incendio insimularos sceleratè cōtrucidauit: quis Caligulæ, qui sibi sacrificia instituit: quis Domitiani, qui Dominus Deusq; vocari voluit; quis Commodi & eorum omnium, qui honores soli Deo debitos, aut sibi vendicare, aut Deo tollere voluerunt: exitialem eorum perpetuo exitum comperiemus. Cōtrā verò Traiani, Hadriani, Antonini Pij, & cæterorum eiusmodi satis prosperum: qui si minus Deum coluerunt, Christianis saltem suo more colere permiserunt. In summa, vt vasalli rebelles, regnūve affectantes, & supplicium extremum merentur, & feudum ipso iure committunt: ita & hi, qui aut legem Dei ex pacto obseruare nolunt, aut obseruare volentes inaudita causa persequuntur. Cum itaque videamus eodem ferè modo Reges à Deo regno investiri, quo vasallos à domino superiore, feudo, iisdem de causis eo benefi-

1. Mach. c. 6

cio priuari, eodem ferme loco, hos, quo illos esse, Reges omnes Dei vasallos esse, omnino statuendū est. Hoc verò posito, questio nostra facillè finietur. Si enim Deus est Domini superioris loco, Rex vasallus quis non Domino potius, quam vasallo, obediendū pronunciet? Si Deus hoc præcipit, Rex contra: quis Regi adversus Deū obsequium denegantem, rebellem iudicet? Imo verò quis non rebellionis damnet, si aut Deo segnus pareat, aut Regi ea in re pareat. Denique, si hinc Rex, illinc Deus ad delectū nos vocet: quis Regem, ut Deo militemus, deserendum non statuat? Ergo non modo non tenemur obedire Regi contra legem Dei quid imperari, verum etiam si obediamus, rebelles sumus, non secus ac si adversus Regem colonus, pro seniore Regis vasallo, arma sumeret, aut edicto superioris, quam inferioris, Vicarij, quam Principis, Ministri, quam Regis obedire mallet. Ac propterea incidimus in execrationem Micheæ Prophetæ, qui Dei voce eos omnes, qui impiis Regum mandatis obsequuntur, detestatur, & diris devouet. Legem Dei quum dicimus, intelligimus duas Legis tabulas Mosi traditas, quibus tanquam limitibus immo-

Micheæ 6.
192. 16.

immobilibus, authoritas Principum omnium circumscribi debet. Prima, Dei cultus, secunda officium erga proximum continetur: prima, inquam, Pietas, secunda Iustitia Charitati coniuncta, quibus Evangelij promulgatio non modo non derogavit, verum etiam authoritatem adiunxit. Prima autem ut ordine, ita & dignitate prima censetur. Si quem innocentem Princeps occidi iubeat, si quem spoliari, si cui vim inferri, nemo cui vel tantillū conscientiae super sit, parere velit. Si scelus suū, adulterium puta, parricidium, aut quid simile, comprobari flagitet, prodibit inter ipsos Ethnicos Papinianus aliquis, qui Caracallam coram reprehendat, & mori, quam parere malit:

Phalaris licet imperet ut sit

Falsus, & admoto dicitur periuria Tauro,

falsum testimonium dicere non sustinebit. Quid verò, si nos Princeps cum idolis commercium habere iubeat? si Christum crucifigere? si Deum emurare, execrari, & quantum in nobis erit, caelo pellere, an nō multò æquius parere detrectabimus?

Quin potius quia non satis est abstinere à malo, ni faciamus etiam bonum, non modò idola non colemus, verum Deum co-

modo, quo præcipit, colemus: nec modò Baali non procumbemus, verùm Deo sacra faciemus, qualia à nobis requirit. Etenim Deum quidem colere tenemur propter ipsum: at Principem honorare, vt & proximum amare, propter Deum. Quòd si verò proximum lædere, scelus est, si Principem violare, piaculum censetur: quo tãdem nomine tantum tãque atrox crimen censebimus, quo ipsa supremi omniũ Domini Maiestas petitur? In summa: vt longè grauius est creatorem, quam creaturam, hominem quam imaginem lædere, & in iure grauior est pœna eius, qui Maiestatem Regiam læserit, quam qui statutam ei dicatam fregerit: ita nõ dubium est, quin eos, qui primam legis tabulam violant, grauior & atrocior vindicta, quàm qui secundam, maneat (etsi vna ab altera pender) adeoq; cautiùs adhuc in illa, quam in hac agendum sit. Exempla verò maiorum docere nos possunt, quæ cautela hac in re sit adhibenda. Achabus Rex, Iezabele vxore instigante, Prophetas Dei vnde quaque comprehensos occidi iubet. Abdias nihilominus, Aulæ Magister, eos abscondit & alit. In promptu excusatio est, In omni obligatione, quantumvis stricta, Deus perpe-

tuo excipitur. Achabus idem, omnes Baali
 sacrificare iubet: Elias nihilo segnius ar-
 guit Regem, arguit Populum, sacerdotes
 Baal impietatis convictos ad necē poscit.
 Invito denique Rege vxorio, frementēq;
 impia vxore cultum veri Dei restituere co-
 natur. Sin Achab obiicit, quod hodierni
 Principes solent, quod Israelem turber,
 quod rebellis, quod seditiosus sit, vt om-
 nium, qui crimine vacant, hoc esse crimen
 solet: Imò verò, respondet, Tu is ipse es,
 qui Israelem tua rebellionē turbas, qui à
 Domino tuo ad hostes, à Deo vero ad
 deos alienos transfugeris. Eodem modo
 Sidrach, Misach & Abdenago, Regi Nabu-
 chodonozor parere nolunt, vt neque Da-
 niel Dario, Eleazar Antiocho, & innume-
 ri alij. Post verò Christi advētum, cum iu-
 bentur Apostoli Euangelij prædicationē
 omittere, Iudicate, aiunt, vtrum iustum sit
 coram Deo, vobis potius, quam Deo obe-
 dire. Ita modo mandatum Christi imple-
 ant, quid Reges sentiant, susq; de que
 habent, Ipsi denique Iudæi Aquilam ar-
 genteam statuamque Caligulæ in templo
 collocari non ferunt. Quid verò Ambro-
 sius, iubente Valentiniano Imperatore, vt
 basilicam Mediolanensem Arrianis trade-

1. Reg. c. 18.
vers. 17.

Daniel c. 3.
Daniel c. 6.

Act. 4.
v. 19.

Ambr. Epi-
stol. 33.
Euseb.

ret? Cōuenior, inquit, à Comitibus & Tribunis, vt Basilicę fieret matura traditio, dicentibus Imperatorē iure suo vti, eo quod in potestate eius essent omnia: respondi; Si à me peteret, quod meū esset, id est, fundum meum, argentū meum, ius huiusmodi meum non refragaturum. quāquam omnia, quæ mea sunt, essent pauperum: verum ea, quæ sunt diuina, Imperatoris potestati non esse subiecta. Quid verò putamus responsurū eum fuisse, si de viuo Dei tēplo idolis mācipando cōsultus fuisset? Exēpla hæc & innumerorū Martyrū, qui mori, quā parere maluerūt, quibus plenæ sunt Historię, legis disertissime instar esse possint. At sanè ne lex quidē disertis verbis cōcepta nobis deest. Quotiescunq; enim Apostoli Christianos monēt, vt Regibus & Magistratibus pareant, quasi de industria faciant, Deo parendū in primis & ante omnia præmonent: præposteri istius obsequij, ad quod adultores Principum simplices cohortantur, nusquam ne leue quidem argumentum reperias. Omnis anima, inquit Paulus, superiori potestati subiecta esto; nam nulla est nisi à Deo. (animam omnem dicit, ne conditio vlla excipi videatur.) Satis ex hisce verbis concludi

cludi poterat, Deo potius, quam Regi parendum esse. Si enim regi propter Deum, certè non cõtra Deum. At ambiguitatem omnem præcidere vult. Princeps (subiungit) minister Dei est, propter bonum nostrum, ad faciendam iustitiam. Sequitur adhuc idem: quia Domino potius, quàm ministro, obtemperandum constat. Necdum tamen satis esse putat. Reddite, ait ille tandem, cui tributũ, tributũ, cui honorem, honorem, cui timorem, timorem: ac si diceret, quod Christus: Reddite quæ Matth. 22. ver. 21. sunt Cæsaris, Cæsari; quæ Dei, Deo. Cæsari tributum & honorem, Deo timorem. Consimiliter Petrus, Timete Deũ, Honore Regem. Serui obedite Dominis etiã Petr. Epist. 1. cap. 2. discipulis. Hæc eodem, quo dicuntur ordine, facienda sunt. Nempe vt non tenentur dominis serui obedire, si quid aduersus Regis mandata imperent: ita nec subditi Regibus, si quid aduersus legẽ Dei. Obiectio- nes. Obiiciunt nobis impij: In iis etiã, quæ ad conscientia pertinent, Regibus obediendum esse, & Petrum Paulumq; nobis, quasi huius impiæ sententiæ authores, obtrudere non verentur. Roman. 13. ver. 5. 1. Petr. 2. 17. Indèque quancumque legem sanciat Rex, parendum, quancumque religionẽ superstitionemve sectetur, obsequen-

obsequēdum statuunt. Quàm aut ineptè,
 aut impiè, nemo est, qui non videat. Aiūt,
 ibi diserte obediendum esse Principibus
 non propter iram, sed propter conscien-
 tiam erga Deum. Conscientiam cum op-
 ponūt iræ, perinde est, ac si dicerent: non
 formidine pœnæ, sed Dei amore, non ver-
 berum metu, sed verbi diuini reuerentia,
 parendum esse. Vt pari ratione Paulus, ad
 Colossenses, seruos ita heris inservire iu-
 bet, vt non heri oculo, aut furcæ, sed ipsi
 Deo seruire se putent, nō vt heri gratiam
 demereantur, cuius oculos etiam fallere
 possunt, sed vt officio satisfaciant, quod
 illis imposuit Deus, quem nemo fallere
 possit. Deniq; aliud omnino est, propter
 conscientiam obedire, aliud, in iis, quæ ad
 conscientiam pertinēt. Neque ij sanè, qui
 crucē & tormenta quævis suscipere, quàm
 Principibus impia iubentibus parere ma-
 luerunt, nos ita docuissent. Eiusdem im-
 pudentiæ est, quod idiotis obiicere solēt,
 Obsequium præstare sacrificio. Nil enim
 est, quod causam ipsorum citius iugulare
 possit. Sunt illa verba Samuelis Prophe-
 tæ, Saulem Regem reprehendentis, quod
 præpostere sacrificando, Dei mandatum
 secutus non esset. Quod si ipse, quantūvis
 Rex

Colof. c. 3.
 ver. 22.

2 Sam. c. 15
 ver. 22.

Rex, Deo obsequi tenebatur: sequitur sanè, subditos adversus Deum Regi non teneri. In summa: qui Barbarorum Calucuthanorum more, Dei cultum ab hominis arbitrio, Religionem à Regè, tanquàm Telluris Deo pendere volūt, si Scripturæ sacræ, quod opinor, minus tribuunt; discant saltem ab Ethnico Oratore, in omni communitate quosdam esse officiorum gradus, ex quibus quod cuique præster, intelligi possit, ut prima, ait, Diis immortalibus, secunda patriæ, tertia parentibus, deinceps reliqua reliquis gradatim debeantur. Vt cumque verò crimen læsæ Maiestatis atrox sit; proximum tamen sacrilegio, quod in Deum diuinæque res propriè committitur, à Iureconsultis vocari, adeò ut Templum effringere, quàm vitæ Principis insidiari, gravius putetur. Et hæc quidem cuiusvis homini, modo non prorsus impio, sufficere posse videntur.

Cic. 1. Off.

L. 1. ad Leg.
Iul. Maiest.
digest.

SECUNDA

SECUNDA QVAE- STIO,

*AN LICEAT RESISTERE
Principi, Legem Dei violanti, & Eccle-
siam Dei vastanti: quibus, quo-
modo, & quatenus.*

Haec Quæstio prima frõ-
te difficilis & ardua vi-
detur, eò quidem ma-
gis, quod cum sub piis
Principibus superva-
cua, sub impiis pericu-
losa videretur, vix quisquam eam, nisi le-
uiuscule attigerit. Ex facto quæritur, Prin-
cipi legem Dei abrogãti Ecclesiãme de-
struẽti, aut extruendã impediẽti, an resiste-
re liceat. Hoc verò, si eius iudicio stamus,
Scriptura sacra nobis definit. Si enim,
quod ex ea facile probabitur, vniuerso Po-
pulo Iudaico licuit, imò si iniũctum fuit,
nemo, credo, negabit, quin idem de vni-
uerso Populo Christiano alicuius Regni,
idem planè statuendum sit. Consideran-
dum est hic imprimis, Deum electo ex om-
nibus

minibus Populo Israelitico, vt esset sibi pe-
 cularis Populus, fœdus cum eodem pepi-
 gisse, vt esset is Populus Dei. Extat id pas-
 sîm in Deuteronomio. Vis autē huius Pa-
 ctionis erat hæc, Vt curarent vniuersi, vt
 Deus à singulis Tribubus & singulorum
 contribulibus in terra Chanaã purè cole-
 retur, Ecclesiãque suam in medio eorū
 perpetuò constitutam haberet. quod tum
 è multis aliis locis, tum disertè Deuter. 27.
 apparet. Ibi Moses & Leuitæ, quasi Dei
 nomine stipulantes, vniuersum Populum
 congregât, hisque verbis affantur. Hodie,
 ô Israel, Populus Domini Dei tui sis. Ob-
 sequere ergo Deo tuo, &c. Cumq; ait Mo-
 ses, Iordanem transieris, stanribus hinc ad
 montem Garizim sex Tribubus, illinc ad
 môtē Hebal sex reliquis, Leuitæ legem
 Dei perlegent, ac obseruaturis fausta om-
 nia, violaturis infausta precabuntur. Vni-
 uersus verò Populus respondebit, Amen.
 Quod à Iosue postea tum terram Chanaã
 ingresso, tum moribundo obseruatum le-
 gimus. Hinc animadvertimus, vniuer-
 sum Populum obligatum esse legi Dei cu-
 randæ, Ecclesiæque tuendæ, vt è contra-
 rio idolis Gentium exterminandis è terra
 Chanaan. quæ stipulatio ad singulos per-
 tine-

Deut. c. 7. v.
 6. c. 14. v. 2

Deut. 11.
 ver. 29.
 Iosue c. 24.
 disertum.

Iosue 5.
 ver 24.

tinere non potest, sed ad vniuersos rātūm: Quo etiam & illud pertinere videtur, vt omnes Tribus circa Arcā Domini castrametarentur & tentoria sua figerent: vt quę vniuersorum curę commendata esset, ab vniuersis tegeretur. Vltus verò Pactionis istius demonstrari potest. Ciuēs Gabaa è Tribu Benjamin Leuitę cuiusdam vxorē vi constuprant ad necem vsque. Leuita in duodecim frustra cōcisam Tribubus duodecim mittit, vt tantum scelus in Israele patratum vniuersi expient. Congregatur vniuersus Populus in Maspha. Postulat à Beniamitis tantis sceleris conscios noxę dedi. Recusant illi. Ac demum Deo approbante, bellum in Beniamitas communi consilio decernitur. Hoc modo secunda Legis Tabula in Tribum integram, quę peccarat, vindicata. De prima verò habemus exemplum evidentissimum in libro Iosue. Postquam Rubenitę, Gaditę & Manassei, cis Iordanem ad sua se receperunt, eximium statim altare in Galiloth propè Annem extruunt. Videbatur hoc contra mandatum Domini, quo non nisi in Chanaan sacrificare licebat. ac propterea suspicio esse poterat, ne alienos deos colere vellent. Re vniuerso Populo, qui trans Iordanem

Num. 2.
Iudic. c. 19.
v. 20.

Iosue c. 12.

danē habitabat, nūciata, indicūtur Comi-
tia in Siloh, vbi erat Arca Domini. Cōve-
niunt vniuersi. Mittitur ergo ad illos Phi-
nes sacerdos, Eleazaris filius, qui de pec-
cato in legem cōmisso corā agat. Vt verò
publica auctoritate hoc agi sciant, eximij
quiq; ex vnaquaq; Tribu legati mittūtur,
qui cū iis exostulent; cultū Dei corrūpi
eo modo, Deū ea rebellione infensum fo-
re, nec ipsis modo, sed Israeli vniuerso, vt
quondā in Beelphegor: deniq;, ni desistāt,
bellū publicè indicant atq; denuncient.
Quod proculdubio cōsecutū fuisset, ni tri-
bus illæ protestatē fuissent, se altare illud
monumēti tantū instar extruxisse; ex quo
Cis Iordanis & Trās Iordanis eādē esse ac
perpetuo fuisse religionē appareret. Quo-
tiescunq; verò in cultu Dei vindicādo ne-
gligētius se gesserunt, grauissimè afflicto
eos fuisse videmus. Nec alia sanè de cau-
sa bis à Beniamitis victi fuisse videntur,
quàm quod, dum iniuriā priuato factam
vlcisci satagerent, dum stuprum punire,
in iure Dei vindicādo adeò segnes essent,
ac quotidie etiam adulteria cum idolis
impunita sinerēt. Fuit ergo primum hæc
Pactio inter Deum & Populum.

Iam ex quo Reges Populo dati sunt, nō

Fœdas in-
ter Deū &
Populum.
1. Reg. c. 11.
2. Chro. c. 23
ver. 16.
3. Reg. c. 23.

modo non desit hæc eadem Pactio, verū etiam perpetuo cōfirmata & repetita fuit. Diximus in Rege inaugurando duplex fœdus initum fuisse. Et primum quidem inter Deum, Regem & Populum, sive inter summum Sacerdotem, Populū & Regem. (Populus enim 1. Chron. primo loco ponitur.) Finem verò eius eum fuisse, ut Populus esset Populus Dei, id est, ut is Populus Ecclesia Dei esset. Quorsum sanciretur inter Deum & Regem, ostēdimus. Quorsum inter Deum & vniuersum Populum, examinandum. Certissimum sanè est, Deum non frustra hoc egisse. Ni enim aliqua authoritas & promittendi, & promissa præstandi Populo superfuisset, fœdus planè supervacuum fuisset. Videtur ergo Deus fecisse, quod in dubiis nominibus creditores facere solent, ut plures in eandem summam obligentur, ut eiusdem rei duo plurēve rei promittendi constituantur, à quorum vno quoque, tāquam principali reo solidū peri polsit. Ecclesiam vnicō homuncioni cōmittere lubricum erat. Eam itaque vniuerso Populo commēdat atque committit. Poterat Rex in tam lubrico gradu constitutus, facile in impietatem delabi. Ne itaque collaberetur Ecclesia

clesia, Populum intervenire voluit. In ea, de qua agitur, stipulatione, Deus, vel eius vice, summus Sacerdos est Reus stipulandi; Rex & populus vniuersus, puta Israel, sunt rei promittēdi, ambo ex vna eadēque causa, & quidem ex voluntate coniūctim obligati. Stipulatur Sacerdos, an nō promittant, Populum fore Populum Dei: an non operam se duros, vt Deus Templum suum Ecclesiam suam in medio eorum perpetuò habeat, vbi ritē colatur? Sponder Rex, spondet Israel, (vniuersitas enim hominum vnius personæ vicem sustinet) & quidem cōiūctim, nō diuisim, vt ex ipsis verbis apparet; incontinenti, non ex intervallo. Constituūtur ergo hic duo Rei, Rex & Israel, ideoque æqualiter in solidum obligantur. Quemadmodum ergo, cum Caius & Titius eandem pecuniam Seio stipulanti coniūctim promiserunt, singuli ipso iure in solidum tenentur, & ab eorum altervtro solidum peti potest: ita tenetur Rex per se, Israel itē per se, curare cauere, ne quid detrimenti Ecclesia capiat. Vter verò negligat, Deus ab altervtro integram rem petere potest, & eo quidem magis à Populo, quàm à Rege, quo plures, & difficiliter labuntur, & ma-

*L. mortuo.
22. D. defi-
det commisi.*

*L. si non fir-
guli. C. si
cert. pet. l.
penul. D. de
duob. reis.
2. C. 3. §.
1. D. eod.*

gis soluendo sunt, quam vnus. Item vt in duobus correis, præsertim Fiscalis Tributî, vnus ita in solidum tenetur, vt beneficio diuisionis per nouellam constitutionem Iustiniâni concessio vri nequeat: ita Rege & Israele, tributum Deo Regi Regû promittentibus, vterque in solidum tenetur. Demû, quemadmodum in duobus reis promittendi, in iis præcipue contractibus, quorum obligatio ratione culpæ committitur, (qualis est hic) vnus culpa nocet alteri; ita si Israel Deû deserat, Rex verò negligenter ferat, tenetur culpa Israelis. Consimiliter, si Rex ad alienos Deos transfugiat, nec transfugiat modo, sed alios etiam secum abducatur: denique quovis modo Ecclesiam perdere conetur: nî Israel eum quasi è fuga retrahat, aut etiam coerceat, eius culpa tenebitur. Breuiter: non secus ac si periculum sit, ne vnus è reis promittendi, sua bona prodigendo, soluendo esse desinat, alteri datur in eum utilis actio, ne correi culpa damnum patiatur: ita & Israeli in regé, Regi in Israëlè, sefe idolis mancipantè, aut quovis modo fœdus rumpentem, ne aut huius ille, aut vicissim hic illius culpam luat. Quod verò ea stipulatio, de qua agimus, eius gene
ris,

L. cum poss.
D. de censib.
& dei Do-
ctores.

L. cū appa-
rebit. D. lo-
cati. L. si di-
uisa. C. eod.

ris sit, ex aliis scripturæ locis apparet. Saul Rege Israelis constituto, Samuel Sacerdos & Propheta Domini, his verbis Israellem affatur: Tam vos, quâ Rex vester, qui est super vos, sequimini dominum Deum vestrum. quod si perseueraueritis in malitia, (malitiam vocat, quod hominum imperium, quàm Dei maluissent) tam vos, quam Rex vester peribitis. Addit verò rationem: quia placuit deo, vos facere Populum suum. Hic vides duos reos manifestè coniungi in eiusdem pœnæ stipulatione. Sic Asa, Rex Iuda, Azariæ Prophetæ hortatu, vniuersum Populum, Iudâ nempe & Benjamin, in Hierusalem convocat, fœdus cum deo percutiendi causa. Intererāt & multi ex Ephraim, Manasse, & Simeon, q̄ dei pure colendi causa eò se receperant. Tum verò, sacrificiis ritè peractis, sancitur fœdus, his tanquam conceptis verbis: Quicumque non invocauerit Dominum deum Israel, seu minimus, seu maximus, morte moriatur. Cum maximum dicit, ne Regem quidem ipsum huic pœnæ eximi vides. Quis verò hâc à Rege pœnam repositere possit (de temporali enim hic agitur) nisi vniuersus populus, cui ipse iurat, non secus ac Populus ipsi? Eodè mo

1. Sam. c. 12.

7. 14. & 25.

2. Chro. c. 15.

7. 13.

do legimus, Iosiam Regem, viginti quinque annis maiorem, vniuersumque Populum fœdus cum domino sanxisse, promittentibus ambobus, se legem & statuta domini custodituros, continuóq; quasi implendi, aliqua ex parte, fœderis causa, Balis idololatriam destructâ fuisse. Et plura forte accuratius legenti testimonia succurrerent. Cur verò velimus vniuersi Populi consensum requiri, cur Israelem Iudamve ad legis diuinæ obseruationem astringi, cur sanctè promittere, se perpetuò Populum dei fore, nisi velimus pariter, auctoritatem facultatémve ei concessam, qua tum se à periurio, tum Ecclesiam à vastitate vindicet? Quorsum enim fœdus cum Populo, vt sit Populus dei, si sese ad alienos deos per Reges abduci patitur, aut pati tenetur? Vt deus purè colatur, si Populus serui loco est, quo cum nulla obligatio esse possit? Si denique non licet ei operam dare, vt id, quod promissit, præstetur, Deus ne cum eo fœdus sanxit, qui neque promittendi, neq; rem promissam præstandi ius habuit? An verius, fœdus cum Populo sanciendo, remque eam fieri stipulando, ius ei esse, & rem promittēdi, & præstandi, & præstandam curandi, evidenter

2. Reg. c. 23.
7. 2.
2. Chron. c.
4. 7. 29.

L. quod attinet. 32. D. de reg. iur.

denter ostendere voluit? Si ridemus enim & actione summouemus, qui cum seruo filiōve familias contraxerit: an non impudentes simus, qui tale quid Deo tribuere velimus? Hinc verò est, quod Regibus scædus violantibus, Prophetæ Iudam, domū Iacob, Samariam perpetuo alloquuntur, vt eos officij sui admoneant. Nec id tantū, ne Baali sacrificent, sed vt Baalem etiam, eiūsq; Sacerdotes, Rege invito & reclamante, deturbent & exterminent. Sic cū Achab occidisset Prophetas Dei, Elias Propheta congregat Populum, & quasi Concilium indicit, corripit, coarguit, convincit. Populus verò eius hortatu, Sacerdotes Baal morte mulctat. Nempe officiū suum deserente Rege, est quod suo fungatur Israel; nec tumultuariè aut temere, sed publica autoritate, Concilio habito, causa ordine cognita. At contra quotiescunque Regi, cultum Dei violanti, non obstitit Israel, quod diximus de duobus reis, quorum vnus culpa alteri nocet, vsu venisse videmus. Vt enim Rex Idololatriæ & perfidiæ suæ, ita Israel negligentia, coniuētiæ, socordia pœnas dedit: & eo quidem sapius hoc, quàm illud accidit, quod Regis plerunq; exēplum Principes, Prin-

*Ierem. c. 17.
ver. 20. &
passim.*

*1. Reg. c. 18.
v. 19.*

cipum Populus sequatur, & vnus exem-
 plo vniuersi potius peccent, quàm vni-
 uersorum vnus resipiscat. Exemplis res
 dilucidior fiet. Cur, quæso, fulum dele-
 rumq; Israelis exercitum, vna cum Saule
 Rege putemus? An Deus vlciscitur pecca-
 ta Principis in Populum? an Patris, in fi-
 lium? Acerbum est, aiunt Iurisperiti,
 parentis scelera, filiorum pœnis luit. Ali-
 eni sceleris quenquam pœnas pati, iura nō
 sinunt. Absit vero, vt is, qui vniuersam ter-
 ram iudicat, inquit Abraham, perdat iustū
 cum impio. Quinimo, ait Dominus, vt pa-
 tris, ita & filij anima mea est. Nec pater fi-
 lij, nec patris filius culpa patietur. Anima,
 quę peccauerit, morietur. An nō ergo po-
 tius, quia Populus Sauli legem Dei vio-
 lanti non resistebat, & pios impię perse-
 quenti, Dauidem scilicet & Sacerdotes
 domini, applaudebat? E multis pauca si-
 milia proferemus. Saul idem, vt tribus Iu-
 dæ possessiones amplificet, fidem publi-
 cam, iam inde ab ingressu Chanaan Ga-
 baonitis datam frangit, ipsosq; adeo Ga-
 baonitas, quantum quidem potest, è me-
 dio tollit. Violabatur eo facto tertium le-
 gis præceptū, Deus enim testis eiusce Pa-
 trionis fuerat. Quin & sextum, innocuos
 enim

1. Sam. c. 31.

Genes. 18.
7. 25.

Deut. 24.
7. 16.

2. Reg. c. 14.
Exech. 18.

2. Sam. c. 22.

onim iniuste interficiebat. Vtraque legis Tabula vindicanda erat. Et Saul eiusque familia quidem ea scelera perpetrasse dicuntur. Interea tamen, Saule iam è viuis sublato, Dauidèque Rege constituto, consultus dominus respondet, tertium iam annum, propter idem scelus, terram Israelis vniuersam fame laborare. Nec ea prius desit, quàm septem è familia Saulis, Gabaonitis tanquam noxę dederentur. Cur verò hic, cum vnusquisque ex suo admisso sorti subiiciatur, nec alieni criminis successor constituatur quisquam, vniuersum Israelem sceleris huius teneri dicas, ipso reo iam vita functo, & actione cū reo quasi extincta: nisi, quia cum deberet & posset publico & manifesto sceleri sese opponere, negligenter tulit? Cur pœnam irrogari vis, quæ nemini absque culpa iure infligitur, nisi peccarit? Qua vero peccarunt, nisi quatenus peccatum tolerarunt? Eodem modo, cum Dauid mandat Ioabo & præfectis Populi Israelitici, vt Populū recenseant, graue eo ipso crimen commississe dicitur. Nempe vt Israel dei iram provocaret, cum Regem peteret, quòd in eius peritia salutem suam collocare videretur: ita hoc facinore Dauid, qui ex multitudi-

*L. crimē. 26.
D. de pœnis*

*L. sancimus
C. de pœnis.*

1. Sam. c. 8.

ne victoriam expectabat. Id enim propriè est, quod Propheta vocat, sacrificare retibus, & hamis thura adolere: quæ species idololatriæ est. Præfecti quidem, quia prævidebant id Israeli exitiale futurum, primum paulisper refragantur: deinde etiam dicis causa & perfunctoriè censum agunt. At populus vniuersus plectitur. Nec Dauid modò, sed & seniores Israelis, qui vniuersitatem representant, sacco induunt, seseque cinere conspergunt. quod tamen propter Dauidis parricidiû adulterio cummulatum neutiquam accidit. Hic quis nõ videt, vniuersos & peccasse, & pœnitere debuisse, & pœnas denique luisse? Dauidem nempe impia præcipiendo, Deum provocasse: præfectos Populi, quos tamquam imperij Consortes & Assessores, Israelis nomine, reclamare oportuit, aut conuiuendo, aut segenius repugnâdo, vniuersos denique ad eum quasi delectû comparendo? Deum verò, non secus ac imperatorem, legionis vniuersæ delictum, vniuersali terrore, particulari quorûdam supplicio, quadam quasi decimatione castigasse? Cur verò tandem, Manasse Rege Templum Dei polluente, Deum non ipsium modo Manassem, sed vniuersum Populum

*Abacuc 1.
vers. 16.*

*2. Samu. 6.
ult.*

2. Chro. c. 21

*2. Chroc 33.
vers. 10.*

Populum alloquutum esse legimus, nisi
 vt Israelem, tanquam alterum promitten-
 di reum admoneret, ni Regem in officio
 contineret, suo damno futurum? Ecquid
 enim illud alioqui apud Ieremiam, do-
 mum Iuda propter impietatem & crude-
 litatem Manalsis Assyriis mancipatã fuif-
 se, nisi eo ipso, quod sceleri non restitit, sce-
 leris ream fuisse statuamus? Propterea Au-
 gustinus & Ambrosius: Herodes & Pila-
 tus condemnant Christũ, Sacerdotes ne-
 ci tradũt: Populus ferè illachrymatur. vni-
 uersi tamen puniuntur. Cur ita? Quia, quẽ
 è manibus impiorum magistratuũ eripere
 poterant, quia non fecerunt, occiderunt.
 Plura verò in hanc sententiam ex omnis
 generis Authoribus addi possent, ni Chri-
 stianis Sacræ scripturæ testimonia suffice-
 re deberent. Cæterum quia boni legisla-
 toris est, non tam curare, vt delicta puniã-
 tur, quàm ne vlla committantur, cauere:
 vt boni Medici diætã præscribere potius,
 quæ morbos arceat, quàm remedia, qui-
 bus coereantur: pius certe Populus, non
 modo coercebit Principem Legem Dei
 impiè abrogantem, verùm etiam in pri-
 mis cauebit, ne quidquam eius culpa ne-
 gligiãtãve sensim introducatur, quod
 rem-

2. Reg. c. 24.

7. 4.

Iere. 15. 7. 4.

August. in

Psal. 82.

Ambr. in

offic.

temporis tractu, purum Dei cultum cor-
rumpere possit, nec crimina in diuinam
Maiestatem publicè commissa, non tole-
rabit modo, verum etiam criminum occa-
siones diligenter auferet. Quod in cōfrin-
gendo æneo serpente, Ezechiam Regem,
in exostulādo cum Cis Iordanis, de alta-
ri erecto, Israelē, convocato Concilio pu-
blico, fecisse legimus. Itaque licet Israeli,
si Rex legem Dei Ecclesiāve evertat, re-
sistere; nec id modo: verum, ni fecerit, eius-
dem criminis tenebitur, & eandem pœ-
nam luet. Resister verò verbo, si verbo op-
pugnabitur; vi, si vi; arte, inquam, & Mar-
te. Quin & dolo bono, si dolo: cum nihil
interfit, vbi iustum bellum susceperis, v-
trum aperte pugnes, an ex insidiis. ita ta-
men, vt perpetuo dolum à perfidia, quæ
nusquam licita est, accuratè distinguat.
Verum video iam, quid hic opponi possit.
Quid, inquires? An verò vniuersam mul-
titudinem, belluam, in quā, illam innume-
rorum capitum, tumultuari & concurre-
re in eā rem, quasi agmine facto oportebit?
Quis verò in ea turba ordo esse queat?
quæ Consilij, quæ rerum gerendarum spe-
cies? Cum de vniuerso Populo loquimur,
intelligimus eos, qui à Populo authorita-
tem

August. in
Iosue. am. 23.
q. 2. domi-
nus. l. 1. D.
de dolo ma-
lo.

tem acceperunt, magistratus, nempe, Rege inferiores, à Populo delectos, aut alia ratione cõstitutos, quasi imperij Consortes & Regum Ephoros, qui vniuersum Populi cõtum representant. Intelligimus etiam Comitiam, quæ nil aliud sunt, quàm Regni cuiusque Epitome, ad quæ publica omnia negotia referuntur. Eiusmodi erant septuaginta in Regno Israelitico, quibus quodãmodo præerat summus Sacerdos, qui de rebus summis iudicabãt, è LXX. familiis, quæ in Ægyptum descenderant, seni primũ electi. Tum Duces, seu Principes Tribuum, in singulis singuli. Demum Iudices & Præfecti singularum vrbium, id est, Chiliarchæ, Centuriones & ceteri, qui totidem familiis præerant. Denique fortes, Purpurati, & ceteri, è quibus cõflabatur Concilium publicum, quod sæpissimè indictum legimus, his verbis: Et congregati sunt seniores in Rama, vt in electione Saulis. Et cõgregatus est vniuersus Israel, aut vniuersus Iuda, & Bẽiamin, &c. cum vniuersam urbem eo convenisse, verisimile non sit.

Eius generis sunt in omni Regno bene constituto, officarij Regni, Principes, Patres, Patritij, Optimates, & ceteri ab ordinibus

1. Sam. c. 10.

1. Chr. c. 27.

et 28.

1. Chr. c. 12.

nibus delegati, è quibus cõflatur aut Cõcilium ordinarium, aut Concilium extraordinarium, Parliamentum, Diëta, cæteri que conventus, in diuersis regionibus diuersa nomina sortiti; in quibus ne quid aut Respubl. aut Ecclesia detrimenti capiat, providendum est. Illi verò vt singuli Rege inferiores sunt, ita vniuersi superiores. Vt enim rectè Basiliensis & Cõstantiensis Synodi, Synodum Oecumenicam Pontifice superiorem esse statuerunt, vt Capitulum Episcopo, Vniuersitatem Actore, Curiam decurione, eum denique, qui ab aliquo cœtu authoritatem accepit, eo cœtu inferiorem esse, etsi singulis superiorem; ita dubium esse non potest, quin Israel, qui Regem petiuit & cõstituit, quasi Actorem publicum, Saule superior sit, Israele postulante, Israelis que gratia constituto, vt pluribus postea ostèderur. Itaque cum rebus benè gerendis, ordine opus sit, qui in tanta turba seruari nequit: ea verò sæpe accidunt, quæ multitudini absque publico periculo ac discrimine dici nõ possint: quicquid vniuerso Populo concedi aut committi diximus, officiariis Regni; quicquid Israeli, Principibus & Senioribus Israelis cõcessum commissum que dicimus, quod
& vsus

& vsus ipse cōprobauit. Athalia Regina, 2. Chri. 23
 Ochozia filio Rege Iudę mortuo, vniuer-
 sam ferè stirpem Regiam delendam curat.
 Vix puer vnicus Ioas, in cunis adhuc va-
 giēs, Iosabæ amitæ prudētia simul & pie-
 rate, superest. Illa verò rerum summam in-
 vadit, & sex annos in Iuda regnat. Mussa-
 bat tum fortè Populus: nec enim prome-
 re, quicquid animo premebat, tutum erat.
 Tandem Ioiadas summus Sacerdos, vit
 Iosabæ, consilio cum Principibus Israelis
 clanculū inito, coniurationēque ritè per-
 acta, Ioam septimo anno ætatis vngendū
 coronandumque curat. Matrem verò non
 modò è solio exturbat, verum etiam è me-
 dio tollit, Baalisque idololatriā continuò
 destruit. Probatum Ioiadæ facinus, & me-
 ritò. Iusta causa mouebatur. Tyrannidem
 enim, non regnum oppugnabat. Tyran-
 nidem, inquam, primū sine titulo, vt lo-
 quuntur Iurecōsulti neoterici. Lex enim Bartol. de
Tyrannid.
Deut. 17.
 Regni Iudaici mulieres ad sceptrum non
 vocabat. Deinde etiam exercitio. In vase-
 rat enim nepotum regnum summo scele-
 re, & scelera innumera cōmittebat. quod
 verò caput scelerum erat, neglecto Deo ve-
 ro, Baalem adorabat, adorarique iubebat.
 Iustè verò, & ab eo, cuius munus erat, vin-
 dica-

dicabatur. Ioiadas enim non erat priuatus, sed Pontifex summus, ad quem rerū etiam ciuiliū cognitio tum pertinebat. Deinde, habebat asseclas Principes Iudæ & Leuitas, denique erat affinis Regis. Quod verò non indicit de more comitia in Mizpah, non culpatur, vt neq; etiam, quod furtiuè consilia iniret, & clanculum coniuraret. Alio qui enim res minimè successisset, & in incassum celsisset. Coniuratio autem bona malæ est, vt bonum, malūve finem spectat, & ab iis, quorum est, aut secus, inicitur. Rectè ergo Principes Iudæ fecerūt; malè verò, si secus se gessissent. Vt enim tutor cauere debet, ne pupilli bona depereant; ac, ni faciat, actione tutelæ tenetur: ita & hi Populi salutem tueri, qui se totum ipsorum curæ tradidit, & credidit, suāsque in ipsos actiones omnes quodammodo transtulit. In summa: vt licet vniuerso Populo repugnare, ita & Principibus Regni, qui vniuersum representāt, non secus ac decurionibus pro corporis vtilitate, contrahere. Vt verò refertur ad vniuersos, quod publicè per maiorem partem geritur: ita, quod maior pars Principum seu optimatum fecerit, omnes; quod omnes, vniuersus Populus fecisse dicitur.

Verūm

Bartol. in
Tract. de
Guelph. &
Gibel.

Vlp. l. 160.
D. de regul.
iuris.

Verùm hic alia nobis exoritur quæstio.

Statuamus iam Regem aliquem, legem Dei Ecclesiámve abolere: Vniuersitatem consentire, aut maiorem saltem eius partem, Principes aut omnes, aut plures conuiuere: partem interim aliquantulam Populi, vnum, inquam, aliquem ex Principibus Magistratibusque legem Dei retinere, Deumque rite colere velle: quid licere putes, si Rex aut eam partem ad impia sacra cogere, aut ei piis sacris interdiceret velit? Hic de singulis, seu priuatis, nõ loquimur, qui vniuersitatis partes non censentur, vt neque tabulæ, clauis, papilli, nauis: aut lapides, trabes, cements, domus. Sed de aliqua Provincia vrbeve, quæ regni partem faciat, vt prorâ, puppis, carina, nauim; tectum, parietes, fundamentum, domum facere dicuntur. & de aliquo Magistratu, qui eius Provinciæ, vrbiue curam gerat. Equidem si exemplis certandû est, etsi ea propter assuetam hominum, in cultu Dei defendendo, desidia, rariuscula sunt: tamen nõ prorsus desunt. L O B N A; vrbs Sacerdotalis, sese subducit Ioram Regi Iuda, ab eoque quodammodo deficit, quia defecerat à Deo patrum suorum, à quo ipsa deficere volebat: & forte vere-

An pars Regni resistere possit.

Iosue c. 21.

ver. 13.

1. Chro. c. 6.

ver. 57.

2. Chr. c. 21:

ver. 10:

batur, ne Baali sacra facere cogeretur. Cō-
 similiter Antiocho iubente, vt Iudæi vni-
 uerſi, legem ipſius ſequerentur, ſuamque
 à Deo acceptam deſererent: reſpōdet Ma-
 thathias: Non obtemperabimus, vt tranſ-
 grediamur noſtram Religionem. Nec ve-
 rò id modò; verùm Zelo Phinees corre-
 ptus, eo ipſo, qui ad impia ſacrificia con-
 ciues ſuos adigebat, ſua manu interfecto,
 arma capit, in mōtes ſeſe recipit, manum
 colligit. Denique pro Religione & patria,
 pro aris, inquam, & focis, aduerſus Antio-
 chum adeò proſpere, Deo fauente bellum
 gerit, vt Hieruſalem recuperet, & armis
 Gentilium, in Eccleſiæ perniciem coniu-
 ratis, fractis, & debilitatis, purum Dei cul-
 tum reſtituat. Quod ſi ſpectemus, quis il-
 le eſſet, erat Mathathias Machabæorum
 parens, ex Tribu Leui. Itaque non licebat
 ei iure ſanguinis, Regnum à Tyrannide
 vindicare. Qui verò cum illo, initio motu-
 rigenæ, incolæ Modin, quibus vicini, aut
 ij etiam ex vniuerſa Iudæa, qui Eccleſiam
 reſtitui cupiebant, ſeſe adiunxerant. Cæ-
 terum vniuerſi ferè, & maximi quiq; An-
 tiocho obtemperabant, eiùſque imperiũ
 vltro patiebantur; adeò vt eius exercitu
 penè proſtigato, ipſoq; demum miſerè
 mortuo

2. Mach. c. 1.
 ver. 43. c. 2.
 ver. 22. c. 3.
 7. 43.

Inortuo, cum excutiendi iugi perpulchra daretur occasio, filium ipsius Regem ac dominum non modo non inviti agnoscerent, verum etiam ad Regnum capessendum invitarent. Possem etiam huc adducere exemplum Deborahæ. Deus, manciparat Israelem Iabino Regi Chanaan, iamque vicesimum annum ei serviebat. Itaque tanto tempore ius regni quodammodo præscripserat, Israel ferè uniuersus Deos alienos colebat. Præcipuè quæque Tribus, Ruben, Ephraim, Benjamin, Dan, Aser, & cæteræ, quarum maiores erant vires, Iabino adhærebant. Nihilominus Debora Prophetissa, quæ ius dicebat Israeli, excitat ad arma Tribus Zabulon, Nephtali, & Isachar, vel saltem quosdam ex illis tribubus, Duce Barac, Sisaram magistrum militiæ Iabini fundit, Israelémque tandè iugo Chananæorum, invitum, & tantum non renitentem non liberat modò, verum etià cultum Dei veri restituit. Verum quia extraordinario motu Debora excitata videtur, nec disertis verbis Scriptura probat Lobnensium factum, etsi tacèdo consentire videatur, ut neque etiam libri Machabæorum vsque adeo magna fuit in primitiua Ecclesia autoritas, ac præterea legi-

1. Machab.
c. 6. v. 21. c.
7. & passim

Judic. c. 4.
& 5.

bus magis, quam exemplis, disceptandum vulgo dicant: ex facto, quid iuris statuendum sit, examinabimus.

Diximus, Regem iurasse in legem Dei, Ecclesiæque conseruationem, quatenus fieri posset, spondisse. Vniuersum item Israel, tanquam vnum aliquem, idem stipulante Deo, promississe. Iam verò dicimus, singulas etiam vrbes, singularumque urbium, quæ Regni partem faciebant, magistratus, idem sigillatim quatenus sua interesset, diserte spondisse. quod & vrbes & societates omnes Christianas tacitè fecisse consequitur. Iosue senio confectus, & morti proximus, congregat vniuersum Israel in Siché ad præsentiam Dei. Erat enim in Sichem Arca fœderis Domini. Eò dicuntur convenisse Seniores Israel, Principes Tribuum, Iudices & præfecti, atque ij adeo omnes, qui publicam authoritatē in singulis Israelis urbibus obtinebant, & iurasse in Legem Domini, vltroque & spōte Dei omnipotētis iugum elegisse. Vnde evidenter apparet, singulos Magistratus, Urbium, à quibus mittebantur, nomine spondisse se curaturos & operā daturōs, vt Deus ex Legis præscripto in medio sui coleretur. Iosue verò tum fœdere inter
Deum

Deum & Populum sanctè percusso, tabulisque fœderis ritè consignatis, in perpetuam rei memoriam, lapidem illico erexit. Itaque si Arca Domini accersenda est, convocantur omnium regionū Urbiumq; Principes, Chiliarchi, Centuriones, Præfecti, & cæteri, Davidis & Synagogæ Israeliticæ decreto & mandato. Si Templum Domino extruendum, idem prorsus obseruatur. Ac ne quidquã Regibus creatis immutatum putetur, fœderi sub Ioa, inter Deum & Populū, itemq; sub Iosia sanciu-do, iidem omnes intersunt, iidem omnes figillatim astringuntur. Itaque non Rex modo, sed Regnum, nec Regnum modo vniuersum, sed Regni partes omnes Deo figillatim fidem & obsequiū promittunt. Non, inquam, Rex modo, sed Israel, nec Israel tantum, sed singulæ Israelis vrbes, earumque præfecti, se sanctè Deo devinciūt, & quodã quasi hominio ligio in perpetuum adversus quemlibet adstringūt. Exemplum ex iis, quæ hodie in vfu sunt, desumptum, rem luculentiorẽ faciet. In Imperio Germanico, cum Imperator inaugurãdus est, adsunt Electores & Principes, tum Ecclesiastici, tum laici, aut ipsi, aut per legatos. Item Prælati, Comites, Ba

*Iosue 24.
ver. 15.*

*1. Chro. c. 13.
2. Chr. c. 5.
1. Reg. c. 7.
1. Chr. c. 28.*

*2. Reg. c. 11.
2. Reg. c. 23.
2. Chro. c. 23*

rones denique omnium vrbiũ imperia-
 lium legati, cum mandato in eam rem
 speciali, ac sese, eõsque, quorum vicem
 gerunt, certis sub conditionibus, Impera-
 tori submitunt ac subiiciunt. Iam, esto a-
 liquis, qui Imperatorem vltro agnitum,
 de gradu eo deiicere conetur, qui ipse
 imperium affectet, Principes verò & Baro-
 nes auxilia debita, & tributa consueta Cę-
 sari denegent, quin non conniueant mo-
 do ipsi, sed etiam cum adversario perfidè
 colludant: an non, putas, Argentora-
 tentes fortè, aut Norimbergenses, qui fi-
 dem legitimo Imperatori promiserunt,
 prædonem illum iure optimo arcere &
 excludere posse? Imò verò ni fecerint, ni
 laborãti Imperatori succurrerint, an fidei
 præstitæ satisfecisse censebis? cum præser-
 tim is, qui præpositum suum nõ protexit,
 cum posset, in pari causa factori habendus
 sit. Quod si ita est (vti revera in cõfesso est)
 an non idem Lobnensibus, aut Modinen-
 sibus, & licet, & ex officio competit, si
 Deum, cuius obsequio sese in primis de-
 vinctos sciunt, cæteri Regni ordines de-
 seruerint? Existat ergo Ioramus, aut An-
 tiochus aliquis, qui cultum veri Dei tol-
 lat, qui sese supra Deum extollat: conni-
 ueat

L. 3. l. omne
 delictũ, §.
 vlt. D. de
 remilit.

ueat, aut colludat Israel: quid ei vrbi, quæ Deum purè colere cupit, faciendum dicemus? Primùm, dicat cum Iosue, Vos quidem vniuersi eligite, vtrum malitis obedire Deo vero, an diis Amorrhæorum. At ego saltem & familia mea seruiemus Domino. Eligite, inquam, vtrum huic, alienū imperiū nullo iure invadenti, ea in re parere velitis: ego sanè cui fidē præstiti, quoquo eventu seruabo. Nec vllatenus sanè dubito, quin Iosue omni conatu suo, cultum Dei veri, in Thamnath Serath vrbe Ephraim, quæ eius possessio & familia erat, retinuisset, etiamsi vniuersi Israelitæ, Deum Amorrhæorum in terra Chanaan coli voluissent. Quid si verò Rex vltèrius pergat, Præfectos mittat, qui nos ad impia sacra adigant, Deum denique è medio nostri expellere iubeat? an nõ Regi Regisque portam, si possumus, occludemus potius, quam Deum Regem Regum vrbe nostra excludamus? Advertant hic Municipes, Ciuesve & municipiorū ciuitatūque Populi Dei præfecti, duplex se fœdus iniisse, duplex iusiurandum præstitisse. Primum & antiquissimum Deo, vti Populus sit Populus Dei: secūndum, & proximum, Regi, vti Populus obsequatur Regi, tan-

Iosue c. 24.
ver. 17.

Iosue c. 16.
v. 50.

10. Collat.
de forma
fil. &c. 1.
de noua fi-
de l. form.

quam duci Populi Dei. Itaque vt Vice Re-
gi, aduersus Imperatorem Regemve suum
coniuranti, quantumvis magnam antè au-
thoritatem accepisset, si in vrbe nostra ob-
sessum dedi posceret, parèdum non foret,
imò ex ipsa fidelitatis formula omni mo-
do resistendum. Eodem pacto, summum
scelus, ac vix vlllo modo expiandum arbi-
tremur, si Deum in medio nostri habitan-
tem, iubente Principe, vasallo, inquam &
ministro Dei, aut expellamus, aut in ma-
nus hostium, quatenus in nobis situm est,
prodamus. Dices tu forrè: Verùm vrbes ad
Principem pertinent. itaque aditum iure
denegare non possis. At, inquam ego, vr-
bes non consistunt in lapidum coacerua-
tione, sed in Populo. Populus verò, est Po-
pulus Dei, qui deo primum, dein Regi te-
nerur. Quantum verò ad ipsas vrbes perti-
net, etsi ad Reges vrbiū potestas, ad mu-
nicipes tamen pertinet dominium. Sunt
etenim vniuersa in Regis imperio, non in
patrimonio. Deus verò vnus est omnium
vere proprietarius dominus, à quo & ille
imperium, & hic patrimonium habet. Er-
go, ais, licebit subditis, Religionis causa à
Rege deficere? An nò verò, si semel hoc sta-
tuatur, quam rebellioni fenestrā aperias,
vides?

Seneca li. 7.
de benef. c.
6. 7. &c.

vides? Attende verò hic patienter, & rem accurate considera. Possem ego vnico verbo respondere, cum optio altervtrius datur, à Rege magis, quam à Deo deficiendū esse, aut ex Augustino, vbi non est iustitia, ibi non esse Rempublicam. Iustitiam verò non esse, vbi homo ipsum hominem Deo vero tollit, & immūdis dæmonibus subdit, cum iustitia ea virtus sit, quæ sua cuiq; distribuit. Itaque qui eiusmodi dominiis sese subtrahunt, dæmoniis sese subtrahere, & latronum multitudinem potius, quàm Rempublicam deserere. Verum, vt alius rem repetam, videntur, qui eo modo se gerent, quo diximus, defectorum loco non esse. Deficiunt à Rege vel Republ. qui hostili animo, Regis Reipublicæ ve imperio sese subtrahunt. Itaque & inter hostes numerantur, & plerunque quibusvis hostibus periculosiores existunt. Hi verò, de quibus agimus, nil simile habent. Primum imperata facere non recusant, modo ea imperentur, quæ iure possunt, aut saltem Deo iniuriam non faciunt. Tributa, vestigalia, munera, oneræque consueta non detrectant, modo id tributum, quod Deo debent, non intervertatur. Cæsari Cæsarem agenti parent: Cæsari fines

August. c. 21
li. 19. de Ci-
uit. Dei, &
lib. 4. c. 4.

L. 5. D. de
cap. minut.

suos excedenti, alienum imperium affectanti, Dei solium invadenti, superiorem amborum Dominum bello petenti, parere, iniustum putant. Deinde hostiliter se proprie non gerunt. Hostium est lacessere, provocare, ultro impressiones facere. Hi demum lacessiti, armis insidiisque petiti, vix tandem imminente vndeque morte, arma capiunt, seseque adversus illaram vim tuentur. Ac propterea cum hostibus non quotiescunque velis, pacem habeas. Neque enim quotiescumque arma depones, aut lacessere desines, deponant illi continuo, & otium capessant. Cum his, quotiescunque optaris, praesto est. Desine cadere, cedunt: desine Deum oppugnare, desinent propugnare. Arma si velis iis e manibus excutere, satis est, modo ne percutias. Quia enim non inferunt, sed excipiunt ictus, ubi enssem reposueris, statim clypeum abiiciunt, ac propterea plarumque insidiis & perfidie patent. quod exempla recentia satis ostendunt. Ut vero fugitivum eum servum non dixeris, qui vulnus intentanti Domino manum opponit, qui furenti sese subducit persequenti, cellulae suae ianuam, interea dum furor deferuescit, occludit, multo minus hos defectores cecidere

fere queas, (cū sanè seruatorū nomine & loco non censeantur) qui pari aut etiā vehemētiore furore percito Principi, portas vrbis claudant, vbi resipuerit, & ad se redierit, imperata facere parati. In eo genere est Dauid dux exercituū Israelis, sub Saule furibūdo rege, qui sepe & calūniis vexatus, & ex insidiis petitus, montiū asperitate se se tuetur, quin & Ceilam quoq; vrbē furori regis opponere parat. Is enim quoscunque potest, ad se allicit quidē, verum non vt Saulis vitam, quod evidenter apparuit, petat, sed vt propriam tueatur. Itaque Ionathan Saulis filius, non veretur cum Dauidē fœdus percutere, & identidē renouare. quod fœdus Dei Iehouæ vocatur. Abigail verò diserte ait, Dauidē iniquè petitū gerere bellū Dei. In eo genere sunt & Machabeï, qui oblatā ab Antiocho pacē, salua Religione, tum cum bellum commodissimè geri poterat, recipiūt tum à Demetrio Rege, tum etiā ab aliis. Nostro verò etiam tēpore meminimus eos, qui pro vera religione, aduersus impietatem in Germania Galliaque pugnarunt, quotiescunque Dei purè colendi potestas facta est, arma vltro deposuisse, & plærunque adeò, cum aut Saulem Philistini arma aliò vertere

coge-

2 Sam. c. 21.
ver. 22.

2 Sam. c. 25.
ver. 28.

1. Mach. c. 6
v. 60. &c.

cogerent, aut Antiochum vicinorū impetus revocarent, aut aliàs bello continuan- do opportuna essent omnia. Eiusmodi ergo signis possint hi à defectoribus facile distingui. Est verò & aliud manifestissimum, si ita secedant, vt quotiescunque se- cessionis causa sublata fuerit, ni extrema necessitas impediatur, redeundum sta- tuant. Tum enim non à Rege, sed à Iora- mo vel Antiocho, non, inquam, à Republ. sed à priuata vnius aut plurium Tyran- nide secedere putantur. Hanc nos di- stinctionem Theologorum Parisiensium cœtus (Sorbonam vocant) sæpius do- cuit. Anno circiter C I 3 C C C. Bonifa- cius octauus Pontifex, Regalia, quæ ad Regem Francorum pertinent, sibi vendi- cabat. Philippus Pulcher, Rex Francorū, eū per literas acerrimè obiurgauit. initiū erat. PHILIPPVS, &c. BONIFACIO, sese pro summo Pontifice gerenti, &c. Ac tum quidem vniuersi agnoscebant Pontificem esse vicarium Dei in terra, & Ecclesiæ v- niuersæ caput. Itaque quod vulgo dicunt, communis error, iuris loco erat. Nihilominus tamen convocata Sorbona respon- dit, Regem Regnūque, absq; vlla Schis- matis culpa, eiusmodi Pōtificis obsequio sese

*Annales
Franciae.
Archidiaconi
Mercurii Rati-
scintorum
Lutetiae.*

*L. Barbar.
Philipp. D. de
Lutetia.*

se se subtrahere posse. Schisma enim non separationem, sed causam facere. Quod si iusta causa subesset, separationem à Pontifice, non ab Ecclesia, & à Bonifacio quidē propriè, non à Pontifice fore, eovsq; dum bonus aliquis sedem Pontificiā teneret. In quæ verò discrimina vniuersi Regni animas ab Ecclesia, ni hæc distinctio vera sit, separatas conicerēt, nemo est, qui nō facile diiudicet. An non verò, rege iura Dei Opt. Max. invadēte, animasq; hominum, quas Christus sanguine suo liberavit, durissima seruitute opprimente, multò æquius ea distinctio vti licebit? Consimiliter anno CIJ. CCCC VIII. Benedicto decimotertio Ecclesiā Gallicanā tributis & exactionib. grauante, Clerus Gallicanus à Carolo sexto cōvocatus statuit, Regē & Regni incolas Benedicto obtemperare non debere, nēpe hæretico, Schismatico, ea dignitate prorsus indigno. quod & ordines Regni probarūt, & Senatus Lutetianus Aresto cōprobauit. Quin & quos Benedictus decimus tertius, tanquā Ecclesiæ hostes & defectores anathemate perculerat, protinus absoluedos cēsit, & ipso iure Ecclesiæ cōmunionem non exclusos fuisse iudicauit, &, vt aliàs sæpè

*Annales
Car. 6. Mon
streletus.*

in Gallia, & alibi quoq; factitatū passim legimus. Nēpe vt evidenter ostenderēt, si is, qui Principē locū obtinet, sese male gerat, ab eo sine defectionis crimine secedi posse, & aliud omnino esse, à malo Pótifice, aliud ab Ecclesia, aliud à Rege impio aliud à regno secedere. In ea verò caula Lobnēses fuisse vidētur, quos restituto in integrū dei cultu, inter Ezechieꝝ subditos annumerari legimus. Quod si verò hec distinctio obtinet, cum Papa Principis alicuius (qui eū superiorē agnoscit) iura invadit: an non longe iustius, si Princeps, si vasallus, inquam, Regalia Dei iura ad se rapere conetur? Statuendum ergo tandē, vniuersum Populum, Principem impia iubentē, aut pia verantē, authoribus iis, qui Populi authoritatem penes se habent, aut pluribus coercere posse & debere. Deinde vniuersos, aut saltē potiores in singulis regionibus vrbibusve, authorib. præcipuis magistratibus, tāquam à Deo primū, dein à Principe constitutis, impia sacra à suis mœnibus arcere iure posse, piāque iisdem tueri: quin & Ecclesiæ, quæ vna omnino est, pomœria dilatare posse; ac ni fecerint, diuinæ Maiestatis, si saltem potuerint, reos esse.

2. Reg. c. 19.
v. 8.

Extrav. ed
maio. & o
bed.

Supereft

Supereſt modo, vt de ſingulis agamus, qui priuati dicuntur. Primum ex fœdere inter Deum & vniuerſum Populum, vt ſit Populus Dei, ſinguli non tenentur: Vt enim quod vniuerſitati debetur, ſingulis non debetur: ita nec quod debet vniuerſitas, ſinguli debent. Deinde, non tenentur ex officio. Tenetur enim quiſque Deo inſeruire in eo munere, ad quod vocatus eſt. Priuati verò non habent poteſtatē, non funguntur magiſtratu, non habent imperium, nō vllū ius gladij. Itaq; vt gladiū priuatis nō tradidit Deus: ita nec vſum gladij ab iis repoſcit. Priuatis dicitur: Mitte gladium tuum in vaginam. At magiſtratibus: Non geritis gladiū fruſtra. Illis, ſi ſtringant, culpæ datur: his, ni cum opus eſt, ſtringant, magna negligentia culpæ loco eſt. Quid verò? dices. An non ſingulis fœdus eſt cum Deo, vt vniuerſis? iudiotis, vt magiſtratibus? Quorſum ergo circumciſio, quorſum Baptiſmus? quorſum illa toties repetita tota Scriptura ſacri fœderis mentio? Eſt ſanè omnino: ſed longè diuerſiſſimū. Vt enim omnes omnino ſubditi iuſti Principis, cuiuſcunq; tandem gradus ſint, tenentur ei obedire: quidam verò, peculiari quadā obligatio-

*An priuati
repuſgnare
armis poſ-
ſint.*

*L. ſicut. 7. 8.
1 D. quod
cuiuſque v-
niuerſi.*

*Math. 26
Rom 13*

ne, vt magistratus, curare præterea, vt cæteri obediant: ita omnes omnino homines, Deo quidem inferuire tenentur: at quidam, vnà cum maiori munere, maius onus acceperunt, adeò vt de cæterorum culpa, si negligent, quodammodo teneantur. Curare debent Reges, vniuersi, quiq; ab vniuersis gladium habent, Magistratus, vt Ecclesiæ corpus ritè gubernetur: singuli, vt eius tantum Ecclesiæ mēbra sint. Illi, ne Templum Domini polluatur, ne collabatur, sed aduersus omnē corruptionem internam, iniuriãvè externam tutum sit. Hi, ne corpus suū, quod Templum Dei est, impurum sit, vt in eo spiritus Dei inhabitet. Qui enim vastabit Templum Dei, quod vos estis, ait Paulus, Deus quoque eum vastabit. Illis ea de causa commissus est gladius, quo extrinsecus accinguntur. His commendatus tantum gladius spiritus, verbum nempe Domini, quo Paulus Christianos omnes aduersus Diaboli impetum accingit. Quid ergo facient, si Rex ipsos ad impia sacra adigere velit? Si, qui ab vniuerso Populo authoritatem habent, Optimates sese opponant, aut sui saltè magistratus, pareant, obsequantur, & omni conatu, omni industria;

1. Corin. c. 3.
7. 17. & c. 6.
7. 19.

Eph. 6. 7. 17

stria, tanquam Deo ipsi militantes, pios
 piorum conatus adiuent? Habent exem-
 plum inter alia Ceterionum & militum,
 qui Principibus Iuda, Ioiadæ hortatu, Ec-
 clesiam ab idololatria, Regnumque à Ty-
 rannide Athaliæ Reginæ vindicantibus,
 alacriter paruerunt. Sin optimates & ma-
 gistratus furioso Regi applaudunt, aut sal-
 tem non resistunt, præsto est consilium
 Christi; in aliam ciuitatem se recipiât. Ha-
 bent exemplum piorum è decem Tribu-
 bus Israel, qui veri Dei cultu per Ieroboamum
 sublato, vniuersis coniuuentibus, ad
 Regem Iuda, apud quem cultus Dei re-
 manserat, sese recipiunt. Sin alio fugere
 non datur, vitæ potius, quàm Deo renun-
 cient, crucifigantur potius, quàm Christum,
 vt Apostolus loquitur, denuo crucifigant.
 Nolite, ait Dominus noster, timere eos,
 qui corpus tantum occidere possunt. Ita
 verò & ipsius & Apostolorum, & innume-
 rorum piorum Martyrum exemplo edo-
 cti sumus. Ergo nemini priuato licebit ar-
 mis resistere? Quid ergo de Mose statue-
 mus, qui Israelem, invito Pharaone Rege,
 abduxit? De Ehod, qui decimo octauo re-
 gni demum anno, quo Regnum vsucaptum
 videri poterat, Eglonem regem Moab in-

Matth. 10.
 ver. 23.

2. Chr. c. 11.
 v. 13. c. 15.
 ver. 9.

Hebr. c. 6.
 ver. 6.
 Matth. 10.
 ver. 28.

Exod. 12.
 etc.
 III. c. 30. v. 16

1. Reg. 6. 9.

terfecit, Israelemque Moabitarum iugo liberauit? De Iehu denique, qui Ioramum Regem, cui ipse militabat, interfecit, Achabi stirpem deleuit, Baalitas ad interuersionem omnes excidit? An non erant illi omnes priuati? Certè si ipsos per se spectes, quia ordinariè constituti non erant, priuatos dicere queas. At ex quo extra ordinem uocatos scimus, ipso quasi Deo, suo illos gladio euidenter accingente, nõ modo priuatos non censebimus, uerum quibusuis ordinariis potiores. Mosis uocatio & expresso Dei uerbo, & signis euidentissimis comprobatur. Eiod dicitur à Deo excitatus, qui Tyrånum occidendo, saluum faceret Israelem. Iehu, iussu Elizei Prophetæ unctus, qui stirpem Achabi deleueret, etsi præcipui quique, Regem eum, antequam rem aggredereur, salutarant. Idè de cæteris, qui ex sacra Scriptura adduci possint, ostendi possit. Iam uerò cum neque Deus ore suo, neque extra ordinem per Prophetas loquatur, est, quod hac in re sobrii in primis & circumspecti simus. Si quis enim eam sibi auctoritatem, quasi diuino spiritu afflatus, arroget, uideat sanè, ne arrogantia inflatus sit, ne sibi ipse Deus sit, ne sibi ex se magnos illos spiritus sumat

sumat. ne itaque concipiat vanitatem & pariat mendacium. Videat verò etiam Populus, ne dum sub signis Christi militare cupit, Theudæ forte Galilæo alicui, aut Barlozbæ (quod non ita pridem in Germania Muncerianis accidit) magno suo malo militet. Nec eo quidē id dico, quod idem ille Deus, qui nobis nostro hoc sæculo Pharaones & Achabos immittit, liberatores etiam aliquando aliquos extra ordinem non excitet. Certè ipsius neque iustitiæ, neque misericordiæ quidquam villo tempore decedit. At sanè si minus exteriora illa signa adsunt, interiora saltē hæc agnoscamus ex effectibus oportet, mentē ab omni ambitione vacuam, verum & feruidum zelum, conscientiam denique & sciētiam, ne aut errore ductus, alienis diis, aut furore ambitionis percitus, sibi magis, quam vero Deo seruiat.

Porro ne quid scrupuli supersit, respondendum iis videtur omnino, qui Ecclesiā armis defendi non posse aut cēsent, aut certè, quod verisimilius est, censere videri volunt. Aiunt hi, non sine magno mysterio Deum veruisse in Lege, ne altare ferro poliretur. Consimiliter eò, quod in extruendo Salomonis Tēplo nullus ferræ mat-

*An arma iis
sint pro Reli-
gione capi-
antur.*

Exod. 20.

ver. 25.

Deut. 27.

*Iosue 4.
1. Reg. c. 6.
7et. 7.*

leive ferrei strepitus auditus sit; Ecclesiā, quæ viuum Templum Dei est, armis nō esse instaurandam, innui volunt, quasi lapides ipsi ex lapidicinis, abiq; ferro excisi fuerint. quod ipse Scripturæ textus falsum esse, arguit. Quod si speciosæ isti allegoriæ opponamus, quod Nehemiæ quarto capite legimus, partem Populi cæmentum, partem ensem, quosdam etiam vtrūque in extruendo secundo Templo gestasse, ne nouum opus ab impiis turbaretur, nempe, non vt gladio extruerent, sed ne destrueretur, cauerent: eodemque modo Ecclesiam non propagari armis quidem, sed aduersus hostes, qui propagationem eius impedire conantur, propugnari. Deniq; pios Reges & Principes innumeros, cultū Dei aduersus Ethnicos, armis, quod tota Scriptura adparet, vindicasse. Obiiciunt illi continuo; illa quidem locum habuisse sub lege: at ex quo Christus gratiā attulit, nec phalerato quidem equo, sed asello vectus Hierusalem ingredi voluit, omnino desisse videri. Primū, in confesso apud omnes est, Christum, quandiu in terris egit, non iudicis, sed rei, non Regis, sed priuati partes egisse. Itaque quod arma non tractarit, ad rem nō pertinere. Verū

rum hostiam rogatos velim: An per adventum Christi, ius gladij magistratibus ablatum putent? Si aiunt: obstat Paulus, qui magistratus non frustra gestare gladium dicit, & adversus plebis imperum opem eorum non recusat. Sin contra: cur ius gladij habere eos velint, nisi vt bonos servando, malos male perdendo, Deo, qui ipsos gladio accinxit, inseruiant? Qua verò magis in re, quam in Ecclesia, quæ ei dicata est, adversus impios tuenda? in peculio Christi adversus prædones asserendo? Rogarim deinde, an militiam omnem inter Christianos exauكتورatam putent. Si aiunt: Cur ergo Iesus Cæturionis orationem exaudit? Cur milites Ioannes stipendio contentos esse, neminem concutere iubet, militiam deserere nõ iubet? Cur Cornelium Centurionem, primitias, inquam, Gentium Petrus baptizat? nec tamen ad cingulum militiæ deponendum hortatur? Quod si verò militia iusta est, quæ tandem illa iustior esse possit, quæ superioris iussu, pro Ecclesiæ defensione, proque piorum salute suscipitur? An enim aut vlla maior Tyrannis est, quam quæ in animam exercetur? aut laudabilior militia, quàm qua extrema Tyrannis coercetur? Rogarim de-

Rom. 13.
Acto. 28

Matth 8.
Luc. 3. v. 14.

Act. 10.

mum, an vlla Christianis bella gerere liceat. Si negant: cur ergo milites, Centuriones, Tribuni militum in Ecclesiam recipiuntur, quorum vnum id munus est, vt bello inferuiant? Cur integras legiones è Christianis constatas legimus, Melitèsem, inquam, victoria tantopere ab antiquis Doctoribus & Historiographis decantata insignem, Mauritanamque martyrio decoratam? Quod si verò licet, vt fortè tuendis finibus, arcendisque hostibus licere fatebuntur; an non multò equius, tuendis piis, arcendis impiis, propugnandis denique Regni Christi, Ecclesiæ, inquam, finibus? Ecce enim alioqui meretricem Babyloniam decem Regum, quos ipsa fascinarit, armis exterminatū tandem iri Ioannes prædicit? Ad hæc, quid aliàs, de bello Constantini in Maxentium, Liciniumque; tot panegyricis celebrato, tot doctorum calculis cõprobatò? quid denique de Principum Christianorum in Turcas & Saracenos expeditionibus statuemus? quorū vnus omniū finis aut fuit, aut esse debuit, ne Templum Domini aut extructum destruerent, aut extruendū turbarent? Ergo Ecclesia etsi armis non propagatur, armis tamen iustè propugnari potest. Quin non
 minus

Apocal. c. 17
 ver. 16.

minus martyres sunt, qui in sacro illo bello moriuntur, quam qui crucem Religionis causa patiuntur. Imò sane eo videntur potiores, quòd illi oblatam quidem mortem non recusant, hi verò vltro scientes prudentesq; suscipere videantur. Propagare conantur Turcæ suam opinionem armis, qui quancunque provinciam armis subegerint, Mahumetis impia dogmata, sola violentia nixi, inducunt, quæ arma in Alcorano suo tantopere commendavit, vt illac recta ad superos iri, dicere non vereatur: etsi neminem ipsi interea cogunt. At multo magis adhuc is Religionis Christique hostis, & ij Reges, quos ipse fascinavit, qui luci Euágelij flammæ, verbo Dei verbera, gladio spiritus acies instructas opponunt, omnesque, quantum in iis est, ad impia sacra, oblati tormentis adigunt. qui quam suam fidem vocant, perfidia, & traditiones suas assiduis prodicionibus defendere, & asserere non verentur. Propugnant verò contra pij Principes & magistratus, qui propagatâ propagandamve Christi vineam, ne ab apris vastetur, sæpe circundant & muniunt, qui prædicatione verbi ad puram religionem conversos scuto suo protegunt, gladioque

tuentur. qui templum Dei, è viuis lapidibus exstructum, dum ad fastigium vsq; adsurgat, aduersus violentos impiorum imperus, vallo, fossa, aggere, omni industria communiunt. Hæc hæctenus, ne quis in ea quaestione hæreat. Sciant itaque vniuersi, aut qui ab iis constituti sunt, Regni officarij, eorumve plures, aut singuli, ni Regem Legem Dei corrumpentem, restituive prohibentem, intra fines suos contineant; ex fœdere cum Deo inito grauiter peccare. Ciuēs Provincialésve, qui Regni alicuius aliquantulam partem faciunt, ni impietate à suis saltem finibus arceant, quã Rex intrudere velit, aut piam doctrinam quibuscunque modis, etiamsi ad tempus secedendum sit, retineant, consimiliter pœnæ obnoxios esse. Priuati demum, si impia iubenti pareant, nullo modo excusari. Cæterum ni extra ordinem ad id munus vocatos euidenter appareat, suapte authoritate arma se capere nullo iure posse. Et ea quidem omnia ex Scriptura sacra constare videntur.

TERTIA

TERTIA QVAE- STIO.

*AN, ET QVATENVS PRIN-
cipi rempublicam aut opprimenti, aut perden-
ti, resistere liceat. Item, quibus id, & quo
modo, & quo iure permiffum fit.*

QVIA nobis hinc de legiti-
ma Principis authorita-
te agendum est, non e-
quidē dubito, quin Ty-
rannis & malis Princi-
pibus hęc quęstio odio-
sa futura sit. Qui enim quodcunque li-
bet, sibi licere putant; non mirum, si ratio-
nis & legis vocem sustinere nullo modo
possint. At bonis saltem Principibus gra-
tam eam fore spero, qui magistratum, qua-
randem authoritate potiatur, nil nisi ani-
matam legem esse sciunt. Nec verò si quid
in illos acrius dicatur, ægrius hi ferent,
quasi sua vllatenus interfit. Tyranni Regi-
bus, iniusti Principes iustis, è diametro op-
ponuntur. Itaque tantum abest, vt quod
in Tyrannos dicitur, quidquam Regibus

detrahat, vt contra quo plus illis detrahatur, eò plus gloriæ his accrescat, nec illi quidem vituperari possint, quin hi laudentur. Illi sanè quid sentiant, susque deque habeo. Neque enim ipsis, sed in ipsos scribo. Hi quin consentiant, vix dubitare queam, qui non secus ac Pastores lupos, Medici veneficos, Prophetæ Pseudoprophetas, Tyrannos & iniquos Principes odisse debent. Quod enim odium natura canibus in feras iniecit, ratio certè Regibus in Tyrannos ingeneret omnino necesse est: cum illi rapto viuant, hi rapinæ coercendæ nati & dati sint. Adulatores Tyrannorum frontem forte, si quam habent, contrahent, quos erubescere convenientius esset. Amici Regū, scio, nò modo assentientur & annuent, verum etiam ad stipulari non verebuntur. Vt quis ergo hæc legendo, aut studio, aut ira mouebitur, ita se mente affectum putet. Ad rem itaque adgrediamur.

Ostendimus antea, Deum Reges instituere, Regna Regibus dare, Reges eligere. Dicimus iam, Populum Reges cõstituere, Regna tradere, electionem suo suffragio comprobare. Quod quidem ita fieri voluit Deus, vt quantancunque authoritatē & po-

Reges à Populo.

& potestatem haberent, Populo, secundū ipsum, acceptam ferrent. Itaque omnem suam curam, cogitationem, industriam in vtilitatem Populi conferrent. Nec verò se, ob aliquam naturæ præstantiam cæteris hominibus, non secus ac homines gregibus aut armentis, præesse arbitrarentur. Verum eadem omnino cum cæteris sorte natos, suffragiis & tanquam humeris Populi, ex humo in eum gradū sublato meminissent, in quorum postea humeros reipublicæ onus, magna ex parte, recūberet.

Aliquot ante sæculis, quàm Populus Israeliticus Regem à Deo peteret, Deus legem Regni sanxerat, quæ extat Deuteronomij xvii. Cum perveneris in terram, quam dominus Deus tuus tibi possidendam dedit, in eaq; habitaueris, ait Moses, tu dices, Cōstituam Regem super me, vt cæteræ gentes, quæ sunt in circuitu; tum verò eum Regem constitues, quem Dominus tuus elegerit è medio fratrum tuorum, &c. Hic vides electionem Regis tribui Deo, constitutionem Populo. Postquam verò eò ventum fuit, ita prorsus observatum legimus. Seniores Populi Israelitici, qui Populum vniuersum repræsentabant, (eo enim nomine comprehendentur

duntur, ut paſſim, Chiliarchi, Centuriones, Quinquagenarij, Decuriones, Iudices & præfecti omnium Tribuum Iſrael, tum verò maxime Principes & Capita tribuum) conveniunt in Rama ad Samuelè, & partim filiorum Samuelis, qui inique ius dicebant, pertæſi, partim bella eò melius geſtum iri rati, Regem à Samuele poſtulant. Conſulenti Samueli reſpondit Deus, ſe Saulem elegiſſe, qui Populum regeret. Samuel itaque Saulem vngit. quæ omnia ad Electionem Regis poſtulate Populo factam pertinēt. Ac ſatis fortè fuiſſe videretur, ſi Samuel electum à Deo Regem Populo adduxiſſet, & ei parendum eſſe, monuiſſet. Nihilominus tamen quo ſe Rex à Populo conſtitutum ſciat, Samuel indicit Comitia in Maſpha, ibique quaſi re adhuc plane integra & infecta, quaſi, inquam, nondum conſtaret Saulis Electio, fors iacitur, quæ à Tribubus Tribum Benjamin, è gentibus gentem Metri, è gente Metri, Saulem, eum ipſum, quem Deus elegerat, ſeligit. Tum verò demum, Populo vniverſo acclamante, Saul Rex nominatus dicitur. At tandē, ne ſorti omnia tribuat, poſtquam liberatis Ammonitarum obſidione Iabezanis, ſuæ virtutis ſpecimē quodammodo

2. Sam. 8.
ver. 5.

2. Sam. c. 9.
ver. 16.

2. Sam. c. 10.
ver. 17. & ſeq.

2. Sam. c. 11.
ver. 14.

modo edidit, nequicquam secedentibus
 quibusdam è Populo, ab vniuersis in Gal-
 gal, coram Domino rex confirmatur. Hic
 vides, eum, quem Deus ipse elegerat, què
 fors à reliquis selegerat, suffragiis Po-
 puli Regem constitui. Quid verò Dauid?
 Evidentius adhuc, Saule reprobato, Sa- 1. Sam. c. 28.
 muel Dei iussu Dauidem, quem Deus ele-
 gerat, in Regè Israel vngit. quo facto, Spi-
 ritus Domini agit in Dauide, Saulè verò
 continuo deserit. Regnatne verò Dauid
 propterea? imò errat, vagatur, exulat, ex-
 trema sæpe experitur. nec prius Rex exi-
 stit, quàm, mortuo Saule, vniuersi Populi
 Iehudæ suffragiis, Rex Iudæ primum, se-
 ptem verò pòst annis vniuersi Israelis cõ-
 sensu, Rex Israel in Hebron vngatur. Itaq;
 bis vngitur: primum à Propheta, Dei iussu
 in Electionis signum; deinde, iussu Popu-
 li, dum Rex constituitur. quo semper re- 2. Sam. c. 20.
 cordètur Reges, se à Deo quidem, sed per
 Populum, & propter Populum regnare;
 nec verò Deo tantum & gladio, vt loquũ-
 tur, regnum acceptum ferant, qui gladio
 ipso, per Populum primum accinçti fue-
 rint. Idem prorsus in Salomone obserua-
 tur: etsi is filius Dauidis erat. Deus elegerat
 Salomonem, vt sederet super solium
 Regnã

2. *Samu.* 7. Regni sui, & disertè Dauidi pollicitus erat, se illi tāquam Patrem filio affuturum.
 7. 13.
 1. *Reg.* 5.
 1. *Chro.* c. 28. 7. 5. Dauid ipse Salomonem Regni successorē designarat quibusdam ex Aulæ præcipuis præsentibus. Nec tamen id satis fuit. Itaque convocat Dauid in Hierusalem Principes Israel, Principes Tribuum, Principes earum turmarum, quæ statis quæque temporibus Regi ministrabant, Chiliarchos & Centuriones singularum urbium, Præfectos dominij Regij, filios suos, quin & purpuratos omnes, & egregios quosq; viros, qui de Electione statuerent. Ac in eo cœtu, Dei nomine invocato, ab vniuerso Israelis agmine Salomon rex proclamatus, in Regē vngitur, inque Israelis solio (ita enim legitur) collocatur. Tum primū verò Principes, Optimates, atque ipsi aded fratres, ei sese iureiurando publicè devinciunt. Ne verò id in ambigua tantum fratrum successione factum putes, eodem omnino modo alios passim constitutos legimus. Mortuo Salomone populus cōvenisse dicitur, ad constituendum Roboamum. Cæso Amasia, Ozias filius eius vnicus, ab vniuerso Populo Rex constituitur. Post Ioramū, Ochozias, post Iosiam Iôacham filius, cui patris alioqui pietas non
1. *Chr.* c. 28
 7. 1. & c. 29
 7. 22. & 24.
 2. *Reg.* c. 10.
 2. *Chron.* c. 16. c. 36. c. 22.

non parum patrocinari potuisset. Quo
 pertinet & illud Chusai ad Absalom: *Se-* 2. 57. c. 16
quar, ait, cum Regem, quem Deus, Popu- 7. 18.
 lus & vniuersi ex Israele elegerint, id est
 Regem legitimè & ritè constitutum. Ita-
 que etsi Deus lucernam Populo suo è stir-
 pe Dauidis perpetuam promiserat, etsi,
 inquam, Regū Israelis successio ipso Dei *Psal. 132.*
 verbo comprobata erat, nihilo minus ta-
 men, cum Reges non prius regnasse vi-
 deamus, quàm à Populo ritè constituti
 fuissent; concludere licet, Regnum Israe-
 lis, si stirpem spectas, hæreditarium certè
 fuisse: at sane si personas, omnino Electi-
 uum. Quorum verò hæc, si de Electione
 constabat, vt in confessio est, nisi vt tan-
 tæ dignitatis à Populo collatæ recorda-
 tio ipsos sui officij perpetuò memores fa-
 ceret?

Ita verò Ethnicos etiam Reges à Popu-
 lo constitutos legimus. Nempe cum aut
 foris bellum, aut domi lites essent, vnus a-
 liquid, cuius de fortitudine & iustitia ma-
 gna erat multitudinis opinio, communi
 cōsensu in Regē assumebatur. Et apud Me-
 dos, inquit Cicero, Deioces ex arbitro iu-
 dex, è Iudice Rex creatus, & apud Roma-
 nos primi Reges. Itaq; cū Romulo sublato

*Hero. lib. 4.
 Cic. lib. 1.
 Offic.*

Linii lib. 1.

centū Senatorum interregnum Quiritibus minus gratum esset, convenit, ut postea Reges suffragiis Populi, comprobante Senatu deligerentur. Tarquinius verò Superbus ideo Tyrannus habetur, quòd neque à Populo, neque à Senatu treatus, sola vi & potentia nixus, imperium tene-
ret. Propterea Cæsar etsi imperiū vi invaserat, tamen ut aliquo saltē iuris prætextu imponeret, imperium à populo Senatuq; accepisse videri volebat. Augustus verò etsi à Cæsare adoptatus, heredem se imperij nunquam, quasi ex testamēto, gessit. Quin potius Senatui Populoque acceptū tulit, ut & Caligula, Tiberius, Claudius. Nero verò, qui primus vi ac scelere invasit imperium, nullo iuris colore fretus, à Senatu damnatus fuit. Omnino cum nemo Rex nascatur, nemo per se Rex esse, nemo absque Populo regnare possit: Populus verò contra & per se esse queat, & Rege prior tempore sit: Reges omnes à Populo primū constitutos fuisse, certissimè constat. Etsi verò, ex quo virtutē patrum imitati filij, neporesve, Regna sibi quasi hæreditaria fecisse videntur, in quibusdam regionibus Electionis libera facultas defuisse quodammodo videatur; mansit tamen
perpetuo

perpetuò in omnibus Regnis bene constitutis ea consuetudo, vt demortuis non prius succederent liberi, quam à Populo, quasi de nouo constituerentur, nec tamquam sui hæredes Patribus agnascerentur, sed tum demum Reges censerentur, cum ab iis, qui Populi maiestatem repræsentarent, Regni investituram, quasi per sceptrum & diadema accepissent. In Regnis Christianis, quæ hodie per successionem deferri dicuntur, huiusce rei vestigia evidentissima extant. Reges etenim Franciæ, Hispaniæ, Angliæ & cæteri, ab Ordinibus Regni, Paribus, Patriitiis, Magnatibus, qui vniuersitatē Populi repræsentant, inaugurari solent, & quasi in Regni possessionem mitti: non secus ac Imperatores Germaniæ ab Electoribus; & Reges Poloniæ à Vayvodis seu Palatinis, vbi ius suum Electio integrum obtinet. Nec verò illis Regius honos in vrbibus Regni prius exhibetur, quàm ritè inaugurati fuerint. Vt neque etiam olim Regni tempus, nisi à die inaugurationis; quod in Gallia accuratè obtinuit, computabatur. Ac ne ob continuatam aliquot successio-
 num seriem hallucinemur, in illis
 iisdē Regnis, sæpe filio agnatum, primo

*Annales
Gillij.*

genito secundogenitum Ordines Regni prætulerunt. vt in Francico, Roberto Druidarum Comiti, Ludoicum fratrem; item Roberto Capeti, nepoti, Henricum fratrem secundogenitum, & cæteros aliis. Quin & Regnum idem Populi authoritate, de gente ingentem, extantibus legitimis hæredibus, translatum fuit, à Merouingis ad Carlingos, à Carlingis ad Capetanos. Quod & in cæteris factum, è verissimis historiis satis constat. Ne verò à Francico, quod cæterorum exemplar semper habitum fuit, in quo, inquam, successio plurimum obtinere videtur, recedamus, Pharamundum anno CCCXIX electum legimus: Pipinum, DCC I Pipini filios, Carolum Magnum, & Carolomanum DCC LXVIII non habitam patris rationem. Sublato demum DCC LXXI Carolomano, non accreuit continuo Carolo Magno fratris portio, vt in hæreditatibus fieri solet, sed Populo & Concilio publico decernente. Eodem auctore Ludouicus Pius, anno DCCC XII quamvis Caroli Magni filius, eligitur. In ipso verò Caroli testamento, quod apud Nauclerum extat, rogat Populum, è suis Nepotibus per Concilium Regni publicum, quem voluerit, eligat, patros verò acquiescere Populi decreto iubet. Vnde

Nauclerus.

de

de Carolus Caluus, è Ludouico Pio, & Iuditha nepos, sese apud Aimoinū Historiographū, Regē electū profiteretur. In summa: omnes omnino Reges, ab initio electi fuerunt. Et qui hodie per succelsionē Regnū adire videntur, prius à Populo constituantur necesse est. Deniq; et si Populus ob egregia quædā merita ex aliqua stirpe Reges sibi deligerē, in quibusdā regionibus solet; stirpē ipsam, nō surculū deligit; nec ita deligit, qn si degeneret, aliā eligere nō possit. Qui verò ex ea stirpe etiā proximi sunt, nō tā Reges nascuntur, quàm fiūt; nō tā Reges, quàm Regū Candidati habētur.

Iā verò, cum Reges à Populo cōstituantur, omnino sequi videtur, Populū vniuersum Rege potiorē esse. Ea enim vis verbi est, vt qui ab aliquo constituitur, eo minor habeatur; qui ab aliquo authoritatem accepit, suo aūthore inferior sit. Putiphar Ægyptius constituit Iosephū super familiā suam: Nabuchodonozor Danielelem super Babylonicam Provinciā. Darius Præsides centum & viginti super Regnū. Nēpe domini seruos, Reges ministros constituere dicuntur. Sic etiā Populus Regem, tanquam ministrū Reip. constituit. Quod nomē boni reges nō alpernati sunt; mali etiā

Populus potior Rege.

Genes. 39°

ver. 4.

Dan. c. 2. v. 2.

48. c. 6.

v. 1.

affectarunt, adeò vt aliquot sæculorum spacio, ex imperatoribus Romanis nemo, nisi manifestè Tyrānus, quales Nero, Domitianus, Caligula, dominus vocari voluerit. Deinde Reges Populi causā institutos constat. Neque enim propter centum plus minus homūciones, cæteris plerūq; longè peiores & inferiores, vniuersos creatos potius, quam illos horum causa, dixeris. Ratio verò postulat, vt is, cuius ratione alius exitit, eodem potior censeatur. Sic nauis causa, gubernator à domino nauis instituitur, qui, ne ipsa ad cautes frangatur, aut malè cursum teneat, ad clauum sedeat. Et ei quidem in eam rem incumbenti, cæteri inseruiunt, ac dominus ipse paret: est tamen ipse nauis seruus, vt mediastinus quiliber, nec à mediastino genere, sed specie tantum differt. In Republ. quæ nauis comparari solet, Rex gubernatoris, Populus domini loco est. Illi itaq; publicam salutem curanti, Populus ipse paret & obtemperat: cum tamen non minus sit & censeri debeat ipse Reipub. seruus, ac iudex aut Tribunus quiliber, nec ab his alia re differat, quàm quod maiora onera ferre, & plura pericula obire teneatur. Propterea verò quæcumq; Rex
aut

aut bello acquirit, aut cum finitima occupat iure belli, aut iure dicundo, ut quæ in fiscum rediguntur, acquirit ipse Regno, non sibi; Populo, inquam, qui Regnum constituit, non secus ac seruus domino, nec vlla cum illo, nisi auctore Populo, obligatio contrahi potest.

Præterea viuunt innumeri Populi absq; Rege: Regé absq; Populo, ne mente quidē concipere possis. Nec ideo Regiam dignitatem quidam adepti sunt, quod à cæteris hominibus specie differrent, iisq; tamquã Pastores gregibus, quadã naturæ præstantia præesse deberent. Quin potius ex eadē massa cretos, in eum gradum Populus extulit, ut si quam autoritatē, si quã potentiã haberent, illi acceptam ferrent, ac tanquã precariã possiderent. quod Francorū antiquus ritus aptè ostēdit, qui in clypeo sublatū Regem proclamabant. Cur enim, quæso, dicuntur Reges innumeros habere oculos, innumeras aures, lōgas manus, celerrimos pedes? An, quod Argo, Gerioni, Midæ, aut iis, quos fabulæ finxerūt, similes sint? Minime verò. At sanè, quia Populus, cuius interest, vniuersus suos Regi oculos, suas aures, suas vires ac facultates in Reip. vsum commodat. Recedat à Rege

Populus: qui modò oculatus, auritus, robustus & vegetus videbatur, cæcuriet, ob-
surdescer, repente concidet: qui modò
magnificè triumphabat, vno momento
apud omnes vi elcer: qui modò diuinis
propè honoribus afficiebatur, ludimagi-
strum Corinthi agere cogetur. Subrue i-
stius Gigantææ molis, ac tanquam Rho-
diani Colossi imam tantùm basim; cor-
ruat, ac in frustra comminatur necesse est.
Cum itaque Rex per populum & propter
Populum existat, nec absque Populo con-
sistere possit; cui mirum videatur, si Po-
pulum Rege potiolem esse concludamus?

*Populus v-
niuersus re-
presenta-
tur per Re-
gni Officia-
rios ordina-
rie, per Oro-
dinum cõ-
uentus ex-
tra ordinẽ,
aut annua-
sum.*

Porro, quod de vniuerso Populo dici-
mus, de iis etiam, vt in secunda Quæstio-
ne, dictum volumus, qui Populum vniuer-
sum in omni Regno, vrbeve legitimè re-
presètant. qui quidem vulgo, Regni, nõ
Regis Officiarij censentur. Regis Officia-
rij à Rege pro arbitrio creantur, aut exau-
ctorantur. quin & eo mortuo nullo loco
sunt, & quodãmodo mortui habètur. Re-
gni Officiarij contra à Populo, in Conci-
lio nempe publico, authoritatem capiunt,
aut saltem olim capere solebant, nec abs-
que eodem exauctorari possunt. Itaque
pendent illi à Rege; hi à Regno: illi à su-
premo

primo Regni officario, qui Rex ipse est: hi à supremo dominio Populi, à quo ipse Rex, non secus ac illi, pendere debet. Illorum munus est, Regem curare: horum, ne quid detrimenti Respublica vsquam capiat. Illorum, vt Regi, tanquam domino cuilibet domestici, adesse ac inseruire: horum, Populi iura & Priuilegia tueri, & ne quid Princeps ipse in illius perniciem committat, omittatve, diligenter providere. Denique sunt illi Regis ministri, serui, domestici, ad obsequium tantummodo instituti: hi contra Regis in iure dicundo veluti Assessores, Regij imperij consortes, adeo vt omnes quidem illi Rempubl. administrare teneantur non secus ac Rex; is tamen inter eos quasi Præses, primum tantum locum teneat. Vt verò Populus vniuersus Rege superior est; ita etiam hi, etsi singuli Rege inferiores sint, vniuersi tamen superiores censendi sunt. Primorum ferè Regum quàm lata potestas fuerit, ex eo satis apparet, quod Ephron Rex Hethæorum, ius sepulchri Abrahamo, inconsulto Populo, concedere non auder: neque Hemor Hæuius Rex Sichem, fœdus cū Iacobo ferire: népe grauiora negotia ad Populū re-

Genes. 23.

Genes. 34.

ferri solita. Et in iis quidem imperiis, quæ tunc temporis vna ferè vrbe circumscribebantur, facile id fuit. At ex quo Reges fines suos amplificare cœperūt, nec Populus vniuersus in vnum locum convenire absq; confusione potuit; Regni Officarij, qui Populi iura ordinariè tuerentur, instituti fuerunt, ita tamè, vt si quando opus esset, aut Populus vniuersus, aut eius saltè quædã quasi Epitome, extra ordinè convocaretur. In Regno Israelitico, quod omnijū ferè Politicorū iudicio, optimè cōstitutū erat, eum ordinè fuisse videmus. Habebat Rex suos pincernas, dapiferos, cubicularios, magistrōs domus, sive œconomos, qui familiæ suæ prospicerēt. Habebat & Regnum suos, vnū & septuaginta seniores, & duces ex singulis Tribubus electos, qui Remp. sive pacis, sive belli tempore curarent: suos deniq; in singulis municipiis Magistratus, qui vt illi vniuersum Regnū, suas singuli vrbes tuerentur. Hi si quando de re maxima deliberandū erat, cōveniebant, nec iis incōsultis, quidquā, quod ad summā Reip. pertineret, decerni poterat. Hos itaq; convocat David, quando Salomonē investiri Regno cupit, quando Politiam à se restitutam examinari & pro-

*Regni Offi-
carij in
Regno I-
srael.*

probari; quando reducenda est Arca, &c. 1. Chron. c. 29. v. 1.
 Quia verò vniuersum Populum repræsen- 1. Chron. 12. v. 1.
 tant, vniuersus tum Populus convenisse 1. Sam. c. 14. ver. 45.
 dicitur. Idem denique Ionathan, Saulis
 Regis sententia damnatū, morti eximunt,
 ex quo à Rege ad Populum appellatio-
 nem fuisse apparet. Ex quo verò Regnum
 propter Roboami superbiâ scissum fuit,
 Synedrium Hierosolymitanum Septua-
 ginta & vnius virorū, ea authoritate fuis-
 se videtur, vt non secus ac Rex singulos, hi
 Regem iudicare possent. Huic autē præe-
 rat Dux domus Iuda, id est, Primarius qui 2. Chron. c. 19. ver. 1.
 que, ex tribu Iuda electus, vt vrbi Hiero- Nehe. 11. ver. 9.
 solymitanæ Primarius ex tribu Benjamin.
 Exēplis res dilucidior fiet. Ieremias mis-
 sus à Deo, qui vrbi Hierosolymitanæ ex-
 cidium nunciaret, ea propter damnatur
 primum à sacerdotibus & Prophetis, id
 est, à Iudicio seu Senatu Ecclesiastico. De-
 mū ab vniuerso populo vrbis, hoc est, ab
 ordinariis vrbis iudicibus, Chiliarchis
 nempe & Centurionibus. tandem à Prin-
 cipibus Iehuda; id est LXXI. viris ahsi- Ieremi. 26. ver. 9. & 17.
 dentibus ad nouam portam Templi, cau-
 sa cognita absoluitur. Ij verò, in eo ipso
 iudicio disertè damnant Regem Iehora-
 bin, qui Vriam Prophetam paulo antè si-

milia comminantem crudelissimè trucidasset. Alibi verò legimus, Sedechiam huius Synedrij auctoritatem adeò reveritū esse, vt Ieremiam à LXXI. viris, in tetrum carcerē detrusum non modo nō liberare, verū etiam vix in mitiorem transferre auderet. Suadētibus autē illis, vt in Ieremiæ mortem consentiret, responder, eum in ipsorū manibus esse, séque ipsis contradicere nulla in re posse. Quin & veritus idē, ne in sermones, quos cū Propheta habuerat, inquirerent, quasi rationem eorū, quæ dixisset, redditurus, mendaciū cōminiscitur. Ergo erāt in hoc regno, regni officiarij rege superiores, in hoc, inquam, quod nō à Platone aut Aristotele, sed à Deo ipso omnis ordinis authore, omnis Monarchiæ sumō institutore, institutū & ordinatum fuerat. Tales erāt in Persico imperio septem Magi seu Sapientes, item *ἐκαστοί*, quasi honoris regij consortes, & qui regū aures & oculi nuncupabantur, quorū iudicio reges acquieuisse legimus. In Spartano Ephori, ad quos à rege appellabatur; quique ipsos etiā reges iudicabant, vt est apud Aristotelem. In Ægyptiaco ministri publici regi per Populū eligi tradique soliti, eò tantū ne adversus leges quidquam

com-

Ierem. 37.
 & 38.

Esther 6.

Aristot. lib.
 5. Pol. c. 11.
 & c. 7.
 lib. 3.

cōmitterét. Vt verò Aristoteles reges, qui-
 bus eiusmodi officarij adiunguntur, legitimi
 mos passim vocat, ita etiã non veretur di-
 cere, vbi ij desint, non Monarchiã esse, sed
 aut planè barbaricã Tyrannidè, aut Tyrã-
 nidi quãproximã dominationem. In Ro-
 mano hunclocũ obtinebãt Senatores &
 Magistratus per Populũ creati soliti, Tri-
 bunus Celerũ, Præfectus vrbi, & cæteri, a-
 deò vt à rege ad populum provocatio es-
 set. quod Seneca è libris Ciceronis de Re-
 pub. citat, & historia Horatij tergemini,
 ob cèdè sororis à regiis iudicibus damna-
 ti, & à Populo absoluti, satis indicat. Sub
 Imperatoribus verò, Senatus, Consules,
 Prætores, Præfecti Prætorio, Præsides Pro-
 vinciarũ, quæ Populo Senatũque tribue-
 bãtur, qui propterea omnes Magistratus
 Populi Romani vocabantur. Itaque cum
 decreto Senatus, Maximinus Imperator,
 hostis Reipublicæ iudicatus esset, in-
 que eum Maximus & Albinus à Senatu
 Imperatores creati essent, milites iurarũt,
 se fideliter obsequituros Populo Roma-
 no, Senatui & Imperatori, vtcumque sub
 Tyrannide hoc ius violaretur. Ad hodie-
 na verò imperia quod attinet, (Turcicũ,
 Moschicũ, & alia huius generis, magna la

Herod. lib. 8
 in orat. Ma-
 ximi & Ale-
 bini ad mi-
 lites.

erocinia, magis, quã imperia sunt) nullũ
 omnino est, quod si nõ hoc tẽpore, saltem
 olim non ita administratũ fuerit. Quod si
 verò illorũ culpa & desidia factũ est, vt qui
 busdã locis deteriorẽ Rẽpublicã posteri
 acceperint, tenentur nihilo minus, qui eũ
 locũ hodie obtinent, ad antiquum statum
 omnia, quantũ in se est, revocare. In Ger-
 manico, quod per Electionem confertur,
 sunt Electores & Principes tum Laici, tũ
 Clerici, Comites, Barones, Ciuitates, Ci-
 uitarũque Legati, qui vt suis quique lo-
 cis Rẽpublicam curant, ita etiam in Co-
 mitiis, vniuersi Imperij Maiestãtẽ, quan-
 do opus est, repræsentant. vbi, nequid Res-
 publ. ex priuatis Cæsaris studiis odiũve
 detrimenti capiat, prospicere tenentur.
 Itaque alius est imperij, alius Imperatoris
 Cancellarius, alij atque alij huius & illius
 officarij, diuersa æraria, diuersi quæsto-
 res. Et adeo quidem vulgatum est, Impe-
 rium Imperatori anteferri, vt Imperator
 imperio hominum præstare passim di-
 catur. Confimiliter in Polonico eum lo-
 cum obtinent Episcopi, Palatini, Castel-
 lani, Nobiles, Ciuitatum regionũque
 Legati extra ordinem cõvocati, quorum
 in cœru tantum nouæ cõstitutiones fiunt,
 &

& bella decernuntur. Ordinariè verò Regni Polonici Cõsiliarij, Cancellarius Reipubl. Polonicæ, & c. etsi suos interea Rex cubicularios, æconomos, ministros & domesticos habet. Apud Polonos verò, qui disputet, vter potior sit, Rex, an vniuersus Regni populus per optimates repræsentatus, perinde faciat, ac qui Venetijs disputet, vtrum dux Republica superior sit. Quid autem de iis Regnis dicemus, quæ per successionem deferri dicuntur? Nihilò sanè secius res se habet. Regnum Francicum, quod cæteris non ita pridem legû & ordinû præstantia anteponebatur, ita olim constitutum fuit. Etsi verò qui eum locum tenent, suo officio minus satisfaciunt; non eò tamen minus tenentur. Habet quidè Rex suum magnum magistrû, seu Archiæconomum, suos cubicularios, venatores, scutarios, pincernas & cæteros, quorum officia olim à Rege ad eò pendebant, vt eo vita functo, suo ipsi officio planè defuncti viderentur. Vnde etiam nû post finem luctus Regij, magnus Magister seu Archiæconomus, quædam quasi concepta verba pronunciare solet, quibus familiam Regiam dimittit, ac sibi quemque prospicere iubet. At nihilominus suos hæ

bet Regnum Francicū officarios, Maiorem Palatii; qui postea Comes stabuli nominatus fuit, Marschallus, Amiralium, Cancellariū seu magnum Referendariū, Secretarios, Quæstores & cæteros: qui quidem olim non nisi in cōcilio publico trium ordinū Cleri, Nobilitatis & populi creabantur. ex quo verò Parlamentū Lutetianum statarium factum est, non prius in eo gradu constituti censentur, quam à Senatu Lutetiano recepti & comprobati sint, & neque etiam absque eiusdem consensu & authoritate destitui possunt. Isti verò omnes, primū Regno, id est, vniuerso populo, deinde Regi, tamquam eius curatori fidem dant. quod vel ex ipsa iurisiurandi formulā perspicuum est. Comes stabuli verò in primis, quando Ense liliato per Regem accingitur, (vt ex verbis, quæ Rex ipse pronunciat, apparet) eo accingitur, vt Rempub. tueatur atque defendat. Habet præterea Regnum Francicum suos sive Pares, tanquam Regis cōsortes, sive Patricios, tanquam Reipubl. Patres, singulos à singulis Regni Provinciis denominatos, quibus Rex inaugurandus, tanquam vniuerso Regno, fidem dare solet. Ex quo, illos Rege superiores esse,

se, li-

*Aimonius
lib. 5. c. 26.
in Carolo
Caluo.*

*§ filius f. a.
Instit. qui-
bus mod. ius
patriæ pot.
soluitur.*

se, liquet. Hi verò vicissim iurant, se non Regem, sed Regium diadema tuituros, Rempubl. consilio adiuturos, sacro Principis cōsilio in eam rem, pacis bellive tēpore, affuturos, vt ex formula Patriciatus liquidò patet. Itaque non secus ac Pares Curia Longobardico iure, in sententiis ferendis, feudi domino non modò assidebāt, verū etiam inter ipsum sæpe superioris feudi dominum & vasallum cognoscebāt. Videmus etiā hosce Franciæ Patricios, inter Regē & subditos sæpe diiudicasse; adeò quidē, vt cum Carolus VI. in Ducē Britanniaē sententiam ferre veller, obstant illi, dicerentque, nō Regis, sed Pariū esse eiusmodi iudicium, quorum auctoritati nil derogare posset. Hinc etiam hodie Senatus Lutetianus, qui curia parium seu Patriciorū nuncupatur, quasi Iudex inter Regem & populum quadamtenus cōstitutus, imò inter Regem & priuatū quemlibet, singulos aduersus Regis procuratorem asserere, si quid cōtra ius invadat, quasi obligatione tenetur. Præterea si quid Rex domi statuat edicāre, si quid cū vicinis Principibus paciſcatur, si quod bellū gerendū est, si quæ pax, vt nuper cū Carolo V. faciendā, authorem senatum fieri o-

*Renat. .
Choppinus
lib. 3.*

portet, & in eius acta omnia, quæ ad Rempublicam pertinent, referri. Quæ quidem non prius rata sunt, quam ab eo comprobata fuerint. Ne verò Regem metuerent Senatores, neque olim in eum gradum, nisi à Senatu nominati cooptabantur, neque absque eiusdem authoritate, legitima de causa exauctorari poterant. Denique & literæ Regis, nisi à Secretario Regni subscribantur, & rescripta nisi à Cancellario (qui cancellandi potestatem habet) obsignentur, nullam authoritatem habent. Sunt & Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Barones, Castellani, item in Urbibus Maiores, Vicarii, Consules, Sindici, Scabini, & cæteri, quibus aliqua sigillatim aut Regio, aut urbs cõmendata est, ut populũ tueantur, quatenus eorum iurisdictio parer, etsi quædam ex illis dignitatibus hereditariæ hoc tempore habentur. Et hæc quidem ordinariè. At præter hæc, quotãnis olim, post verò aliquantò, quotiescunque saltem necessitas postulabat, habebatur trium ordinum conventus, quo regiones urbésq; omnes alicuius nominis suos Legatos mittebant, & quidem Plebei, nobiles, Ecclesiastici in vnaquaque sigillatim, vbi de his, quæ ad Rempubl. perti-

pertinebant, publicè statuebatur. Eius
 vero conventus ea fuit perpetuò authori-
 tes, vt non modo, quæ ibi statuta forent,
 sacra sanctaq; haberentur, seu pax facien-
 da, seu bellum gerendum, siue Regni Pro-
 curatio cuiquam deferenda, siue vectigal
 imperadum esset: verum etiam reges lu-
 xus, desidia, tyrannidive causa in cœno-
 bia detruderentur, eoq; authore, vniuer-
 sã adeo stirpes regni successione priuarẽ-
 tur, nõ secus ac primum, Populo authore,
 ad regnum vocatæ fuerant. Nempe quos
 cõsentus extulerat, dissensus exturbabat:
 quos virtutum paternarum imitatio, in e-
 am quasi hereditatem vocarat, degener &
 ingratus animus, vt incapaces & indignos
 fecerat, ita & exhæredes faciebat. Ex quo
 sanè liquet, successionem tolleratam qui-
 dem ad vitandũ ambitum, secessionem,
 interregnum, & alia Electionis incommo-
 da. At sane vbi grauiora damna cõseque-
 rentur, vbi regnũ Tyrannis, vbi regis soli-
 um Tyrannus invaderet: Populi legitimũ
 conventum, & Tyrãni regisve ignavi ex-
 pellendi, adve agnatos deducendi, & bo-
 ni regis in eius locum adsciscendi, autho-
 ritatem sibi perpetuo retinuisse. Nimirũ
 habebant fortè hoc à Gallis Franci, autho

*Cæs. lib. 5.
& 7. de bel
Gallico.*

re Cæsare lib. V. de bello Gallico. Fatetur enim Ambiorix Rex Eburonum, ea fuisse tum regum Galliaë imperia, vt non minus Populus ritè convocatus, in regem, quàm rex in Populû, authoritatis haberet. Quod etiam in Vercingetorige apparet, qui corã Populi cœtu causam suam agit. In regnis Hispaniaë, præsertim Aragonum, Valentino, Catalanico, ita etiam lese habet. Est enim penes Iustitiam Aragonicam, quam vocant, summa regni authoritas. Itaque non verentur magnates, qui populum repræsentant, regem his verbis tum in ipsa inauguratione, tum tertio quoque anno in conventu publico disertè compellare: **TANTVM** valemus nos, quantum vos: at super nos ambos est, (Iustitiam Aragonicam intelligunt) qui magis imperat, quàm vos. Sæpe verò, quæ rex rogauit, Iustitia illa abrogat; quæ edixit, vetat. Tributum verò indicare nullum vsquam absque eius conventus authoritate aufit. In Anglico & Scotico penes Parlamentum, quotannis ferè haberi solitum, summa rerum est. Parlamentû verò vocant, Ordinum regni conventum, vbi Episcopi, Comites, Barones, Ciuitarû, Regionûmve legati communi suffragio de republ. statuunt. Cuius vsq;
adeo

adeò sacrosancta est authoritas, vt, quæ
 semel sanxerit, regi abrogare sit nefas. Omnes
 verò regni officarij ab eo conventu
 fasces accipere solent, quique ordinariè
 regi reginæve in consilio assident. In sum
 ma: cætera regna Christiana, Hungaricū,
 Bohemicum, Danicum, Suedicum, & re
 liqua, suos regni officarios regiive impe
 rij consortes habent, quos sua authoritate
 aliquādo vfos esse, vel in regibus ipsis ex
 auctorandis, aut historiæ docent, aut re
 cens memoria satis ostendit. Nec verò est,
 quòd iccirco potentiam regiam minui pu
 temus, regesve quasi capitis diminutionē
 passos. Deum certè non eo minus poten
 tem censemus, quòd per se peccare non
 possit, neque eius imperium angustius,
 quòd ruere & pessum ire nequeat. Neque
 ergo regem, si, qui per se peccare possit, a
 liena ope sustinetur; si quod fortè impe
 riū sua negligentia culpave amississet, a
 liena prudentia diutissimè retineat. An et
 enim eo minus sanum aliquē putes, quòd
 Medici ei assideāt, qui ipsum ab intēperie
 dehortētur, qui noxiorū ciborū esu inter
 dicāt, qui etiā invitū sepe ac renitentē pur
 gent? An verò medicos illos, qui illius salu
 tem curant, an adultores, qui insalubria

quæque obtrudunt, magis amicos putes.
 Hæc itaque distinctio omnino adhibenda est. Alij sunt amici Regis, alij Cæsaris. Amici Cæsaris sunt, qui Cæsari inserviūt, amici regis imperatorisve, qui Regno. Cum enim quis regni causa, rex dicatur, regnūque in Populo consultat, regno verò perditō, labefactatōve, aut omnino rex esse desinat, aut minus saltem rex sit: qui sanè regni vtilitati student, regis verè amici sunt; qui regni vtilitatem negligunt aut evertunt, verè hostes. Ac vt neq; regnum à Populo, neque regē à regno; ita nec amicos regis à Populi regni que amicis separare vllō modo possis. Imo verò cum, qui verè Cæsarem amant, regē eū, quàm priuatū malint: regem verò absque regno habere non possint: iidem sanè regni, qui & Cæsaris amici erunt. qui verò Cæsaris magis, quàm regni, sive Populi amici videri volent, adulatores verè & hostes perniciosissimi censendi erunt. Quod si verò illi verè amici sunt, an non regē eo potentiorē & stabiliorē fore manifestū est, vt Theopompus Ephoris institutis dicebat, quo plures & potentiores erunt ij, quibus Populi regniue vtilitas cōmēdata cōmissaq; fuerit?
 Dices verò fortasse; Tu mihi Patritios,
 opti-

optimates, regni officarios narras. Ego *An præscri-
ptio obstet.*
 vero contrà, nil præter larvas, & antiqua,
 tanquã in Tragediis, paludamenta video:
 antiquę verò libertatis & authoritatis vix
 vlla vsquã vestigia cerno. Denique, pleros-
 que passim sua curare, regibus assentari,
 Populo illudere videas: vix vsquam, qui
 Populi eviscerati misereatur, nedum qui
 milero opé ferat, invenire possis. Quod si
 qui verò eo animo aut sunt, aut esse putan-
 tur, rebelles & perduelles iudicantur, ex-
 ulant, ac tantum non victum queritare co-
 guntur. Quid? ita res se habet. Tanta ferè
 semper, & ubique locorum fuisse videtur
 aut regum audacia, aut optimatũ partim
 prævaricatio, partim ignavia, vt reges qui
 dem eam, qua hodie plerique insolescunt,
 licentiam, quadam quasi longi temporis
 præscriptione, vsucepisse: Populi verò au-
 thoritatem suam aut tacitè celsisse, aut nõ
 vtendo amisisse videantur. Sic nempe
 plærumque accidit, vt quod omnes cura-
 re tenentur, curet nemo; quod omnibus cõ-
 missum est, nemo sibi commendatum pu-
 ret. Nihilominus tamen adversus Populũ
 neque præscriptio, neque prævaricatio ista
 quidquam facit. Vulgarum est, nullam fi-
 sco præscriptionem nocere; multò verò

minus Populo vniuerso, qui rege potior est, cuiusque gratia Princeps id priuilegium habet. Curenim alioqui, cum fisci Princeps administrator tantum sit, Populus verò, vt inferiùs probabitur, verè proprietarius? Deinde: an non scitum est illud; libertati nulla, ne diutissima quidem seruitute, violentia præscribi posse? Quod si verò reges à populo constitutos fuisse, qui ante D. fortè annos viuebat, non ab eo, qui hodie extat, obicias: at, inquam ego, etsi moriuntur reges, populus interim, vt neque vlla alia Vniuersitas, nunquam moritur. Vt enim perennem fluuium fluxus; ita & populum immortalem ortus & interitus vicissitudo facit. Itaque vt idem est, qui ante mille annos, Rhenus, Sequana, Tyberis; idem etiam est populus Germanicus, Gallicus, Romanus; (nisi fortè coloniæ intervenerint) nec autaque fluxu, aut indiuiduorum mutatione, ius eorum vllatenus immutari potuit. Præterea si non populo, sed patri regnum acceptum ferunt, hic verò auo, & ita deinceps; an plus iuris potuit ille ad alium transferre, quàm ipse habuerit? Quod si verò non potuit; (vt certè non potuit)

an

L. propon-
batur. 76.

D. de iudi-
ciis, l. qui

res suas. 98.

§. vlt. de so-
lution. l. in-

ter stipul. 83

§. sacram.

D. de verb.

oblig.

Vlpian. de
reg. iuris, l.

54.

an non manifestum est, quicquid præterea sibi arrogarit, non magis eum, quam prædonem quemlibet viurpare posse? Populum verò contra perpetuæ evictio- nis ius integrum habere? Ergo, quòd in aliquo regno Optimates aliquamdiu oppressi fuerint, populo præiudicare non potest: quin potius, ut non audiretur seruus, qui, quòd dominum diutissime captivum detinisset, non modò se liberum iactaret, verùm etiam necis vi- tæque potestatem sibi in dominum arrogaret; neque prædo, qui quòd aut XXX. annos prædatus, aut prædonis filius esset, sese extra culpam esse putaret; imò verò, quòd diutius, eò grauius puniretur: ita sanè minimè audien- dus princeps, ferendusve fuerit, qui, quòd Tyranno successit, populùmve, à quo ipse regnum accepit, mancipij loco diu habuerit, aut optimatibus vim fe- cerit, quidquid libuerit, sibi licere, aut iure concedi putet. Neque enim demunt anni quidquam iuri populi, sed addunt iniuriæ Regis. Quid verò, si optimates ipsi cum principe collusere? quid, si pro- dita causa, Populum vinctum quasi, in

manus Tyranni prodidere? Istane prævaricatione proditione ve autoritas Populi in Regem planè translata videbitur? An, inquã, eo facto quicquam aut libertati Populi demitur, aut Principis licentiæ adiungitur? Sibi ipsi imputet, dices, qui eiusmodi hominũ perfidã fidem elegerint. At enim sunt isti, tanquam Patroni, qui utilitati publicæ, Populique salutis & libertati patrocinentur. Itaque non secus ac Patronus cum clientis adversario de quota litis, vt loquuntur, pactus, si clientis causam prodidisset, ei minimè noceret: nõ potest sanè ista quasi Magnatum, in damnũ necemque Populi inita conspiratio, quidquam eius iuri detrahere. Verum & illi in pœnam legis, quæ in prævaricatores lata est, incident, & his, ac si res omnino integra esset, & patronum aliũ eligere, & ius suum denuo persequi, lex permittet. Et enim si Populus Romanus Imperatores suos noxæ dedit, qui ad Furcas Caudinas indecorè cum hostibus pepigerant, coacti licet, & in summas angustias redacti, nec ea se pactione vllatenus teneri iudicavit; an non multò minus tenebitur Populus id iugum pati, quod non vi, sed vltro, non mortis metu, sed lucri cupidine, aut si, qui

excutere debebant, imposuerint, aut qui poterant, tolerarint.

Iam verò cum à Populo reges constitui sint, usque quidam quasi imperij confortes adiuncti, qui ipsos in officio continent, & singuli quidem rege inferiores, vniuersi verò superiores: sequitur, vt videamus, cur primū constituti fuerint, & quod sit ipsorum maxime officium. Iustum enim demum quid ac bonum cēsetur, cum eum finem attingit, ad quem institutum est. Primum sanè palam est, homines natura liberos, seruitutis impatientes, & ad imperandum magis, quàm ad parendum natos, nō nisi magnæ cuiusdam vtilitatis causa imperium alienum vltro elegisse, & suę quasi naturæ legi, vt alienam ferrent, renunciaisse. Neq; enim, ait Æsopus, equus liberè antea vagari solitus, frenum sessorémve vnquam, nisi Tauri vincēdi spe, admisisset. Non itaque existimemus, electos fuisse reges, vt bona multorū sudore parata, in proprios vsus converterent: quisque enim sua amat, suaque sequitur. neque, vt publica potentia ad suam libidinem abverterentur: quisque enim ferè potentiores aut odio, aut invidia prosequi solet. At sanè, vt tum singulos à muris, tum vniuer-

Quis sit Regum finis.

August lib.
19. de Civi.
Dei, c. 15.

fos ab externis iniuriis, seu iure dicundo, seu vim vi repellendo, defenderent. Propterea, inquit Augustinus, qui aliorum utilitati consulunt, imperare dicuntur, ut vir uxori, parentes filiis: ij verò, quibus consulitur, obedire. etsi qui ita imperant, iis verè inserviunt, quibus imperare dicuntur. quia, ut ait idem, dominandi cupiditate non imperant, sed officio consulendi; nec principandi superbia, sed providendi misericordia. Seneca verò epistola XCI, Penes sapientes, ait, aureo seculo regnum erat. Hi continebant manus, & inferiores à validioribus tuebantur. Suadebant, dissuadebantque, & utilia atque inutilia monstrabant. Horum prudentia, ne quid deesset, suis providebat. Fortitudo arcebat pericula, beneficiis augebat ornabatque subiectos. Officium erat imperare, non regnum. Nemo quantum posset adversus eos, experiebatur, per quos caperet posse, &c. Imperare ergo nihil aliud est, quàm consulere: Imperij finis vnicus, populi utilitas. Imperatorum regumque officium vnum, ut populo consulant. Regia verò dignitas non est propriè honos, sed onus; non immunitas, sed

munus

munus; non vacatio, sed vocatio; non licentia, sed publica seruitus; quæ ideò honore afficitur, quòd primis illis temporibus molestias illas, nisi honore quasi conditas, vix quisquam degustare voluisset. Ut nihil eo verius sit, quod ille dicere solebat: Si, quantis molestiis diadema regum involutum esset, omnes cognoscerent, qui vel in via repertum capiti imponere vellet, inventum iri neminem. Cùm igitur MEVM illud, & TVVM, orbem invasissent, ac de rerum dominio inter ciues, mox verò, etiam de finibus inter finitimos bella exorirentur: populus ad vnum aliquem confugere cœpit, qui tum, ne tenuiores à diuitibus; tum, ne universi à finitimis vim paterentur, iustè fortiterque provideret. Ut verò aut lites, aut bella magis ingruebant, is etiam eligebatur, cuius de fortitudine, aut de industria, magna erat omnium opinio. Itaque reges olim creati sunt, ut domus dicerent, foris verò exercitum ducerent: nec modò hostium excursiones, agrorum depopulationes, cæterasque corporis calamitates depellerent; verùm multò magis flagitia, scelera, vitia arcerent à republica, aut coercerent: quorum

alterum bello, alterum iure perficitur. Id verò ex omnibus tum sacris, tum prophanis Scriptoribus planū esse potest. Populus Dei primū Regem alium non habebat, quàm deum. Quia enim in medio Populi versabatur, & respōsa inter Cherubim in grauioribus causis edebat, & duces belli extra ordinem iudicēsque designabat: vicariis opus esse apud eos nō videbatur, qui summi regis præsētia perpetuò fruerentur. Ethnici verò, qui tantis beneficiis carebant, in eum finem reges instituerūt. Itaque cum Populus Dei, iniustitiæ filiorum Samuelis pertæsus, & senectuti Samuelis minus confidens, regem exemplo cæterarum Gentium, id est Ethnicorum, postulat: Da nobis, inquit, regem, qui nos iudicet, qualem cæteræ gentes habent. vbi primum & præcipuum regis munus attingit. Paulo verò pòst, vtrumque. Quin imo habebimus, ait, Regem super nos, vt cæteræ Gentes. Rex noster nos iudicabit, & exhibit ante nos, & acies nostras instruet. At illud semper primo loco, quia ordinarium & perpetuum est: hoc non nisi extra ordinem, & vt loquuntur, in casu. Hinc Aristoteles, temporibus Heroicis, reges omnes, iudices & duces belli fuisse, ait.

1. Sam. c. 8.
v. 5. & 20.

ait. Lacedæmoniorum verò reges, suo etiã tempore in exercitu tantum (nec tamen sine scytala, id est mandato Ephororũ) absolute imperasse. Similiter cum Mediper effrænem licentiam mutuis sese iniuriis perpetuò vexarent, Deiocem tandé, cuius in arbitrationibus spectata fuerat iustitia, primùm Iudicem, mox & Regem elegerunt, satellitèsq; ipsi, quo facilius potentiores quosque reprimere posset, attribuerunt. Cicero verò omnes olim Reges fruendæ iustitiæ causa cõstitutos fuisse, ait, eandemq; omnino Regum constituendorum, quæ Legũ, rationem fuisse, quò nempe ius omnibus æquabile foret. Quæ vel ex ipsa vocum vi, in omnibus ferè linguis, manifesta esse possunt. Reges, à regēdo. regebant enim fines tum publicos, tũ priuatos. Imperatores, duces exercitus, Principes, qui primi in acie; vnde principia apud Liuium. Græcis βασιλῆς, columna populi, ἀρχαί, Principes, ἡγεμόνες duces exercitus. Hebræis, Iudices, qui & Reges aliquoties in libro Iudicum. Germanis Kønigen/ Reges, sive à fortitudine, sive à prudentia: Hertzen/ Duces, qui acies educunt; Comites, Grauen/ quos ex antiquis Alemanorum legibus Iudices

Arist. in Polit. c. 12. lib. 2. lib.

Herod. lib.

Home. lib. 2
Iliad.

Ouid. lib. 6.
Metam.

ces fuisse constar. In summa: cùm Ho-
merus vocat reges *δυναστές*, aut de-
scribit Agamemnonem, *Αμφότερον βασιλῆα*
τ' ἄγαθον, κρατερόν τ' αἰχμητήν; & Ovidius Erich-
teum,

Iustitiâ dubium, validisne potentior armis;

exactissimè duobus verbis, regum o-
mnium principumque officium definiis-
se videntur. Hæc de Ethnicorum regi-
bus, quorum quidem exemplo Iudæi
reges & petiuerunt, & constituerunt.
Itaque Regina Saba Salomoni dicit, i-
psum à Deo constitutum esse, vt iudi-
cium & iustitiam faciat. Ipse verò; Tu me
Domine elegisti in Regem populi tui, &
iudicem filiorum filiarumque tuarum.
Propterea boni reges, quales David, Io-
saphat, & cæteri, quia omnibus ius ipsi
dicere non potuissent, (etsi in grauiori-
bus causis, vt è Samuele apparet, supre-
mum sibi iudicium recipiebant) nil prius,
neque antiquius habuerunt, quàm vt iudi-
ces bonos, & peritos vbique locorum cõ-
stituerēt, remque iudiciariam sollicitè cu-
rarēt, seque gladio magis ad ciues impios
coërcēdos, quàm ad hostes arcēdos, accin-
ctos esse putauerunt. In summa: Princeps,
ait Apostolus, est minister Dei, in bonum

&c

2. Chro. c. 9
ver. 8.
Sapien. 9.
ver. 7.

2. Sam. c. 15.
ver. 2.

1. Chro. 23.
v 4. & c. 26
ver. 29.

2. Chron. c.
19. ver. 1.
Rom. 13.

& commodum subditorum institutus, gladioq; tuendis bonis adversus improbos accinctus; cui in eam rem incumbenti honor debetur. Cum itaque reges in commodum subditorum à Deo instituti, & à Populo constituti sint, commodum verò illud duabus maximè in rebus cernatur; iustitia inter ciues, fortitudine adversus hostes: eum sanè principem, qui suæ tantum utilitati, libidinive inseruit, qui iura omnia negligit & pervertit, qui in Populum quovis hoste sævior & truculentior est, Tyrannum propriè dici posse: quæ verò ita administrantur imperia, utcumque lata sint, non nisi magna latrocinia esse, consequitur.

Hic nobis ulterius paulò progrediendum est: an etenim Rex, quia iuri dicundo præest, ex arbitrio suo ius dicet? Rêxne, inquam, à lege, an Lex à rege pendebit? Philonidas: *ὅτι ὅτιν ἐδείξαι δίκην ἢ δίκην καὶ νόμον, πρὸς τοὺς πολίτας δὲ ὅτιν αὐθιγῶς κρείσσει.* Respóderet Pausanias Spartanus vnico verbo: Legibus in homines, non hominibus in Leges auctoritatem convenire. Quin & Agesilaus ipse Spartæ rex, Imperatorem Legum imperata facere oportere affirmat.

August. lib.
4 c. 4 & 6
de Civit.
Dei.
Vtrum præ-
stet Rex
Legi.

*Cicer. lib. 2.
Off.*

Verum est, quod rem ipsam altiusculè re-
petamus. Certè cum Populus ius æquabi-
le quæreret, id si ab vno iusto & bono vi-
ro consequeretur, eo contentus erat. At
quia vix id fieri poterat, & rarò continge-
bāt: sæpè verò, dum arbitria Regum, legū
instar essent, eveniebat, vt alia aliis loque-
rentur: Leges tum, quæ cum omnibus
vna eadèmq̃ voce loquuntur, à pru-
dentioribus, & cæteris Magistratibus pro-
ximè inventæ fuerunt. Regibus verò
id præcipuè muneris commendatum, vt
legum custodes, ministri & conseruatores
essent. Interdū etiam, quia lex in omnem
eventum prospicere non potuerat, quæ-
dam ex eadem æquitate naturali supple-
rent. Ne verò legi vim facerent, optima-
tes, de quibus antea, subinde regibus à Po-
pulo adiuncti fuerunt. Itaque est, quod
reges legi ipsi pareant, eamque tanquam
reginam agnoscant, & impotētiā illam
muliebrem magis, quā potentiam, de
qua Satyricus: Sic volo, sic iubeo, sic pro-
ratione volūtas, à se alienissimam esse de-
bere putent. Nec verò eò se minus impe-
rare sentiant, quod legi obsequātur. Cum
enim lex quoddam quasi organum sit, di-
uinitus datum, quo societates humanæ
regan-

Iuuenalis.

regantur oprimè & ad beatum finem dirigantur; perinde ridiculi fuerint reges, qui legi obsequi turpe duxerint, ac Geometra foret, qui regula, gnomone, cæterisque organis, quæ à peritissimis quibusque ad agrimentionem adhiberi solent, vti absurdum & indecorum putaret: aut nau-ta, qui phantasia sua duce, temere errare & vagari, quàm ad verforiam, seu pixidem nauticâ cursum nauis rectè dirigere mallet. Quis verò ambigat, quin legi, quàm regi parere, id est homini, vtilius & honestius sit? Lex est boni regis anima: per hâc mouetur, sentit, viuit. Rex Legis organum, & quasi corpus, p quod illa suas vires exercit, sua munera obit, sua sensa eloquitur. Animæ verò, quàm corpori, parere, iustius est. Lex est multorum prudentum in vnum collecta ratio & sapientia. Plures autem oculatiores & perspicaciores sunt, quàm vnus. Tutius iraque est Legem, quàm hominem, quantumvis perspicacem, ducem sequi. Lex est ratio siue mēs, ab omni perturbatione vacua, non ira, non cupiditate, non odio, non studio mouetur, non precibus, non minis flectitur. Homo contra, quantumvis rationis particeps sit, ira, vindicta, alioue subinde appetitu vincitur, ra-

piturque. & ita variis affectibus perturbatur, ut sui ipse compos non sit: nempe, quia ex appetitu & ratione constat, quin hic interdum vincat, fieri nequit. Itaque Valentinianus, imperator bonus alioqui, quia duas uxores simul habere voluit, idē singulis lege permisit. Cambyſes Cyri filius, nuptias cum germana ſore, quia ſororem deperibat, licitas eſſe voluit. Chabades Perſarum rex, adulteriorum pœnā ſuſtulit. Tales verò ſubinde leges expectemus oportet, ſi legem regi ſubiectam eſſe volumus. Denique lex eſt mens, vel potiùs mentiū congregata multitudo: mens verò diuinę aurę particula, ut qui legi parer, deo parere, deumque arbitrum quodammodo facere videatur. Contra verò quia homo ex mente diuina, & anima illa belluina conſtans, ſibi ſæpe non conſtat, ſæpe dementat & inſanit; cùm verò ita afficitur, non iam homo, ſed bellua eſt: qui Regi parere mauult, quàm Legi, belluæ, quàm dei imperium malle videretur. Itaque, ait Ariſtoteles, Alexandri licet præceptor, Diuinitatem cum nulla re aptiùs, quàm cum antiqua lege Societatis humanæ bene conſtitutæ conferre queas. Eam qui Reipub. præficit, Deum præficit: qui homi-

Ariſtot. lib.
de Mundo,
& lib. 3. Po-
lit. c. 7.

hominem, verè belluam. Quò etiam Prophetæ alludere videntur, qui immania illa imperia, belluarum rapacium nomine passim depingunt. An non verò planè bellua erit, qui cæcum, quàm oculatum; amentem, quàm mentis competentem; belluam, quàm Deum, ducem sequi malit? Inde verò factum est, inquit idem, ut cum primis temporibus reges absolutè imperarent, quorum arbitrium legerat, paulo post inter politiores & civiliores passim legitimi fierent, id est, Legibus seruandis custodiendisque obligarentur: absoluta verò illa potestas, penes Barbarorum reges tantùm maneret. Et eam quidem tyrannidi proximam idem ille vocat, tyrannidemque absolutè vocasset, ni à belluis illis spontè recepta fuisset. At non est fortè regium, dices, voluntatem legibus alligatam habere. Imò, inquam, nil magis regium, quàm legum vinculis coërcere libidinem. Miserum est, non facere omnia, quæ velis: miserius verè, velle, quod non licet: miserimum, posse facere, quod ira velis. Videor mihi audire Durionium Tribunum plebis, adversus legem Sumptuariam his verbis Intercedentem: *Frenū*

sunt iniecti vobis, Quirites, alligati & constricti estis durissimo seruitutis vinculo. Perit libertas. Lex data est vobis, quæ vos frugi esse iubet. Quid verò opus est libertate, si volentibus luxu perire, nō licet? Idem ferè hodie reges plærique regumque adulescentes: Perit regia dignitas, nisi regnū nobis perdere liceat. Perierunt reges, si leges conseruantur. Miserum fortè est viuere, ni quotiescunque insania vexaris, tibi manus conscire conceditur. Quid enim, quæso, aliud faciunt reges, qui legibus vim faciunt, sine quibus nulla vnquam non modò imperia, verum etiam atrocina consistere potuerunt? Valeant ergo Aulicorum assentatorum impia nugamenta, qui reges numina, regum respōsa oracula vocant; nec verò verentur regibus suadere, nil per se iustum esse, sed vt rex ita vel secus iusserit, iustum iniustumve fieri; quasi deus ipse sit, qui peccare nullo modo possit. Certè iustū est, quicquid Deus vult, eò tantum, quia vult. At quid, quid rex vult, iustū prius esse debet, quàm ipse velit. Neque enim quid iustum est, quia rex sanxit: sed iustus est rex, qui quæ per se iusta sunt, sancta esse iubet. Itaque non dicemus, quod Anaxarchus Alexandro,

*Sicc. lib. 2.
off.*

dro, de Clyti, quem interfecerat, nece vehementer anxio: Themis atque Iustitiam absidere regi, non secus ac Ioui, quæ quicquid ei cordi fuerit, confestim lanciant. Quin potius regnis præsidere, quæ, si reges legum maiestatem violent, lædantve, pœnas ab illis gravissimas repositat. Non, quod Thrasymachus ille Chalcedonius, Principum utilitate & libidine ius omne definiri: quin imò Principum utilitatem iure terminari, libidinē legibus coerceri. Non, quod mater Antonino Caracallæ, quod libet, licere: verum, quod per leges licet, collibescere debere. Non denique, quod ipse Caracalla, Imperatores leges dare, non accipere. Quin potius in omnibus regnis bene constitutis, regem à populo leges, quas tueatur, quasque intueatur, accipere. quod si quid cōtra eas, inve earum fraudem faciat, iniustum iudicari. Hæc exemplis demonstrari possunt. Antequam rex esset in Israele, Deus illi Legē per Mosē præscripserat, tum Sacram, tum Ciuilem, quam perpetuò ante oculos haberet. Vbi verò Saul electus est & à populo constitutus, Samuel eam ipsi descriptā tradit, quam diligenter custodiat. nec prius cæteri reges, quàm in ipsius verba

Reges à Populo leges accipiunt.

Deut. 17.

1. Sam. c. 10
ver. 25. &
passim.

1. Chro. c. 11.

ver. 3.

2. Reg. c. 11.

ver. 17.

& 12

Xenoph. li.

8. Pælias.

Xenoph. de

Reb. Laced.

iurati, recipiuntur. Ritus verò erat hic, ut
vnà cum diademate testimonium (quod
Legem Dei doctissimi quique interpre-
tantur) regum capiti imponeretur. Cyrus,
si quis leges patrias rùpere tentet, tanquã
legum custos, legibus auxiliũ promittit,
seque, cum inauguratur, iisdem colendis
obnoxium facit, ut cumque Cambyssi, filio
Cyri, adulatores quidvis licere obstreper-
ent. Reges Spartæ, quos legitimos vocat
Aristoteles, iureiurando singulis mensi-
bus renouari solito, Ephoris regni nomi-
ne stipulantibus, se iuxta Leges patriæ à
Lycurgo latas, regnatos iurabant. Hinc
Archidamus, Zeuxidami filius, rogatus,
quinam essent Spartane civitatis præfecti?
Leges, ait, & legitimi magistratus. Ne ve-
rò leges contemptui essent, diuinitus in-
spiratas, vel potius à deo ipso cœlitus ac-
ceptas iactabant, quò non ab hominibus
homines, sed à Deo Opt. Maximo se iudi-
cari putarent. Ægyptiorum reges omnia
agebant iuxta Legum decreta, seque legi-
bus parendo beatos fore profitebantur.
Romulus Romanum regnum instituens,
cum Senatu ita paciscitur, ut Populus Le-
ges ferat, ipse ne rumpantur, provideat,
legumque custos habeatur, Antiochus

Dionys. Ha-
lic. lib. 1.

III. Asiæ rex, omnibus regni sui urbibus scripsit: Si quid in literis, quæ eius nomine scriberetur, legibus repugnaret, crederet, se ignaro scriptas fuisse, & propterea non parerent. Etsi verò Iureconsulti quidam dicunt, Cæsare Octavianum Senatus decreto solutum fuisse legibus; Theodosius tamen, & omnes iusti Imperatores sese legibus al ligatos esse professi sunt, ne, quod vi extortum fuerat, iuris locum haberet. Nimirum armis & potentia Cæsaris prostrata respublica, nil aliud poterat liberè dicere, nisi se libertatem amisisse. Quia verò Cæsarem, Tyrannum nominare non audebat, legibus solutum, quod idem erat, ac planè ex legem prædicabat. Idem verò ius in omnibus orbis Christiani benè moratis imperiis perpetuò obtinuit. Neque enim Imperator, Rex Franciæ, reges Hispaniæ, Angliæ, Poloniæ, Hungariæ, & omnes omnino legitimi principes, Archidux Austriæ, Dux Brabantiae, Comites Flandriæ, Hollandiæ, & reliqui prius in principatum recipiuntur, quàm Electoribus, Palatinis, Patriiis, Patribus, Optimatibus, Baronibus, se secundum leges patrias ius cuique suum reddituros, promiserint. Et hæc quidè adeo, ut provinciarum, imò ne

*Fulgos. lib.
c. 5. 6.*

vrbiũ singularũ quidẽ municipalia iura, in
consultis provinciis municipiisve ipsis,
vllatenus immutare possint. Sin fecerint,
non minus crimen Maieſtatis in leges
committant, quàm populus in ipsos, si se-
cundum leges imperantibus parere recu-
set. In summa: Principes legitimi, leges à
Populo accipiunt, diadema verò, honoris;
ſceptrũ, poteſtatis inſigne, vt & acceptas
tueatur, & ex earum præcipuè tutela glo-
riam ſibi quærant.

*An Princeps
nouas leges
ferre poſſit.*

Quid ergo eſt? An non licebit principi
nouas leges ferre, veteresve abrogare? Sa-
nè, quia regis eſt, advertere non modò, ne
quid contra, in ve fraudem legũ fiat, verũ
etiam, ne quid in ipsis deſit, aut redvndet,
ne vetuſtate obſoleſcant, ne obliuione ſe-
peliantur: ſi quid abrogandũ, ſurrogandũ,
derogandũ putabit, populũ, populive O-
ptimates aut Ordinarios, aut extra ordinẽ
convocatos admonebit, legẽmque roga-
bit. At ſanè non priũs iubebit, quàm ab
iisdem ritè expenſa comprobataque fue-
rit. Vbi verò iuſſerit, nõ eſt amplius pœni-
tentiaẽ locus, eidem omnino parere tene-
tur. Quia enim plus exempla, quàm verba
mouent; quam tulerit, ipſe ferat oportet,
cum fruſtra ſanè & iniquè quodammodo

Prin-

Princeps à subditis postulare videatur, ut leges curent, qui quas custodire tenetur, ipse negligit. Neque enim reges à subditis impunitate, sed equitate & iustitia differre cōvenit. Propterea Augustus, etsi decreto Senatus legibus solutus dicebatur; cum adolescentem repræhenderet, quòd in legem Iuliam de adulteriis peccaret; ac ille eandem ab Augusto, qui legem tulisset, violari obiiceret, erratū agnouit, ac præ more cibo abstinuit. Ad eò nil magis nature convenit, quàm ut, quod verbo doces, exemplo ipse doceas. Solebat legislator Solon leges conferre cum numismatis, quia illæ societatem hominum, ut hæc cōmercium conseruant. nec ineptè. Quod si verò semel probata mutare, aut extenuare reges iure non possunt, absque Reip. cōsensu; an non multo minus leges figere, & refigere, sine quibus neque reges, neque homines vsquam esse possunt, sed ferarū instar, aut per sylvas vagantur, aut in antris delitescunt? Itaque in imperio Germanico, si quam legem necessariam esse putet Imperator, rogat primùm in Comitibus. Si probatur: Principes, Barones, Ciuitatum legati subsignant, ac demū lex rata esse solet. Iurat verò, se & leges

*Demosth. in
Orat. cōtra
Timocratē.*

*Innoc. 3. ad
Regē Tar-
rac. in c.
quando.
de iurciu-
rando.*

Renouata
anno 1454.
1538.

latas seruaturum, & nouas non nisi de comuni consensu, vllas laturū. In regno Polonico lex est, ne vllæ nouæ constitutiones fiant, præterquam de publico consensu, aut alibi, quàm in Comitibus. In Franco, vbi tamen amplissima vulgò censetur regum authoritas, ferebantur olim Leges in trium Ordinum conventu, regiõve consilio ambulatorio. Ex quo verò Parlamentum statarium est, frustra sunt omnia regum edicta, ni Senatus ille comprobet, cū tamen Senatus seu Parlamenti Aresta, si lex desit, legis vim passim obtineant. Et in Anglico, Hispanico, Hungarico, & cæteris idem iuris est, vt & in antiquis quoque fuit. Etenim si à legum conseruatione regna pendent; legēs verò ipsæ ab homuncionis libidine: an non certissimum est, nullius vnquam imperij statum stabilem futurum? An non, si, quod quibusdam accidit, aut continenter, aut per intervalla mente titubet; regnum etiam titubare, breuique ruere necesse erit? Quòd si verò, vt ostendimus, leges regibus potiores sunt, si reges legibus, vt serui dominis, parere tenentur; quis non legi, quàm regi parere malit? quis regi legem violanti obsequatur?

tur? quis violatæ auxilium ferre recuset?
 Iam cum Princeps legum dominus
 minimè sit; in aliis quatenus dominus
 censeri debeat, videndum est. Adulato-
 rum aulicorum axioma percelebre est,
 Principes in subditos eam, quam domi-
 ni olim in feruos potestatem, vitæ, in-
 quam, & necis habere. Adeo verò istis
 nugis principibus imposuerunt, vt plæri-
 que, et si ea sæuitiâ non vtantur, non eo
 minus tamen sibi licere putent, sed de suo
 iure quodammodo cedere videantur. Di-
 cimus verò nos contrà, Principẽ tamquã
 legis ministrum & executorem, in eos
 tantum, quos Lex iusserit, gladiũ stringe-
 re posse. Sin fecerit, non regem amplius,
 sed tyrannum; non iudicem, sed prædo-
 nem; non legis custodem, sed violatorem
 esse. Hic considerandum est, in primis cer-
 tissimum totius huiusce disputationis
 fundamentum, quo reges vtilitatis publi-
 cæ causâ constitutos fuisse statuimus. Eo
 enim posito totalis finita est. Quid e-
 nim? An regem quæsisse homines veri-
 simile est, qui, quotiescumque collibi-
 rum esset, quos veller, temerè necare
 posset? qui, vt ira vindictæve corriperetur,
 obvios quosque ad mortẽ raperet? qui in
 linguæ

*An Princeps
 vitæ necisq;
 potestatem
 in subditos
 habeat.*

linguæ acie, vt inquit Sapiens, mortem circumferret? Minimè omnium. Nemo est, qui salutem suã ab alieno arbitrio vltro pendere velit. vix quisquã amico, vix fratri vitam suam concedere aufit. Multò minus itaq; extraneo, quamvis præstantissimo, cum Athamas in filios, Ajax in amicos, æmulatione, odio, furore correptus interdum desæuiat. Sin verò quilibet, vt vitam suam diligit, ita maximè cõseruatam cupit; quam, quæso, securitatem putes, si mucro tenui de filo suspensus, ceruici tuæ perpetuò immineat? quas dapes non fastidias, si iste metus adsit? Quod verò tenuius filum deligere queas, quàm si homuncioni in dies, in horas, in momenta mutari solito, millies quotidie frænum rationis, vt variis perturbationibus rapitur, excutienti, vitam, salutemque tuam commiseris? Quæ, quæso, spes hunc metum, quæ utilitas hoc damnũ periculũque compensare vlllo pacto queat? In nocentes ergo tantũ, quos Legis vox damnarit, gladium stringere possunt. An nõ verò fortè, quia vitæ causa favorabilior est, quos lex damnarit, absoluerè saltè rex poterit? Nihilò sanè magis. Quid enim? Grassatores, prædones, sicarios, raptore,

vene-

veneficos, magos fortè, & alias humani generis pestes, quod tyrannos passim fecisse legimus, & facere etiam nū videmus, præpostera ista clementia foueret. Itaque quod vnum lex violata per fugium habet, Asylū sceleratorum omniū foret. Qui vindicando sceleri gladium à Lege accepit, scelus ipsum aduersus legē armaret: lupos denique in ouile accerseret, qui arcessere deberet. At certè, quia interdum ea accidere possunt, in quibus lex muta, lege loquente, legis ratio, regis oratione, quasi interprete, opus habet, cū quis nempe in legis verba magis, quàm in ipsius sententiam incidit, licebit regi, ne summum ius summa iniuria fiat, adhibita in consilium ratione, quæ legis anima ipsa est, Legem interpretari: nimirum, quia, quod ex Legis sententia est, ex lege ipsa esse iudicatur. Ne tamē perturbatio vlla sedē rationis occupet, inconsultis Sapientibus, quod Alexandrum Seuerum imperatorem Romanum solitum facere legimus, nil planè definiendum putabit. Hoc modo homicidam quidem seuerè puniet: ei tamen indulgebis, qui excussa è manibus securi, transeuntem fortè aliquē occiderit. Grassatorem morte mulctabit: qui grassatorē,

*L. nominis
et rei. §. ver-
bum ex le-
ge. D. de
ver. signif.*

vim vi repellendo, interfecerit, absoluet. In cæteris denique casum à dolo, bonam fidem à stricto iure, quodã quasi boni viri arbitrio distinguet: dolo, aut malæ fidei nunquam patrociniabitur. Nec verò propterea minus poterit clementis nomen assequi. Clementior certè est pastor, qui lupum necat, quàm qui seruat: rex, qui fontem carnifici tradit, quàm qui eripit. Si necas, vnus nece innocentes multos morti eripis: sin parcis, quia & istum sua impunitate, & alios paris impunitatis spe ad quodvis scelus patrandum audaciores facis, innocuos postea innumeros illorum manibus interficis. nempe quosdam necare, clementia est; quosdam seruare, crudelitas. Itaque vt regi, tanquam custodi Legis, verba interpretari interdum licet; ita & Senatui, in omnibus regnis bene constitutis, iniunctum est, & ex officio convenit, tum interpretationem regis examinare, tum etiam eiusdem seueritati clementiæve modum adhibere. Quòd si verò hominum corruptela factum est, vt hæc minus re ipsa obseruentur; idem tamen perpetuò ius est, quod in libertatem vindicari oportet. Ne plura exempla in re tã manifesta accumulemus, in Francico regno

regno ita obseruatum fuit. Quos enim rex absoluerat, capite plecti; quos occisos voluerat, absolui sepe vidimus. Interdum etiam scelera, teste rege commissa, impunita fuerunt: quia plures testes non succurrebant. quod sub Henrico II. in cuiusdam extranei, grauissimi criminis à rege ipso accusari, persona accidit. Cùm quis verò reus amicorum precibus veniã à rege impetrauit, Cancellarius, causa cognita, reculare potest. Sin & hic conuiuet, ad iudices nihilominus veniat oportet. qui quidem nõ modò, an obreptitia venia sit, sed etiã an ciuilis & legitima, diligenter examinare debët. Reus verò, qui codicillos illos veniales impetrauit, nõ prius iis vti & niti potest, quàm sese coram iudicibus stiterit, capite aperto, genibus flexis, carceresque vltro subierit, interim dum causæ, quæ regem impulerunt, pensitantur. Hæc si minus idoneæ sunt, mulctatur reus, perinde ac si rex non condonarit. Si contrã; est sanè, quòd non regi, sed legi eiusque æquitati, vitam acceptã ferat. Hæc parcim, ne reges aut priuata odia, publica potentia freti, exerceant, aut publicas iniurias authoritate propria remittant; partim etiam, ne subditi reges aduersus leges

exorari posse putent, rectissimè instituta fuerunt. Quæ si hoc sæculo malè obseruatur; manet tamè id perpetuò ratum, quod dicimus, Leges in regni incolas, vitæ necisque potestatem habere, non reges, qui legum tantùm ministri & custodes sunt.

*Subditi
sunt regis
fratres, non
serui.*

Enimverò subditi regis serui, vt vulgo dicitur, minimè sunt. neque enim aut bello capti sunt, aut precio empti. Quin potius, vt vniuersi domini, quod antea probauimus, ita singuli fratrum, seu agnatorum & consanguineorum loco censendi sunt.

Deu. 17.

Ne quis miretur: hæc est vox Dei, legè regibus præscribētis: Ne cor suum super fratres suos extollant, è quorum medio delecti sunt. è qua Bartolus ipse, licet in sæculo tyrannorum feraci natus, non veretur elicere, subditos non esse regis seruos, sed fratres, & fratrum loco & conditione etiã habendos. Itaque Dauidem subditos eo nomine compellare non pudet. Prisci verò reges vocabantur Abimelech, quod Hebraicè sonat Pater meus rex. Nimirum Deus opt. maximus, cuius quotidie clemèntiam, rarò seueritatè, etsi iustissimam, semperque cum misericordia coniunctam experimur, Principes vicarios suos docere voluit, non metu, sed amore subditos retinen-

*1 Chr. c. 28.
Bartol in
tract. de re-
gim. Ciuit.*

tinendos esse. Nec verò nobis ipsi succenseant, quasi eo pacto quid regiae dominationi detrahatur. Verè eò amplior est, quò diuturnior. Malus verò, inquit ille, diuturnitatis custos metus, cùm oderint, quem metuant; & quem quisque odit, periisse experat. At contrà, cùm ad opes tuendas nil aprius sit, quàm diligi, benevolentia vel ad perpetuitatem fidelis est. Itaque qui subditos fratrum loco habet, in mediis periculis tutus videatur; qui servorù, in eo metu versetur necesse est, in quo procul dubio dominus esset, qui in medio servorù agmine, solus in aliqua sylva relinqueretur. Quot enim quis servos, tot & hostes habet. quod omnes ferè tyranni, à subditis cæsi, experti sunt: cùm bonorum regù contrà subditi non minus de illorù, quàm de propria salute solliciti sint. Huc pertinet, quod passim apud Aristotelem legitur, & ab Agasicle rege Spartaè pronunciatum fuit, Reges imperare tanquam patres filiis, tyrannos tanquam dominos servis. Quod ita accipiendum est, vt patriam potestatem non in atrocitate, sed in pietate, vt ait Martianus Iurifconsultus, consistere intelligamus. Quod enim sub glandibus obtinuit, vt patri filium manci-

*Cic. lib. 2.
Off.*

*Plato lib. 8.
de Repub.
Seneca.*

*Aliud est
servire, a-
liud obedi-
re: aliud li-
bertas, a-
liud licètia.*

*L. 5. D. de
parricid.*

pare, & occidere impunè liceret, non modò inter Christianos locum non habet, sed inter Ethnicos bene moratos etiam erga seruos iam pridem obsoleuit. Itaque & pater inauditum filium occidere nequit, quin in Corneliam de sicariis incidat: & lege Pompeia de parricidiis, non minus tenetur pater, qui filium, quàm filius, qui patrem occiderit; adeo vt Hadrianus imperator patrem, qui filium suum in venatione necauerat, quia nouercã adulterare dicebatur, tanquam latronem, in insulam deportari iusserit. Ad seruos verò quod attinet, admonemur in Sacris literis, eos tanquam fratres tractare: in prophanis, saltem vt mercenarios quosque: iure verò ciuili tum Ægyptiorum, tum Romanorum, ex Antoninorum constitutione, non secus in eum, qui proprium seruum occiderit, pœna dicitur, quàm qui alienum. Quin & seruus, cui dominus ægrotanti non prospexerit, quemve esurire patiatur, liberatur eius potestate: & libertus, cui patronus atrocem iniuriam intulerit, potest actionem criminis ei intendere. Quòd si verò longè interest inter seruos & filios, inter dominos & patres, nec tamen olim

l. 2. ad leg. Corn. de sicar. vbi Vlp. leg. 1. C. de parricid.

Ecclesiast. 33 Cic. lib. 3 Off.

Diod. Sic. lib. 2. c. 2.

L. 1. D. de his, qui sunt sui, vel al. iuris.

olim apud Ethnicos dominis in seruos
 ſæuire licuit: quid, quæſo, de eo patre
 dicemus, qui cum Atreo tragicè excla-
 mabit, Natis ſepulchrum ipſe eſt pa-
 rēns; de eo principe, qui ſubditorum in-
 auditorum cæde adeò recreatur, vt ali-
 quot millia vno diē interficiat, qui cruo-
 re nunquam ſatiatur, qui Caligulæ, qui
 propterea orbis Phaëron vocitabatur,
 exemplo, vnam populo cervicem, quam
 vnico iſtu amputare poſſit, ſubinde
 exoptat? An non adverſus hanc rabiem
 legis auxilium implorare, & cum gla-
 dium, quem legi cuſtodiendæ, tuen-
 diſque bonis acceptum, in bonorum
 necem, legiſque contemptum ſtrin-
 git, tamquam tyranno extorquere li-
 cebit?

Sequitur iam, vt videamus, ſi minùs *An omnia
 ſint Regis.*
 vitæ, an bonorum ſaltem dominus di-
 ci poſſit? ac primùm in bonis cuiuſque
 priuatis diſpiciendum eſt. Nulla ferè ho-
 die in principum Comitatu vox crebrior
 eſt, quam eorum, qui regis omnia eſſe, di-
 cunt. Itaque quod ipſe à ſubditis capiat,
 nō auferre, verùm quod nō auferat, vten-
 dum donare: adeoque pervaliſt hæc opinio

quorundam principum mentes, ut miseros subditos, non lecus ac boues aratorios, quicquid arant, quicquid terant, sibi arare terereque, dicere non vereantur. Et quidem ita ex facto sese habet, etsi ius plane contrarium sit. Meminerimus hic perpetuo, Reges in utilitatem populi creatos esse, & qui populi commodis student, reges; qui suis, quod ait Aristoteles, tyrannos vere censerent. Cum igitur sua quisque amet, plerique etiam aliena appetant, an verisimile est homines aliquem quaesivisse, cui omnia sua magno labore conquesta, ultro donarent; an potius, qui, ut sua cuique diuiti aequè ac pauperi constarent, operam daret? qui sibi cuncta attribueret; an potius, qui sua cuique aequabili iure tribueret? qui tanquam fucus inutilis, apud labores exhauriret; an potius, qui mella conseruaret? qui denique propria cuique invaderet; an qui ne ab hostibus invaderentur, prospiceret? Quid, quaeso, mea refert; dicat Agricola, hostis, an rex mea mihi rapiat, si aequè fame peream? peregrinus, an civis horreum meum everrat, cellam exhauriat, domum diruat, si aequè esurio, contabesco, compluor? barbari militis, an Romani manu cadam, si aequè occido?

cido? Cur hostis, dicet ille, barbarus, si tu
 ciuis? Cur tyrannus ille, si tu rex? Imò ve-
 rò quò homicidio parricidiū grauius est,
 eò scelus regis scelere hostium in pari
 damno superat. Quòd si verò homines re-
 gem creando sua quique regibus non do-
 narunt, sed conseruanda commendarunt;
 quo tandem, nisi prædonum titulo, ea sibi
 vindicare queant? Propterea Pharaores
 Aegyptiorum, rerum priuatarum cuiusq;
 iplo iure domini non erant, sed tum demū
 fuisse dicuntur, cum sua quique frumento *Genes. 45o*
 commutassent. Etsi de eius contractus vi
 disputari sanè & ambigi potest. Non po-
 terat etiam Achabus rex Israel Nabothum *1. Reg. c. 22*
 cogere, vt vineam suam venderet; quin
 potius etiam si voluisset vendere, ex lege
 diuina non poterat. Imperatores Roma-
 ni, quorum immensa iactatur authoritas, *l. venditor.*
 nihilo plus iuris habuerunt. Hodie verò *13. D. de cō-*
 nullum regnum est, in quo non liceat sin- *prad. diuid.*
 gulis, etiam vilissimis, aduersus regem a-
 pud Iudices ius suū persequi, ita vt sepius
 rex, quàm priuatus causa cadat: vbi verò
 cecidit, legi parere æquè teneatur. Nec
 obstat, quòd quidam ex imperatorum fa-
 miliaribus scripsere, Iure ciuili omnia re- *Seneca lib.*
 gis esse, Cæsaremque omnia habere. *de benef. 7.*
c. 4 5. 6.

enim suam ita sententiam interpretantur, ut ad reges vniuersorū imperiū pertineat, ad singulos proprietates, omniāque Cæsar imperio, singuli dominio possideant. Scitum verò est illud apud Iureconsultos, non si quis nauem aut domum in vniuersum vindicare potest, idcirco singulas tabulas, vel singulos lapides posse vindicare. Itaque regnum Germaniæ, Franciæ, Angliæ, rex asserere, vindicare, evincere iure poterit: neminem tamen probum, nisi cum manifesta iniuria, proprio lare excludet, quasi idem, qui vniuersorum, singulorum etiam possessor esse debeat, aut iure possit.

*l. nauæ. 36.
De eui-
tionibus.*

*An Rex sit
regni pro-
prietarius.*

An verò patrimonij regij, publici, in-
quã, dominiij proprietarius dominus est? Hoc sanè caput paulo accuratiùs nobis tractandum est. Notandum hoc primùm, aliud esse fisci, aliud principis patrimonium: alias, inquam, res imperatoris, regis, principis, alias Antonini, Henrici, Philippi. Res regis sunt, quas ipse, ut rex, possidet: res Antonini, quas ut Antoninus. Et illas quidè à populo, has à parentibus accepit. Hæc distinctio in iure Ciuili crebra est, in quo aliud imperij, aliud Cæsaris patrimonium dicitur; alius fiscus
Cæsa:

Cæsaris, aliud Reip. erariū; alius Cæsaris alius fisci imperatorij procurator; alij Comitites sacrarum largitionū, alij rerum priuatarum: adeo vt, qui tanquam imperator præfertur priuato in hypotheca, tanquam Antoninus postponi interdū possit. Consimiliter in imperio Germanico aliæ sunt res Maximiliani Austriaci, aliæ Maximiliani Imperatoris; & alij imperij, alij ipsius quæstores, vt etiā alio iure sunt gentilitiæ principum ditiones, alio, quæ Electoratus dignitatibus annexæ sunt. Quin & alij sunt apud Turcas fundi seu horti patrimoniales Selimi, alij fundi fiscales: & illi quidem in mensam principis, hi in sustentationem Imperij tantum impenduntur. Sunt tamen regna, vt Francicum, Anglicum & cætera, in quibus priuatum patrimonium reges non habent, sed publicum tantum, à populo acceptum: in quibus propterea ea distinctio nõ adhibetur. Ac quantum ad res priuatas principis, si quæ sunt, attinet; non dubium est, quin earum proprietarij sint, nõ secus ac singuli ciues, quiq; eas iure ciuili vèdere distraherèq; p arbitrio possint. At certè fisci, regni, patrimonij regalis, quod domaniū vulgato vocabulo nūcupatur, proprietarij domini nulla

*l. bene à Zeno
none. C. de
quad. præ-
sc. l. vnus de
quæst.
Mag. lib. 12.
C. l. fi-
scus. D. de
iure fisci.*

*L. cum ser-
uus. 39. §.
ult. D. de
leg. 1. l. uni-
uersi. 9. C.
l. seq. C. de
fundopa-
trimon.*

ratione censerī possunt. Quid enim? An quia te aliquis pastorem gregis causa fecit, gregē ipsum deglubendum, dividendum, agendum ferendumque pro libito tradidit? An quia te populus ducem iudicemve urbis regionisve alicuius constituit, urbis regionisve alienandę, vendendę, perdendę potestatem fecit? Cū verò populi vnā cum regione fiat alienatio, an sui distrahendi, prostituendi, mancipandi cui volueris, idcirco tibi auctoritatem dedit? Deinde, num regia dignitas possessio est, an potius functio? Si functio, quid cū proprietate commune habet? sin possessio; an non saltem eiusmodi, vt is, a quo traditur, populus sibi perpetuò proprietatem retineat? Denique, si patrimonium fisci, seu domanium, reipub. dos verè dicitur, & ea quidem dos, cuius distractione, dilapidatione & respub. ipsa, & regnum, & rex denique ipse perit; qua tandem lege dotem istam alienare licebit? Infatuetur ergo Vuenceslaus Imperator, insaniat Carolus VI. Gallię rex, regnumque, aut eius partem Anglis donet vendatve: prodigat Malcolmus Scotię rex regios fundos, regiamque gazam exhauriat: quid sequetur? Qui regem aduersus exterorum impe-
tus

rus elegerunt, regis dementiâ ferui exte-
 rorum fient: qui suis sigillatim opibus ea
 ratione cauere voluerunt, vniuersi prædæ
 exponentur: quæ sibi quisque, quæve pu-
 pillis, vt in Scoria, ademerit, vt remp. do-
 tarer, leno aliquis abliguriet. Si verò,
 quod iam sæpius diximus, reges in vsum
 populi creati sunt; quis tandem vsum erit,
 si non modò vsum, sed etiam abvsum con-
 cessus est? Cui bonò tot mala, cui utilitati
 tot damna, totque pericula? Si, inquam,
 dum libertati meæ incolumitative pro-
 spicere volo, memet ipse mancipio, memet
 ipse vnus libidini expono, memet in cõ-
 pedes numellâsque induo? Itaque hoc iu-
 ris vt natura insitū, ita & vsu apud omnes
 ferè gentes comprobatū videmus, vt rem-
 pub. regi suo arbitrato minuere nō liceat;
 isque, qui contrà faxit, non regem, sed ty-
 rannum agere censeatur. Certè cū reges
 crearētur, aliquas opes iis tribuere neces-
 se fuit, quibus tum regiū decus seruarent,
 tū verò maximè regia onera sustinerent. i-
 ta etenim & honestas & utilitas poscere
 videbatur. Ad munus regium pertinebat,
 iudices vbi que locorum constituere, qui
 munera non caperent, quique ius venale
 non prostituerent; præterea vim, quæ iu-

ri, si quando opus esset, opé ferret, præstò habere, tutas vias, tutum còmercium præstare, &c. Sin bellū metueretur, adversus hostes vrbes præsidio munire, vallòq; cingere, exercitū alere, armamentaria instruire. Scitum verò est illud, neq; pacem absque bello, neque bellū absque milite, neque militem absque stipendio, neque stipendium absque tributo consistere posse. Ad pacis itaque onera sustinenda, institutum fuit domanium; (qui apud Iureconsultos Canon vocitatur) ad belli, tributū; ita tamen, vt si quid grauius ingrueret, extra ordinem indictio succurreret. Quorum quidē omnium finis est, vtilitas Reipubl. vt qui in priuatá ea convertat, regis nomine planè indignus sit. Est enim Princeps, ait Paulus, Dei minister in bonum populi, eique vt in id incumbat, tributa & vestigalia persoluuntur. Et verè omnia ferè olim hanc originem habuisse videntur vestigalia Romanorum, vt tutè essent merces pretiosæ, ex India, Arabia, Æthiopia advehi solitè, adversus pyraticas incursiones, quarū causa classis publicè instruebatur. quo

Rom. 13.

Plin. lib. 19.

c. 4.

in genere erat vestigal maris Rubri, Pedatica, Nauigia, Portoria & cætera, vt viæ publicæ, quæ propterea Prætoriae, Còsulares,

lares, regiae vocabantur, tutę à latronibus, planęque & faciles præstarentur. quod etiam nū onus regio cognitori incūbit, vt Pontes publici restaurarentur, vt ex constituto Ludouici Pij, duodecim super Sequanā, vt naues traiciendis fluminibus præstō essent, &c. Salinarū vestigalia nulla erāt, imò pleręq; in priuatorū dominio erant; quia quę natura vltro dabat, nō magis, quā lux, aura, profluens vēdi posse videbatur. Cūq; rex quidā Lycurgus nomine, in Asia minore, salinis vestigal imponere cœpisset, quasi natura suā liberalitatem restringi nō patiente, de repente exaruisse dicuntur. Etsi verò hodie,

Si quid Palphurio, si credimus Armillato,

Quicquid cōspiciū pulchrūq; ex equore toto est,

Res fisci est, vbicunque natat. Qui primus

tamē hoc vestigal Romę instituit, Livi-
us Censor, vnde Salinatoris cognomen ade-
ptus est, ob necessitatem reip. præsentissi-
mā fecit. In Gallia verò Philippus Longus
ob eandē causam, in quinquenniū tantum
obtinuerat; cuius cōtinuatio quos motus
pepererit, nemo nescit. Tributa denique
in bellica stipendia instituta fuisse, vel ex
eo apparet, quòd stipendiariam & tribu-
tariam Provinciam facere, idē re ipsa sit.
Sic Salomon tributa imperat muniendis

*Archid. in
Can. si quis
Romipetas
& peregr*

*24. q. 3. Bal-
in c. 1. §. cō-
uenticula.
de pace in-
reus. fir.*

*l. 2. D. ne
quid in loca
publ. §. via-
rum.*

*l. magis pu-
to. D. de ra-
bus eorum.*

Iuuenalis;

R. Reg 9 &
 12. c.
 Postell. lib.
 3. de rep.
 Turc.

tribus, & armamentario publico instruendo, quibus propterea, iis confectis, populus sub Roboam leuari cupit. Turcæ verò ipsi tributum provinciarum, Sacrum populi sanguinem appellant, quem profunderè, aut aliò, quàm ad populum defendendum, convertere, sit nefas. Itaque quæcunque rex bello acquirit vrbis gentium, quia communibus opibus acquirit, populo acquirit, non sibi, quasi seruus institor domino. Quin etiam si quid per matrimonium fortè adipiscitur, (quod, inquã, purè simpliciterque vxoris sit) regno acquiri putatur: quia præsumitur non eam ipsam vxorè ducere, quatenus Philippus, aut Carolus est, sed quatenus rex. Contrà verò, vt Reginae partem habent eorum, quæ mariti nondum in regnum cooptati, acquisuerunt constante matrimonio, ita eorum quæ post regnum adeptum, nullam planè; quia publicis opibus, non priuatis regis numis parta censentur. quod in regno Francico inter Philippum Valesium & Iohannam Burgundam vxorem iudicatum fuit. Ne verò pecuniæ in alium usum extorqueantur, iurat Imperator, se nulla, nisi conventus publici autoritate vectigalia impositurum, tributave indicturum. Idem reges Poloniae,

niæ, Hungariæ, Daniæ, Angliæ confimiliter, ex Leg. Eduardi primi. Francorum reges olim in trium Ordinum conventu vectigalia imperabant. Vnde etiam est lex Philippi Valesij, ne collectæ indicantur, nisi summa necessitate urgente, deque trium Ordinum consensu. Quin & olim collectæ illæ in arcis per singulas diœceses recondebantur, selectisque viris (Electos etiamnum vocant) custodiendæ tradebantur, quibus militibus oppidatim conscriptis per eorundem manus stipendia numerarentur. quod & in aliis regionibus, vtpotà Belgicis, fieri solebat. Hodie saltem, ni Senatus cõsentiât, rata nõ sunt, quæcunque imperentur. Sunt verò quædam provinciæ, quæ non nisi de Ordinum consensu, ex pacto tenentur, vt Linguadocana, Britânica, Provincia, Delphinatus & cæteræ quædam; vt & in Belgio planè omnes. Denique ne fiscus, quo tanquam liene tumente, cætera membra contabescunt, omnia ad se rapiat; suum vbiq; locorum fisco demensum tribuitur. Cùm itaque tandem constet, quæ regibus ordinariè aut extra ordinè tribuuntur, tributa, vectigalia, domaniumque adeo quod vocatur, vniuersum, (quo nomine Porto-

ria, ifagogica, exagogica, regalia, bonâ
ἀντικρονία, caduca, commissa, & cætera
 huiusmodi comprehendimus) in populi
 vrilitatem & defensionem, regniq̄ue iustē
 tamentum attributa fuisse: & ita quidem,
 vt iis nervis succisis, populum labascere;
 iis subrutis fundamentis; regnū corruere
 necesse sit: sequitur sanè, eum, qui in dis-
 pendium populi, populum onerat, qui è
 publico damno lucrum captat, ipsumq̄ue
 adeo proprio gladio iugulat, regem non
 esse: contrà, verum regem, vt publicorum
 negotiorum curatorem; ita & publi-
 carum opum administratorem; non au-
 tem proprietarium dominum esse: qui
 quidem domanium regium non ma-
 gis, quàm regnum ipsum, alienare, aut
 dissipare possit. Quòd si verò aliter se
 gesserit, sanè si reipublicæ interest, vt
 quisque sua propriâque re bene vtatur,
 multò magis, vt re publica quis bene
 vtatur, reipublicæ interest. Ac propter
 ea si dominus, qui sua prædicit, ad a-
 gnatos & gentiles autoritate publica de-
 ducitur, suisque rebus abstinere cogitur;
 multo sanè æquius curator Reipubl. qui
 rem publ. in publicam perniciem con-
 vertit, aut funditus evertit, ab iis, quorum
 inter-

interest, quibusque ex officio convenit, omni administratione, ni admonitus desinat, spoliari poterit. Quod autem rex in omnibus legitimis imperiis, patrimonij regij proprietarius dominus non sit, facile est ostensu. Ne antiquissima illa sæcula petamus, quorum imaginem habemus in persona regis Hethæorum Ephron, qui ne agrum quidem suum, inconsulto populo, Abrahamo vendere audeat. In omnibus imperiis id iuris hodiè vsurpatur. Imperator Germaniæ, antequam coronetur, sanctè iurat, se ex his, quæ ad Imperium imperijque patrimonium pertinēt, nihil alienaturum, distracturum, oppigneraturumve. Si quid verò recuperet, aut acquirat viribus publicis, Imperio, non sibi quæsitum iri. Itaque cum Carolus quartus, vt Vuenceslaus filius designaretur imperator, Electorum cuique centum coronatorum millia pollicitus, quia pecuniam in numerato non habebat, illis eo nomine telonia, vectigalia imperialia, oppida, proprietates & iura, pignoris titulo obligasset, acerima dissertatio coorta est, & plærque oppignorationē irritā esse iudicarunt. quæ sanè nō valuisset, nisi iis ipsis, qui imperium

Genes. 236

Sleid. lib. 1.

et Bulla aurea.

*l. x. & pas-
sim, c. de cō.
re. alien.
Naucler. in
Chron.
Genes. 46.*

tueri debebant, eamq; oppignerationem
imprimis oppugnare, quæstiosa fuisset.
Propterea verò Vuenceslaus ipse coactus
est tanquam incapax, sese Imperio abdicare,
quòd regalia iura, ducatus præsertim
Mediolanensis, sibi eripi passus esset. In
regno Polonico lex vetusta est, de nò alienandis
terris regni Poloniæ, renouata CIO. CCC. LXXV. per regem Ludouicum.
Est eadem in Hungarico. vnde legimus,
Andream Pannoniæ regem circa annum CIO. CC. XXI. apud Honorium
tertiû Pontificem postulatum fuisse, quòd
neglecto iureiurando, dominica prædia
distraxisset. In Anglico, lege Eduardi, anno
CIO. CC. XC VIII. In Hispanico pariter
ex constitutione sub Alfonso facta, renouata
demum CIO. IO. LX. in Toletanis comitiis,
quæ quidem leges sancitæ fuerunt, cum longo
antè tempore cõsuetudo vim legis obtinisset.
At certè in Francico, in quo, tanquã cæterorû
exemplari, diutius hæreo, hoc ius perpetuò
sacrosanctum erat. Lex est regni antiquissima,
Iura, inquam, cum ipso regno nata, de domanio
non alienando, anno CIO. IO. LXVI. etsi
malè obseruetur, renouata. Excipiuntur
tantum duo casus, Panagiû siue Appennagium

*e. intellectu.
de iureiurã
do, in De-
cretal.
Polydor. Vir-
gil.
In Cod.
Hispan. par.
§. t. 5. Con-
stit. 9.*

gium (alimenta) liberis fratribusve attribuendum; ita tamen, ut ius clientelare perpetuo retineatur. deinde, si necessitas bellica postuler, cum pacto tamen redhibitorio. Quod interim verumque, irritum olim censebatur, nisi triū Ordinum conventus iussisset: hodie verò, ex quo Parlamentum statarium factum est, nisi Senatus Lutetianus, qui Senatus Parium est, & Camera ratiociniorum publicorum comprobarint, & præfeti fisci etiam, edicto Caroli VI. & IX. Usque adeò verò hoc verum est, ut si quam Ecclesiam prisci Galliae reges dotare vellent, etsi ea tum causa favorabilis in primis videbatur, optimatum consensum adhibere tenerentur. ut exemplo esse potest Childebertus rex, qui absque Francorum & Neustrasiorum consensu monasterium diui Vincentij Parisiensis dotare ausus non fuit, ut neque Clodoueus II. & cæteri. Quin ne regalia quidem, aut ius nominandi prælatos cuiquam Ecclesiae remittere possunt. Si qui verò fecerunt, ut in gratiam Senonensis Ecclesiae Ludouicus XI. Altissiodorensis Philippus quartus; Niuernensis Philippus Augustus, Senatus,

Papon Arrestor. lib. 5. tit. 10. act. 4

§. 5. tit. 16. legis regiae lat. 1566.

Aimoi. & cat.

Aimoi. lib. 4. c. 41.

irritum pronunciauit. In hanc legem rex Francorum Rhemis inaugurandus iurat: quam si violet, perinde valeat, ac si de Turcico Persicove imperio contrahat. Hinc Constitutiones, siue, vt vocant, statuta Philippi Sexti, Ioannis Secundi, Caroli Quinti, Sexti, Octaui, de revocandis iis, quæ per maiores suos alienata fuerant. Hinc rescissæ in Turonico trium Ordinum conventu, cui Carolus VIII. intererat, Ludouici vndecimi patris, alienationes plæræque, & hæredibus ablata, quæ Tancredo Castellano, de ipso bene merito, propria authoritate donarat, oppida. Quod & in postremo trium Ordinũ conventu Aureliæ habito, denuò sancitum fuit. Hæc de fundis publicis. At quò regnum Regi præferri evidentiùs appareat, eúmque, quam à populo accepit maiestatem, priuata authoritate minuere non posse, neminem suo imperio eximere potest, neque vlla regni in parte, summi imperij iure cedere. Conatus est aliquando Carolus Magnus, Francicum regnũ Germanico imperio subiicere. Franci verò, verba faciente Vascone quodam principe, acriter restiterunt. Ac res ad arma prolapsa fuisset, si Carolus vltteriùs perre-

*L. peto. 69.
S. prædium.
D. de leg. 2.*

*Anno 1329.
1360. 1374.
1401. 1483.*

*Anno 1483.
1522. 1531.
1549. Are-
flis etiam
Curie.
Anno 1560.*

*Paulus Ac-
mil. lib. 3.*

perrexisset. Consimiliter, cum pars aliqua regni Francici, Anglis tradita fuit, summum ius perpetuò ferè exceptum fuit. Si quando verò vis extorsit, ut fœdere Britiniaco, quo rex Ioannes, in Vasconia & Pictonibus summo iure celsit: neque pactum seruauit rex, neque magis potuit aut debuit seruare, quàm tutor curatorve captiuus, ut tum ille erat; qui ut se redimeret, bona pupillorum obligaret. Eodem iure Senatus Luterianus fœdus Confluentinum rescidit, quo Carolus Burgundus Ambianum & vicinas vrbes regi extorserat: nostro etiam tempore Madritianum pactum, inter Franciscum primum captiuum, & Carolum quintum Imperat. de Ducatu Burgundiæ. Caroli sexti verò donatio regni Franciæ mortis causa, in Henricum Angliæ regem collata, summæ ipsius insanie argumentum, si alia desint, idoneum esse potest. Ut autem alia omitterem, quæ in hanc rem dici possent, quo iure tandem regnum regniue partem vllâ donare aut vendere rex possit: cum illa in populo, nõ in mœnibus consistat: liberorũ verò hominũ nõ sit cõmerciũ. cum ne libertos quidẽ patroni cogere possint, ut alio loco, quàm illis placeat, domiciliũ suũ

Anno 1195.
1200. 1269.
1297. 1303.
1325. 1330.

Anno 1360.

Anno 1465
1525.

Anno 1420
Monstrelet.
c. 225.

L. liber homo. 103. D. de verb. oblig. l. si emptor. 34. §. 1.

*D. de contr.
empt. l. pe-
nult. C. de
oper. libert.*

ponant. Maximè verò, cùm non serui, sed fratres; nec fratres modò regis singuli sint, sed vniuersi domini regni dici debeant?

*An Rex sit
Regni vsu-
fructuarius.*

An verò, si minus regni proprietarius rex est, regni saltem domanique vsufructuarius dici potest? Sanè ne vsufructuarius quidem. Fructuarius pignori dare potest. Diximus verò, reges fisci patrimonium oppignerare non posse. Fructuarius de fructu donare suo arbitrio potest. Regis contrà dona immensa, irrita censentur: impensæ non necessariæ rescinduntur, superfluæ rescantur: quod in alium, quàm in publicum vsu converterit, rapuisse censetur. Nec verò minus lege Cincia tenetur, quàm priuatus ciuis apud Romanos quilibet: in Gallia præsertim, absque Cameræ ratiociniorum, quam vocant, consensu, nulla dona valent. Hinc Cameræ ordinariæ sub prodigis regibus annotationes: Trop donné, soit repeté; id est, immensa est hæc donatio, itaque repetatur. Hæc eadem verò, qualecumque tandem rescriptum à rege accipiat, se nil, quod regno rei que publicæ damnosum sit, admitturam sanctè iurat: etsi certè parum sanctè obseruat. Fructuarius denique,

nique, quo modo fructibus suis utatur
 fruaturque, lex non curat. Regi contra,
 quo modo, & in quem usum iis uti de-
 beat, lex præscribit. Itaque præsi-
 reges, dominicos redditus quadrifariam
 partiri tenebantur. Pars vna impendeba-
 tur in sustentationem ministrorum Eccle-
 siæ, & inopum: altera, in mensam princi-
 pis: tertia, in familiarium stipendium: po-
 strema in refectionem arcium, pontium,
 ædiūque regiarum. Residuum si quod
 erat, in æratio reponebatur. Qui verò mo-
 tus anno circiter C13. CCCC. XII. in Lu-
 tetiano trium Ordinū conventu fuerint,
 quòd Carolus VI. in suam libidinem, suo-
 rumve, omnia convertisset, quòdque do-
 mesticæ rationes, quæ antea nonaginta
 quatuor Francicorum numerum millia
 non excefferant, in tam misero reipublicæ
 statu, ad quingentorū quadraginta Fran-
 cicorum millia excreuissent; ex Historiis
 fatis constat. Ut autem dominici redditus
 ita impendebantur, ita & oblationes seu
 auxilia in bellum, ut & indictiones seu ta-
 leæ in militum stipendia tantum destina-
 tæ erant. In ceteris regnis nihilo sanè plus
 authoritatis rex habet; imò in plerisque
 minus. ut in Imperio Germanico & Polo-

*Manstrele-
 tus in Ca-
 rolo 6.*

nico. Hoc vero idè in Francico probare
 voluimus ita se habere, ne, quò quis plus
 iniuriæ audet, eò plus etiam iuris habere
 putetur. In summa, quod antè diximus,
 regis nomen non hæreditatem, non pro-
 prietatè, non vsum fructum, sed functionè
 & procurationem sonat. Vt Episcopus ad
 animæ, rex ad corporis curam salutemq;
 (in iis, quæ ad bona publica attinent) in-
 stitutus est: vt ille bonorum sacrorum,
 hic profanorum dispensator est: & quem
 ille in Episcopalibus, hic in dominicis
 prædiis potestatem, & nihilo maiorem
 habet: prædiorum Episcopalium, abs-
 que consensu capituli, alienatio non va-
 let: vt nec dominicorum, absque concilio
 publico, optimatumve senatu: fructuum
 sacrorum pars vna ædificiis, altera paupe-
 ribus, tertia sodalibus, quarta Episcopo
 ipsi dicatur: idem verò fermè in re ditibus
 regni dispensandis regem præstare debe-
 re videmus. Non obstat, quòd hodie pas-
 sim contra vsurpetur. Etenim non, quòd
 Episcopi plerique pauperibus tollant,
 quæ in lenones profundant, aut prædia
 omnia nemoræque vastent, officium Epi-
 scoporum vllatenus immutatum est. Nò,
 quòd imperatores nõnulli omnimodam
 potesta-

*Ex Concil.
 Valent. in
 c. x. de hu,
 quæ sunt à
 prelatu ab-
 sque cons.
 Capit.*

potestatem sibi tribuerunt. neque enim quisquam in sua causa iudex esse potest. Quòd si verò Caracalla aliquis dixit: quãdiu gladius superesset, pecuniam non defuturam; adierit & Hadrianus Cæsar, qui dicat, se sic gesturum principatum, ut sciat rem populi esse, non suam. quod vnum ferè regem à tyranno distinguit. Non, quòd Attalus Pergamenorum rex, populum Romanum, regni hæredem instituerit: quòd Alexander Ægypti, Ptolemæus Cyrenorum regnum, populo Romano, aut Prasutagus Icenorum Cæsari legaauerint. Ista sanè magna vis, Iuris vim debilitare non potest: imò, quò maior est, eò minus ius nostrum lædit. Quæ etenim Romani, iuris prætextu capiebant, si is prætextus defuisset, nihilominus vi occupassent. Videmus verò nostro ferè tēpore, Venetos imaginariæ cuiusdam adoptionis prætextu, quæ absque vi ridicula planè fuisset, regnum Cypri occupasse. Non obstat quoque donatio Constantini in Syluestrem Pontificem. ista enim palea Gratiani iam pridem exoleuit, ignique damnata est. Non donatio Ludouici Pij in Paschalem, Romæ nempe, cū parte Italię, quia enim donabat

Florus lib. 2
Linus l. 70
Tacitus
lib. 14.

Volater. lib. Geogr. 3. Pius, quæ nō possidebat, nemo restitit. At Carolo patri, Francorum regnum imperio Germanico subdere volenti, Franci iure restiterunt; & si perrexisset, vi resistere parabant. Non, quod Salomonem Hiram regi Tyri, viginti oppida tradidisse legimus. neque enim ea donavit, sed creditori in solutum tradidit, ac intra certum tempus recuperavit. quod ex ipso textu liquet. Erant verò præterea fundi steriles, à reliquiis Gentium culti, quos ab Hiram receptos Israelitis demum excolendos incolendosque dedit. Nihilo magis obstare potest, quod in quibusdam fortè regnis ea pactio inter regem & populum nō ita disertè intercedat. Etenim ut ea etiā nulla sit, constat tamen iure Naturæ, reges reipubl. non eversores, sed moderatores esse, ius reipublicæ suis pactioibus mutare non posse; dominos tantum, cum pupillis prospiciunt, non secus ac tutores haberi: dominum verò eum non censerī, qui civitatem libertate spoliat, & mancipij instar divendit. Non denique, quod quædam regna sint à regibus ipsis parta, quia enim non suis, sed publicis manibus, viribus, opibus regna acquirunt; nil verò magis rationi consentaneum est, quam ut

ea,

l. 2. §. ius reipubl. D. de admini- strat. rer. ad civit.

pert. l. tutor 27. D. de ad min. tutor.

l. si fundū. §. si tutor. D. de positi, & expres- sius Extra- vag. de re iudicata, c. intellecto.

ea, quæ publicis opibus, & communibus
 ciuium periculis parta sunt, absque com-
 muni consilio non alienentur; quod & in-
 ter ipsos prædones obtinet. Societatem l. 2. & pas-
 sim, C. de
 interd. com.
 re. alienat.
 humanam dirimit, qui contra facit. Itaque
 etsi imperiû Germanicum Franci, iidem-
 que Gallicum regnum vi occuparint; id
 tamen iuris in utroque obtinet. In sum-
 ma: statuamus tandem oportet, reges pa-
 trimonii regij non proprietarios, non
 fructuarios, sed administratores tantum
 esse: cumque ita sit; multò sanè minus, aut
 rerum priuatarum cuiusque, aut rerum
 publicarum, quæ ad singula municipia
 pertinent, proprietatem, vsum fructumve
 sibi tribuere posse.

Hic tamen nobis, antequam vlteriùs
 progrediamur, scrupulus eximendus est.
 Cum Populus Israeliticus regem postu-
 lasset, dixit Deus Samueli: Audi vocem 1. Sam. c.
 8. v. 14.
 populi: verùm significa ei primùm, quod-
 nam sit futurum ius Regis, qui regna-
 bit super eos. Tum verò Samuel hoc Re-
 gis ius futurum inter alia exposuit, vt a-
 gros, vineas, oliueta cuiusque capiat, quæ
 ministris suis donet, res cuiusque priua-
 tas in suum vsum convertat: denique i-
 psos in seruitutem redigat. Mirum verò,

quanti hunc textum Aulici nostri faciant; qui aliàs vniuersam Scripturam ludibrio habent. Vult hîc Deus Opt. Max. Populo Israelitico ipsius leuitatem ostendere, qui cùm Deum ipsum præsentem haberet, qui iudices, ducésque belli, quotiescunque rogabatur, pios & probos ipsi eligeret; lubricum tamen homuncionis, in horas mutari soliti, quàm Dei immortalis immutabile imperium mallet. Indicat itaq; illis, quàm lubrico in loco sit rex constitutus, quàm procliuis virium in violentiam lapsus, quàm præceps regni in tyrannidem mutatio. Regem etenim, quem ei tradat, gladium in ipsos stricturum, sua potestate præposterè vsurum, ius in vi omne positurum. Hoc verò, quod vltro sibi accersant malû, tum demum sensuros, cùm remedio locus non fuerit. Denique, non, quod sit ius regum, sed quod ius sibi reges tribuere soleant: non, quid facere ex officio debeant, sed quid plærumque ex maleficio vsurpent, hoc in textu describitur. Id autem ex Deuteronomio XVII. capite, quo Deus Legem regibus præscribit, manifestè liquet. Hîc dicit Samuel, Regem subditos loco seruorum habiturum: illic præcipit Deus, ne cor suû super
 fratres

fratres extollat; ne, inquam, in subditos, quos consanguineorum loco habere teneretur, insolecat. Hic, currus fabricaturum, equites instructurum, propria cuiusque invasurum dicit: illic, ne equos congreget, ne aurum argentumve accumulet, ne populum in Ægyptum, id est, in seruitutem reducat, monetur. Hic Ahabus depingitur, qui Nabothi vineam scelere acquirit; illic David, qui ne aquam quidem periculo suorum haustam, bibere iustum putat: hic prædicat Samuel, Regem, quem iuri custodiendo postularint, ex legem futurum: illic contra Deus, Legem suam regi per sacerdotes tradi iubet, quam describat, perpetuoque ante oculos habeat. Itaque Samuel ipse, sacerdos summus, Legem ipsam regiam, quæ Deuter. XVII. extat, Sauli in volumine descriptam tradit. quod certè minimè fecisset, si eandem violare ius fuisset. In summa: perinde est, ac si dixisset Samuel: Petiistis regem exemplo cæterarum gentium, plerique; verò sunt tyranni. Regem, qui vobis ius diceret: plerique verò quicquid velint, sibi licere arbitratur, Interim tamen Deum, cuius ipsa voluntas iustitię regula est, ultro deseritis.

Extat

1. Reg. c. 21.
2. Sam. c. 23.
ver. 16.

Herod. lib. 1

Extat autem apud Herodotum Historia, e qua facile cognoscitur, quam proclivis sit regni in tyrannidem mutatio, cuius Samuel populum admonitum volebat. Deioeces propter insignem iustitiae commendationem a Medis, iudex primum eligitur: mox, ut, si qui iuri resisterent, eos compescere posset, cum idonea potestate rex constituitur. Tum satellites petit, dein arcem Ecbatanam, adversus contumacium iniurias sibi extrui curat: demum in propriis iniuriis vel minimis ulciscendis totus est: ad extremum vero regis vultum intueri, regis in conspectu ridere, aut spueri, crimen iudicatur. Usque adeo periculosum est, impotenti animo, qualis est plerorumque hominum, nimiam potentiam concedere. Non ergo docet eo in loco Samuel, absolutam esse regis potentiam; imo contra populum, ne dissolutae hominis impotentiae, nimium potentiae tribuat, admonitum cupit. Non regis vim exaggerat, sed aggere coercendam dicit: non effrenem aliquam licentiam regi concedit: quin potius frenum iniiciendum, tacite suadet. Hac vero oratione moti Israelitae, regum suorum potentiam temperasse videntur: quod & omnes prudentes nationes, sive pro-

proprio, siue hoc eodem exemplo, siue etiam alieno periculo edoctæ, sapienter fecerunt, vt ex iis, quæ sequuntur, manifestum erit.

Diximus in constituendo rege duplex fœdus initum fuisse; primum, inter Deum & regem & populum, de quo supra: secundum, inter regem & populum; de quo nobis iam agendum est. Saule rege constituto, traditur ei lex regia, secundum quam imperet. Dauid in Hebron init fœdus coram Domino, id est, Deo teste adhibito, cum omnibus senioribus Israel, qui vniuersum populum repræsentabant: tum verò demum in regem vngitur. Ioas quoque cum vniuerso populo terræ, in domo Domini, Ioiada summo sacerdote verbis præeunte. Impositum verò dicitur ei vnà cum diademate testimonium; quod præterque legem Dei, quæ passim eo nomine vocatur, interpretantur. Cõsimiliter Iosias promittit, se obseruaturum præcepta, testimonia & statuta, in libro fœderis comprehensa. quibus nominibus intelliguntur leges, quæ tum ad pietatem, tum ad iustitiam pertinent. Quibus omnibus in locis dicitur fœdus initum cum vniuerso populo, vniuersa multitudine, omnibus
senio-

Fœdus siue pactū inter regem & populum.

Deuter. 17.

1. Sam. 10.

ver. 25.

2. Sam. c. 5.

ver. 3.

1. Chro. c. 11.

ver. 3.

2. Reg. c. 11.

v. 17. & 12

2. Chro. c. 23

ver. 3.

2. Reg. c. 23.

ver. 3.

senioribus, omnibus hominibus Iudæ: vt intelligamus, quod etiam sigillatim exprimitur, non modò principes Tribuum, verùm etiam omnes Chiliarchos, Centuriones, magistratúsque inferiores adfuisse, vrbium nomine, quæ singulæ per se cù rege paciscerentur. In eo pacto agebatur de creando rege. Populus enim regem faciebat, non rex populum. Itaque non dubium est, quin Populus stipularetur, rex promitteret. Stipulatoris verò partes in iure potiores censentur. Stipulabatur ille à rege, an non iustè & secundum leges regnaturus esset? hic, facturum spondebat. Populus demum se iustè imperanti, fideliter obsequuturum respondebat. Itaque promittebat rex purè, populus sub conditione: quæ si non impleretur, populus ipso iure omni obligatione solutus censeretur. In primo fœdere seu pacto, Pietas in obligationem venit: in secundo, Iusticia: illo promittit rex, se piè obediturum Deo: hoc, se iustè imperaturum populo: illo, se gloriam Dei; hoc, vtilitatem populi curaturum: in illo inest conditio, Si legem meam obseruaris; in hoc, Si ius vnicuique suum tribueris. Illius, ni impleatur, Deus propriè vindex est; huius,

legi-

Legitimè vniuersus Populus, quive vni-
 uersum populum tuendum susceperint,
 regni proceres. In omnibus verò legiti-
 mis imperiis ita perpetuò obseruatum
 fuit. Persæ, sacrificiis ritè peractis, hanc
 cum Cyro conventionem faciunt: Tu
 primùm Cyre, si quis Persis bellum fa-
 ciat, aut leges violet, promittisne auxi-
 lium patriæ tuæ, omnibus viribus tuis?
 Ac ut spondit; Nos Persæ, aiunt illi,
 vicissim tibi auxilio erimus, si quis tibi
 patriam tuenti obsequi nolle. Xeno-
 phon verò hanc conventionem *συμμαχίαν*,
 id est confœderationem vocat, quo mo-
 do Liocrates orationem de Officio subdi-
 torum erga principem, *συμμαχικὸν λόγον*. Inter
 reges Spartanorum & Ephoros fœdus
 singulis mensibus renouabatur, etsi illi
 semper ex Heraclidis erant. Ut verò iura-
 bant reges, se secundum leges patriæ re-
 gnaturos; ita Ephori, si fecissent, regnum
 in ipsorum manu stabilituros. Consimi-
 liter in regno Romanorum Romulus
 cum Senatu & populo hoc pactum facit.
 Populus leges ferret, ipse rex latas custo-
 diret: Bellum populus decerneret, ipse
 gereret. Etsi verò Imperatores plerique
 vi & ambitu magis, quàm vlllo iure

Xenophon
lib. 8. Pæd.

Xenophon
de Repub.
Lacedæm.

Dionys. Ha-
licar. lib. 1.

imperium Romanorum adepti sunt, & lege regia, quam vocant, omnimodam potestatem sibi arrogarunt; quæ tamen extant legis illius fragmenta tum in libris, tum in Romanis inscriptionibus, satis docent, Reipublicæ curandæ & administrandæ, non evertendæ, & per tyrannidem opprimendæ facultatē concessam illis fuisse. Quin & legibus sese teneri, professi sunt boni imperatores, & senatui imperiū acceptum tulerunt, & ad senatum gravissima quæque retulerunt, eoque inconsulto, quidquam, quod ad summam rei pertineret, decernere nefas putarunt. Quod si verò hodierna imperia spectemus, nullum fanè est, quod eo nomine dignum censeatur, in quo inter Principem & subditos pactum eiusmodi non intercedat. In imperio Germanico, nō ita pridem solebat rex Romanorum, in Imperatorem coronandus, fidē & hominum præstare imperio, non secus ac vasallus seniori, cū investituram feudi accipit. Licet verò per Pontifices verba cōcepta, in quæ iurabat, paulò immutata fuerint, res tamen eadē perpetuò manet. Itaque Carolum V. Austriacum certis legibus & cōditionibus in imperatorem cooptatum scimus, ut & ali-

os, qui sequuti sunt, quarum summa erat:
 Leges latas custoditurum; nouas, incon-
 sultis Electoribus; non laturum: publica
 publico consilio curaturum: nil aliena-
 turum oppigneraturumve ex iis, quæ ad
 imperium pertinent; & cætera, quæ sigil-
 latim ab Historiographis recensentur.
 Cum verò imperator Aquisgrani corona-
 tur, Coloniensis Archiepiscopus stipula-
 tur primùm, An non sit Ecclesiam defen-
 surus, iustitiam administraturus, impe-
 rium conseruaturus; viduas, orphanos, o-
 mnèsque omnino miseratione dignos
 protecturus? Quod vbi solenniter ante
 aram iurauit, rogantur principes, qui que
 imperium repræsentant, an ipsi eidem pro-
 mittere velint. Nec verò prius aut vngi-
 tur, aut gladium, reipubl. defendendæ
 nomine, aliave imperij insignia accipit,
 quam iusiurandum illud præstiterit. Ex
 quo sanè manifestum est, imperatorem
 purè, principes imperij sub conditione
 obligari. In regno Polonico quin idem
 obseruetur, dubitabit nemo, qui ritum in
 Henrici Andegauensis electione corona-
 tioneque nuper admodum obseruatum
 intellexerit. In primis cum conditio de v-
 traque religione, tum Euangelica, tum Ro-

Steid. lib.
1. c. 2.

mana, conseruanda appofita fuit, quam conceptis verbis ter ftipulantibus proceffibus, ter fponpondit. In Hungarico, Bohemico & cæteris, quæ recenfere longū effer, idē planè fit. Nec verò tantū, vbi electionis ius integrum hæctenus manfit, verūm etiã vbi fuffeffio mera vulgò obtinere putatur, eadem prorfus ftipulatio interuenire folet. Rex Franciæ quando inauguratur, rogant primūm Laudunenfis & Bellouacuf Pares Ecclefiaftici, populū, qui adef, vniuerfum, eūmne regem effer cupiat iubeatque? vnde etiam à populo tum eligi in ipta inaugurationis formula dicitur. Vbi populus cōfenfiffe videatur, iurat, fe leges Franciæ priuilegiãq; ac iura in vniuerfum omnia tuiturum, domanium non alienaturum, & cætera; quæ etfi interpolata fuerunt, & longè diuerfa ab antiqua formula, quæ extat in Bibliotheca capituli Bello-uacëfis, in quam Philippus primus iuraffe comperitur; nihilo minuf tamen difertè fatif exprimuntur. Nec verò prius accingitur gladio, vngitur, coronatur à paribus, (qui & ipfi corollis ornati funt) fceptrumque & virgam iuftitię accipit, aut rex proclamatur, quàm populus iufferit: neque etiam prius ei pares iurant, quàm ipsis fidem

dem dederit, se leges accuratè custoditurum. Eæ verò sunt, ne patrimonium publicum dilapidet, ne vectigalia, portoria, tributa suo pte arbitrio imponat indicatve, ne bellù decernat, pacemve faciat: denique, ne quid in publicum; nisi publico consilio statuat. Item sua senatui, sua Comitibus, sua regni officiariis constet auctoritas; & cætera, quæ perpetuò in regno Francicò obseruata fucere. Vbi verò provinciam aliquam, urbemve ingreditur, priuilegia eiusdem confirmare tenetur, inque eius leges & consuetudines sese sacramento devincit. Quod nominatim apud Tholosates, Delphinates, Armoricos, Provinciales, Rupellanos ipsos obtinet; quorum cum regibus conventiones disertissimæ sunt; quæ frustra omnes essent, nisi locum conditionis in contractu tenere censerentur. Extat antiquorum regum Burgundiæ iusiurandum, his verbis: Omnibus legem, iustitiam, maniburgiù, id est tutelam, conseruabo. In Anglia, Scotia, Suedia, Dania idem ferè mos est, qui in Francia. At certè nusquam disertius, quàm in Hispania. In Regno enim Aragonico, peractis multis ceremoniis inter eum, qui iustitiam Aragonicam,

*In Annal.
Burgund.*

seu publicam maiestatem repræsentat, in sublimiori quodam folio, & regem inaugurandum, qui illi fidem & hominum præstat, lectisque legibus & conditionibus, quibus implendis obligatur, his tandem verbis Proceres lingua vernacula regem affantur: Nos, qui tantum valemus, quantum vos, (ita enim fert idioma Hispanicum) & plus possumus, quàm vos, regem vos eligimus, cum his & his conditionibus. Inter vos & nos vnus imperat magis, quàm vos. Ne verò se perfunctoriè tantùm aut consuetudinis antiquæ obseruandæ causa iurasse putet, tertio quoque anno in publico conventu hæc eadem verba ei repeti solent. Quòd si regia potentia fretus insolescat, leges publicas violet, fidem datam denique negligat; tum sanè ipso iure, summo eo anathemate devotus censetur, quo olim Ecclesia Iulianum imperatorem apostatam devouit. Cuius quidem ea vis est, vt non pro eo amplius, sed in eum preces concipiantur; ipsi verò sua fide & obligatione planè soluti sint, eo iure, quo Vallus seniori excommunicato parère neque ex officio debet, neque ex sacramento tenetur. quod tum Concilij, tum

Con-

Conventus publici apud eos decreto sancitum est. Consimiliter in regno Castellæ, Concilio indicto rex inaugurandus publicè primùm admonetur sui officij; mox perleguntur conditiones disertissimæ, quæ ad reipublicæ vtilitatem pertinent. Tum iurat rex, se eas diligenter & fideliter obseruaturum. Demum verò magnus Equitum magister illi sese iureiurando adstringit, quem cæteri deinde principes ciuitatùmque legati suo quique ordine sequuntur. Quod & in Lusitanico, Legionensi, cæterisque Hispaniæ regnis perinde obseruatur. Neque verò minores principatus alio iure instituti fuerunt. Exrant Brabantinorum cæterorùmque Belgicæ populorum, Austriacorum, Carinthiorum & cæterorum cum Principibus suis disertissimæ conventiones, quæ sanè conditionum locum obtinent. Brabantini verò in primis, ne vlli ambiguitati locus daretur, conditionem istam expresserunt. In duce enim suo inaugurando, conventionibus antiquis, quibus nil ferè ad reipub. conseruationem deest, coram duce perlectis, ni eas omnes obseruarit, sibi integrum esse alium quem libet suo arbitratu eligere, palàm ei di-

*In Concil.
Tolet. 4.
c. 74. & in
Tolet. 6.
lib. 2. Feud.
t. 28. §. 2.*

*La loyense
entree.*

sertéque protestantur. Ipse verò tum in eas, accepta conditione vltroque agnita, sese sacramento devincit. Quod etiam postremò in Philippi Hispaniarum regis inauguratione obseruatum fuit. In summa: inter regem & subditos contractum mutuò obligatorium esse, nemo negare possit; nempe vt bene imperanti bene obediatur, qui quidem iureiurando ab illo primùm, deinde ab his confirmari solet. Quæro verò hic, cur iurat aliquis, nisi vt ex animo se ac serio loqui ostendat? An verò quidquam naturæ magis consentaneum est, quàm vt ea, quæ placuerunt, seruentur? Deinde cur rex primus iurat, stipulante populo, nisi vt conditionem sive tacitam sive expressam recipiat? Cur verò conditio contractui apponitur, nisi eò tantùm, vt, ni ea impleatur, contractus ipso iure solutus sit? Quòd si verò conditionis implendæ defectu contractus ipso iure solutus est, quis per iurum populum vocet, qui regi conditionem, quam implere debuit & potuit, negligenti, legemque, in quam iurauit, violanti, obsequium denegat? Quis verò contra eum regem fœdifragum, per-

Ludouicus
Guicciard.

L. 1. D. de
pact. l. non
minorem.
20. D. de
transact.

perjurum, eo beneficio prorsus indignum non censeat? Etenim si vasallum clientelæ nexu lex liberat, in quem senior feloniam commisit, et si sanè senior fidem propriè non dat vasallo, sed vasallus ipsi: si patronum clienti fraudem facientem lex duodecim Tabularum sacrum esse iubet: si liberto adversus patroni atrocem iniuriam actionem civilia iura permittunt: si servum ipsum iis casibus, potestate herili liberant, cum tamen naturalis tantum, non civilis obligatio insit: an non multò magis solutus erit populus ea fide, quam regi præstitit, si rex, qui primus ipsi, tamquam domino procurator, sollemniter iuravit, fidem fregerit? An non verò etiam si non isti ritus, non ea sacra, non ea sacramenta intervenirent; satis tamen ipsa natura docet, Reges ea conditione à populo constitui, ut bene imperent? iudices, ut ius dicant? duces belli, ut exercitum adversus hostes educant? Quòd si verò sæviunt, iniuriam inferunt, hostes ipsi fiunt; ut reges non sunt, ita nec agnosci à populo debere. Quid si, inquires, populum ali-

lib. 2. Feudor. t. 26. §. 24. & t. 47

Dionys. Halic. lib. 2.

Cicer. 3. Off.

quem vi subactū, in sua verba iurare princeps coegit? Quid si, inquam ego, prædo, pyrata, tyrannus, cum quo nulla iuris vilius societas esse censeatur, admoto gladio, syngrapham ab aliquo extorserit? An non scitum est, fidem vi elicitam non obligare? maximè verò, si contra bonos mores, contra Naturæ ius quidquam promittatur? Quid verò magis cum Natura pugnat, quàm si populus sibi ipse catenas & compedes iniiciat? si iugulum se suum mucroni obiecturum, si manus sibi ipsi se violenter allaturum, principi (quod idem planè est) promiserit? Itaque inter regem & populum mutua obligatio est, quæ siue Ciuilis, siue Naturalis tantum sit, siue tacita, siue verbis cõcepta, nullo pacto tolli, nullo iure violari, nulla vi rescindi potest. Cuius quidem tanta vis est, ut princeps, qui eam contumaciter violet, tyrannus; populus, qui vltro rumpat, seditiosus vere dici possit.

Iam cum hætenus regem descriperimus; sequitur, ut Tyrannum paulò accuratius describamus. Regem eum esse diximus, qui regnum siue per stirpem, siue per electionem delatum, ritèque commissum, legitimè etiam regit atque gubernat. Eum
itaque

*Qui sint
tyranni.*

itaque tyrannum, utpote regi planè con-
 trarium esse, sequitur, qui aut vi malique
 artibus imperium invasit, aut ultro spon-
 tēque delatum regnum contra ius & fas
 regit, contraque leges & pacta, quibus sese
 sacrosanctè devinxit, pervicaciter admini-
 strat. Quod etiam utrumque in vnum e-
 undēque hominem cadere potest. Ille
 vulgò dicitur Tyrannus absque titulo,
 hic Tyrannus exercitio. Potest verò fieri,
 ut & vi occupatum regnum, iustè; & iure
 delatum, iniustè quis regat. At certè cū
 regnum ius sit magis, quàm hæreditas; &
 functio, quàm possessio; videtur, qui suo
 munere malè fungitur, quàm qui munus
 non ritè accepit, eo nomine dignior. Sic
 Papa malè ingressus, dicitur intrusus; ma-
 lè gubernans, dicitur abyrens. Dicebat il-
 le *Ζωϊς ἀπὸ τῆς Αἰναίου ἢ μόνον πολιτῆς, ἀλλὰ καὶ κατὰ συγγουῆς*
διαφέρει. Præstat extraneus quivis iustus,
 non modò civi, verùm & consanguineo.
 Ita etiam nobis dicere liceat: Princeps nō
 ritè constitutus, modò iustus sit, cuivis ritè
 inaugurato, qui iniustè gubernet, longis-
 simè præstat. Cū etenim reges pascēdo,
 iudicando, curando populo sint instituti:
 malo sanè me fur pascat, quàm pastor de-
 voret; malo mihi prædo ius dicat, quàm

*Arist. c. 10.
 lib. 5. Polit.
 Bartol. in
 tract. de
 Tyrannide.*

Pythagoras

iudex vim faciat: malo me empiricus curret, quàm medicus ritè infusus veneno interimat: malo falsus tutor mea bona bene administret, quàm legitimus dilapidet. Deinde utcumque illum ambitio sollicitet, videri possit quodammodo vim primò fecisse, ut postea iustitiam exerceret, ut Cyrus, Alexander, Romani, qui victis plærumque autonomiam & immunitates privilegiâque concedebant: cum hic sanè eò tantùm, ut iniuste regnet, ius suum iactare videatur, quod hodie non modò Moschi, Turcæve; verùm & Christiani principes permulti faciunt. Itaque illorum factum tractu temporis interdum conualescit: horum quò senescit magis, eò deterius evadit. Quòd si verò, ait Augustinus, sunt illa regna, magna tantùm latrocinia, in quibus iustitia locum non habet: sunt in eo quidem pares, quòd vterque latro, vterque prædo, vterque iniustus possessor est, cum sanè non minus fur iniustus possessor sit, qui rem alienam invito domino capit, quàm qui oblata male vitur. At eius certè longè gravius flagitium est, qui interimendum, quàm qui conseruandum cepit; eius, inquam, qui vano titulo fretus, iniuste, quàm qui

Xenophon.
Plutarchus
in Alexan.
in Aemilio,
Cæsare.
Suetonius
in Cæsare,
s. 75.

August. lib.
4. de Civit.
Dei, c. 4.

eo titulo planè destitutus, iustè tamen regnum vi occupatum gubernat. Iam verò & Tyranni absque titulo, differre inter se possunt. Sunt enim qui fines alienos ambitiosè invadunt, quales Nimbrodus, Ninus, Chananæi, vt suos dilatent. Hi etsi inter suos reges dicantur, in illos tamen, quos vltro nec lacessiti invadunt, tyrannidem exercent. Sunt, qui regnum suffragiis deferri solitum adepti, hæreditarium fraude, ambitu, corruptela aliisve artibus facere conantur. quorum exempla non longè petenda forent: qui sanè eò peiores illis existunt, quò fraus, quàm vis odiosior, ait Cicero, esse debet. Sunt, qui nefando parricidio patriam ipsi invadunt, ac viperarum instar, matrem in ipso enixu eviscerant. quales qui duces belli creati à populo, rempublicam invadunt, vt Cæsar Romæ dictaturæ prætextu, ac plærque Italiæ principes. Sunt & fœminæ, quæ regna legibus patriis masculis tantùm deferri solita, occupant, eorumve administrationem ad se rapiunt: vt Athalia Iudaici, Semyramis Assyrij, Agrippina Romani imperij sub Nerone filio; Mammea sub Alexan-

dro Seuero; Semiamira sub Heliogabalo; Brunechildes aliquot Fráncici regni. Quæ quidem impuberes filios ita educari curabát, vt puberes facti voluptatibus tantùm indulgerent; itaque omnium rerum potestas penes eas tantùm earúmve seruos, ministros & proagogos remaneret. Sunt denique ij, qui desidia, ignauia, luxu, legitimum alioqui principum abvtentes, ipsósq; voluptatibus, deliciísque inescantes, quales sub Gallicis præsertim Merovingiis quidam Maiores palatij ob illa egregia ministeria creati, regiam auctoritatem ad se totam transferunt, nudúmque nomen regibus relinquunt. Qui quidem omnes eius generis sunt, vt quamvis ceteroquin iustè gubernarent, eo tamen ipso, quòd iurisdictionem illam prædonum tantùm iure habent, meritò tamen tyranni sine titulo censi possint. Iam Tyranni exercitio qui dicantur, non tam facile, ac, quinam verè reges, definire possis. Et enim quia illis libido, his ratio imperat; & hæc quidem ipsa sibi suos limites præscribit, illa verò contra nullis finibus circumscribi potest; quod sit propriè regum ius, facile; quæ verò, quantæque tyrannorum iniuriæ, difficulter admodum explicari que-

queat. nimirum, ut rectum vniforme atq;
vnicum est; obliquum contrà varium &
multiplex; ita ius simplex est, & paucis
verbis explicabile, cùm iniuriæ nullis ca-
sibus definiri possint, quin perpetuò plu-
res omittantur, quàm explicentur. Et si ve-
rò certæ regulæ sunt, quibus eos si non de-
pingere, saltè vt agnosci possint, aptè de-
lineare queas; nulla tamen certior, quàm
si artes tyrannicas cum regiis virtutibus
actionibûsque contuleris. Tyrannus emi-
nentes in segete spicas demetit; primores
reipub. dolo, fraude, calumniis opprimit;
conspiraciones in se initas subinde, quò
citiùs eos è medio tollat, comminiscitur,
vt Tiberius, Maximinus & cæteri: deni-
que, ne consanguineis quidem ac fratri-
bus parcit: Rex contrà, non fratres modò
quasi consortes agnoscit; verùm etiam o-
ptimates omnes fratrum loco habet; iisque
dignitatem suam acceptam ferre non ve-
retur. Tyrannus aduersus nobiles, igno-
biles & quasi terræ filios extollit; qui quòd
sua omnia ipsi debeant, quibuslibet in re-
bus adulentur & inferuiant: Rex vnum-
quemque in suo gradu tuetur, Proceres
tanquam regni amicos fouet, iisque non
minus, quàm sibi consultum cupit. Tyrá-
nus

nus viros graues & iustos odio prosequitur, suspectosq; habet, ac ne qui tales evadant, omni arte curat; quia verò nō prius se tutū putat, quàm omnium mores corruerit, popinas, ganeas, lupanaria, ludos, ut Cyrus domandis Sardis, instituit: Rex contra viros bonos vndequaq; accersit, invitat, inuitos ad se trahit; ne verò defint, literarios ludos aperit, gymnasia instituit, seminaria virtutum ubiq; locorum excolit, Tyrannus congregationes publicas, quantum in se est, aut vitat, aut tollit, conventus Ordinum, Comitia, diætas reformidat, ac vesperilionis instar lucem hominum refugit; quin & colloquia, sermones gestusq; subditorum suspecta habet: Rex, quia teste cælo vivit, in multitudine Senatorum gloriatur, iisque inconsultis nil agendum putat: nec modò eos conventus non veretur, verum reveretur in primis & honorat. Tyrannus subditos inter se collidit, factiones in rep. serit, fouet & alit; vnus ope alteram delet, ac superstitem tandem opprimit, ex eoque tanquam vlcere, quod perfidi chirurgi solent, lucrum perpetuum captat; denique, quod Vitellius ille, olere hostem mortuum, præsertim ciuem, dicere non veretur, aut saltem sentit: Rex pacem

*Machian.
in Principe.*

*Aristot. c. 11
lib. 5. Polit.*

eam inter subditos, ut pater concordiam
 inter liberos, conseruat, rixarum semina
 suffocat, cicatricem quam citissimè obdu-
 cit, ne rebellium quidem cædem absque
 lachrymis audire potest. Itaque quos hic
 aduersus hostium impetus tuetur & de-
 fendit; ille, quo vis hoste perniciosior,
 proprium mucronem in sua viscera ut adi-
 gant, cogit. Tyrannus exteros in præsi-
 diis collocat, arces aduersus ciues extruit, po-
 pulum exarmat & arce expellit, barbaris
 & stigmatitiis satellitibus circūstipatur,
 otacoustas & delatores in subditos, tan-
 quam exploratores in hostem, publico æ-
 re conducit: Rex aduersus hostes nõ tam
 se mœnibus, quàm populi benevolentiam
 tuetur; quot ciues habet, tot se satellites
 habere putat; non tam quot circum se
 habeat, quàm ne quos habere cogatur,
 cogitat; arces arcendis hostibus, non
 coërcendis ciuibus extruit; in Populo de-
 nique præsidium suum omne collocat.
 Itaque etsi habet ille lictores & satellites
 innumeros, qui turbam summoueant, nõ
 summouent ij tamen metum, suspicio-
 nem, miseròsque miseræ mentis tumul-
 tus: utcumque arcem vrbs muniat, ar-
 cem interea summam, mentem, inquam,
 tyrann-

Livi. li. 2. c. 1
 Dionys. Hæ-
 lic. lib. 5. de
 Arunte filio
 Porſenæ.

Proverb. 14.
 vers. 28.

Bartol. in
tract. de
Tyrannid.

tyrannorum tyrannus Metus & Pauor occupat. Hic neque in turba, animo turbatus est, neque in solitudine sollicitus, ipsa conscientia tutus, ipsa turba stipatus, urbem; forum, plateas securè obambulat. Tyrannus, si ciuiles dissensiones desint, bellum foris gerit, munimenta extruit, qualia Pharaò, vt Iudæos, Polycrates, vt Samios occuparet, quò cætera minus attenderent: ideòque bellum semper aut parat, aut minatur, aut imminere simulat; accersit denique potius, quam arcessat. Rex nunquam nisi coactus, nunquam nisi reipublicæ causa, bellum facit, nunquam denique hamo aуреo piscatur, aut bellum suscipit, è quo plus respublica periculi metuere, quàm lucri sperare possit. Ille demum artes omnes inuit, quibus opes subditorum exhaustiat, vt in victu quærendo anxij, de libertate recuperanda minus cogitent; itaque omnia in fiscũ conuertit: hic in priuatorum opibus suas consistere ratus, apud subditos suas quodammodo opes deponit, seque tum amplissimum thesaurum habere putat, cum subditi diuitiis affluunt. Demit ille multis, quod paucis iisque indignis donet; exhaustit omnes, vt in paucos profundat;

publi-

Argid. Rõ.
de reg. prin.

publica diruit, vt sua ædificet? sanguinem populi ad deliquium vsque elicit, quem adulatoribus aliquot ebibendum propinet: hic sibi suisque commodis demit, vt populo largiatur, publica extruit atque ornat, vniuersos locupletat, sanguineque adeo suo populum alit & sustentat. Si ille, quod interdum Tiberius, Nero, Commodus & cæteri, viscerationes populo concedit, facit, vt populum eò facilius postea evisceret, ipsique sua quasi viscera comedenda apponit: cum hic sanè, si venam secet interdum, si sanguinem eliciat, ad incolumitatem populi salutemque tuendam, non propriam libidinem exatiandam, faciat. Itaque vt hunc Scriptura sacra pastori, ita & illum leoni rugienti cõparat, cui tamè vulpes sæpissimè copulata est. Quæ enim rotius iniustitiæ, ait Cicero, capitalissima est, etsi reip̃sa id facit Tyrannus; id tamen ita ferè curat, vt tum cum maximè fallit, vir bonus esse videatur. Itaque pietatem erga Deum simulat, quam Aristoteles artiũ tyrannicarum potissimam vocat. Verum, vt populus quidquã in eum moliri vereatur, quem, quia Deum reueretur; Deo charum esse verisimile sit. Studium erga rempublicam; verum, non tam vt reipublicæ

*Proverb. 18.
ver. 5.*

*Aristo. 11.
lib. 5. Polit.*

prosit, quàm ne sibi ipsi noceat. Iustitiæ quoque & fidei laudem in quibusdam rebus, nimirum leuioribus, affectat; verùm, quò faciliùs in grauioribus iniuriam face- re & fallere possit; non secus sanè, quàm latrones, & qui maleficio & scelere pascū- tur, qui sine iustitiæ portiuncula saltem a- liqua diu consistere nullo modo possent. Clementiæ denique; verùm ita, vt sce- lestis quibusdam veniam indulgeat, quos morte mulctare, clementia summa est. Bre- uiter, quod rex ipse est, tyrannus callidus videri vult; & vt virtutis amore homines incēdi scit, ita & virtutis vmbra aliqua de- cipiendos esse nouit: at certè vtcumque vultum fingat, vulpina cauda semper pro- minet; vtcumque obganniat, rictus & ru- gitus leonem prodit. Porrò vt regnū bene constitutum omnia cæterorum bonorum regiminum commoda in se habet; ita & tyrannis omnium prauorum incommoda & vitia continet. Habet ab aristocratia re- gnum, quòd optimates quique in consili- um adhibentur; habet & ab oligarchia ty- rannis, quòd pessimi & corruptissimi qui- que. Vt illic multitudo regum, hinc tyran- norum caterua dominatur. Habet regnū à politia, quòd omnium ordinum convē-
tus

*Tho. Aquin.
in secund. se-
cund. q. 12.
art. 11.*

tus habentur, ad quos optimi quique, de republica deliberaturi, mittendi deliguntur: habet & à democratia seu ochlocratia tyrānis, quòd, si minus eos conventus impedire possit, saltem vt corruptissimi quique ambitu & malis artibus eò mittantur, sollicitè curet. quod nostris etiam temporibus factitatum scimus. Sic passim regis vultum tyrannus, regni speciem tyrannis imitatur: & quò astutiùs, eò diutiùs durat; cum tamen vix vlla, teste Aristotele, ad centesimum vsque annum pervenisse legatur. In summa: Rex studet utilitati publicæ, tyrannus propriæ. At sanè cum, vt sunt homines, nusquam reperiri queat, qui omnibus in rebus utilitatem publicam spectet, nec diu consistere, quin vllatenus eius rationem habeat: vbi utilitas publica prævalet, rex & regnum; vbi propria, tyrannus & tyrannis locum habere dicentur. Hæc de tyrannis exercitio, in quibus deprauatissimorū morum rationem non habemus, qui non tam malum principem, quàm malum virum facere dicuntur. Si cui verò hæc descriptio vsquequaque non satisfaciet, præterquã quòd accuratiores fortè tyrannorum imagines in Historiis inveniet, viuos

*Bartolin.
tract. de Ty-
rann. & de
Regim. civi.*

& spirantes tyrannos, omnibúsque numeris absolutos hoc tempore, quos intueatur, multis in regionibus, quod & Aristoteles suo sæculo conqueritur, habet. Ac tandem ad summam quæstionem his tanquam gradibus pervenimus.

Vidimus, quomodo reges, sive secundum capita, sive etiam secundum stirpes eligantur à Deo, & constituentur ab uniuerso populo, quid rex, quid regni officarij præstare teneantur, quantum pateat illius potentia, quantum etiam horum munus & officium, quæ pacta quàmque sancta in rege constituendo intercedant, & quæ iis conditiones insint, sive tacitæ, sive expressæ; demum, quis tyrannus absque titulo, quis etiam exercitio: sequitur modò tandem, cum legitimo Regi, suoque officio tum erga Deum, tum etiam erga populum bene fungenti, tanquam Deo obediendum esse constet; ut, an, & per quos, tyranno resisti, quibúsque modis iure possit, edisseramus.

Qui tyrannos absque titulo coercere teneantur.

Ac de eo, qui absque titulo tyrannus vulgo vocitatur, primum agendum est. Ergo Ninus aliquis populum nullo sibi iure devinctum, nulla iniuria laesit, vi invadat: Cæsar patriam remque publicam Romanam

nam opprimat: Popelus dolo parricidiorumque regnum Polonicum ex electivo hæreditarium facere conetur: Brunichildis aliqua Francici administrationem vnà cum Protadio suo totam ad se transferat; aut Ebroinus, Theodorici ignauia fretus, gubernacula regni invadat, populùmq; seruitute opprimat: quid hîc iuris statuemus? Primum docet nos ius Naturale, vitam & libertatem nostram, qua sine vita vix vitalis est, aduersus omnem vim & iniuriam cõseruare & tueri. Inseuit id Natura canibus aduersus lupos, tauris aduersus leones, colûbis aduersus accipitres, pullis aduersus miluos; longè verò magis homini aduersus hominẽ ipsũ, si ipsi fiat lupo. Itaque repugnare, necne liceat, qui ambigit, cum natura ipsa pugnare videtur. Accedit ius Gentiũ, quo distincta sunt dominia, fixi limites, constituti fines, quos quisque aduersus quoslibet defendere tenetur. Itaque non minus licebit resistere Alexandro, si nullo iure fretus, nulla iniuria lacesitus gentem aliquam cum potentissima classe invadat, quàm Diomedis pyratæ, si vno myoparone mare infestum reddat. Nec enim eo posito, Diomedem Alexander iure, sed impunitate tantum supe-

Otto Frising
Chron. 5 c. 7
Aimoi. li. 4.
c. 1.
Greg. Turõ.
lib. 4. c. 52.
lib. 5. c. 39.
lib. 8. c. 29.

rat. Non minus Alexandro regionem aliquam depopulanti, quàm grassatori pallium involanti; non minus, si urbem machinis subruat, quàm latroni, qui parietem suffodiat. Accedit verò potissimùm ius Ciuile, quo societates hominum, quæque certis legibus constitutæ sunt, vt illæ vno, hæ alio modo gubernentur; aliæ ab vno, vel paucis, aliæ ab vniuersis regantur: quædam imperium muliebri respuant, nonnullæ admittant: quædam reges ex quadam stirpe, quædam promiscuè eligant: & cætera. Hoc ius si quis vidoloue rumpere tentet, quia societatem, cui debet omnia, violat, quia in patriam cuniculos agit, cui naturâ, cui legibus, cui sacramento devincti sumus, ei omnes resistere tenemur; adeò vt, si negligamus, proditores patriæ, desertores societatis humanæ, iuris contemptores verè simus. Vt verò nos aduersus hosce tyrannos, iura naturæ, gentium, ciuilia, arma capere iubent; ita nec vlla omnino ratio dehortari potest. Non interuenit iusiurandum, non pactum vllum, non vlla obligatio, neque publica, neque priuata. Itaque vel priuato cuilibet tyranni-

tyrannidem huiusmodi, si intrudatur, depellere licet. Non habet hic locum Lex Julia maiestatis, quæ perduelles in patriam, aut in principem punit. Neque enim princeps is est, qui rempublicam alienòsve fines, nullo iure fretus, invadit: neque perduellis, qui patriam armis defendit. Quin potius huc pertinet iusiurandum, quod Athenis puberes omnes præstare in Aglauræ templo solebant: Pugnabo pro sacris, pro legibus, pro aris & focis, sive solus, sive cum multis; & ne patriam meam deteriorem, quàm accepi, posteris tradam, omnibus viribus enitar. Non leges de seditiosis. Seditiosus est is, qui contra publicam disciplinam populum defendendum suscipit. Seditio- nem autem non facit, sed tollit, qui everforem Patriæ, publicæque disciplinæ coercet. Habet verò contrà locum lex de Tyrannicidis, quæ & viuos præmiis, & mortuos epitaphiis & statuis honorat, vt Harmodium & Aristogitonem Athenis: Brutum & Cassium in Græcia statuis æneis, publico decreto: Aratum Sycionium quoque; quòd patriam illi à Pisistrati, Cæsaris, Nicoclis

*L. vlt. D. ad
leg. Iul. ma-
iestat.*

*Bartol. in
tract. de
Guelph. &
Gibel.*

*Plin. lib. 4.
Alexan. al
Alex. lib.
6. c. 4.*

*Xiphilinus
in Augusto.*

*Plutarch. in
Arato.*

*Valer. Ma-
xim. lib. 2.
cap. vlt.*

*l. 3. & l. o-
mne deli-
ctum. h. vlt.
D. de remi-
lit.*

tyrannide liberassent. Quod quidem vs-
que adeo probauit antiquitas, vt Xerxes
ipse, Athenis devictis, Harmodij & Aristo-
gitonis statuas, in regnum suū transferet;
Seleucus in pristinam sedem reportandas
curaret: Rhodij verò easdem vrbi suæ ap-
pulas, cū in hospitium publicè inuitas-
sent, sacris etiam in puluinariibus colloca-
rent. Habet etiam Lex de desertoribus &
proditoribus aduersus eos, qui patriam
oppressam neglexerint, cū eos, qui me-
tu hostium languorē simulant, clypeū
veabiiciunt, pari cū illis pœna afficiendos
esse statuatur. Ad hoc itaque tamquam in-
cendium publicum, omnes singulósque
conclamare, cum hamis & falcibus con-
currere, aquam conferre oportet. Non
expectandus præfectus vigillum, si ob-
dormiat; non præfectus vrbi, si cunctē-
tur: certatim quisque aquam hauriat,
tectum scandat, flammam arceat opor-
tet. Si etenim, dum Capitolium furtim
conscendunt Galli, consopiti sunt mi-
lites, dormiunt vigiles, muti sunt canes;
anserēs ipsi excubent, vigilent, ad arma
conclament, oportet. Et illi quidem
exauctorabuntur, infamia multabuntur,
inque perperuam rei memoriam suspen-
dentur;

dentur; hi contrà, & in Capitolio perpetuò nutriuntur, & immortalis laude decorabuntur.

Hęc, dum tyrannis, vt loquuntur, est in Fieri, id est, dum Tyrannus molitur, machinatur, cuniculos agit. At certè si semel ita rerum potiatur, vt populus victus, sese iureiurando ei devinciat, respublica oppressa, suam in eum potestatem transferat, regnum in suarum legum mutationem ritè consentiat: tum lanè, quia titulum, quem antea nullum habebat, adeptus est, nec ex facto tantùm, sed iure possidere videtur, etsi Populus *ἰσοϋ ἀνοϋ τῆς βουῆς*, id iugum recepit; æquum tamen est, vt obtemperet, & Dei voluntati, qui regna de gente in gentem suo arbitrio transfert, placidè acquiescat. Alioqui enim nullum est regnum, cuius iurisdictio in dubium revocari non possit: id tamen, modò, qui prius sine titulo tyrannus erat, eum titulum adeptus, legitimè gubernet, & tyrannidem non exerceat. Itaque iure optimo restitit regis auspiciis populus Iudaicus Sennacheribo Assyriorù regi, Palestinam invadenti. At damnatur puniturque Sedechias rex, vnàque vniuersus Populus, qui post fidem ritè datam,

1. Reg. c. 24.
 & 25.
 Ierem. 37.

nulla iniuria lacesitus, à Nabuchodonozore deficit. nimirum, vbi fides data est, non est vllus amplius pœnitentiæ locus; ac vt in præliis quidem quisque, quantum viribus potest, eniti debet; vbi verò captiuus fidem dederit, præstare tenetur: ita & contendat populus omni conatu, vt sua iura retineat: at vbi sese alieno iuri, non tam nolens, quàm non volens, subiecit, imperium victoris æquo animo patiatur. Sic Pompeius, Cato, Cicero, & cæteri, bonorum ciuium officio fungebantur, cùm arma aduersus Cæsarem rempublicam evertentem arripuerunt, nec excusari possint ij, quorum defidiâ factum est, vt illorum conatus minus fœlicem exitum consequerentur. Augustus ipse cuidam Catonem conuitiis præscindenti, respondisse legitur; bonum ciuem fuisse Catonem, qui præsentem reipublicæ statum mutari nollet, qui quidem absque summo omnium discrimine mutari nequeat. Quin & Brutus, Cassius, Casca, & cæteri, qui, re adhuc flagrante, Cæsarem interfecerunt, accusari non possint. Itaque publico decreto statuæ æneæ Athenis ipsis erectæ fuerunt, iuxta Harmodij & Aristo-

ristogitonis statuas, cum Augustum & M. *Xiphilinus*
 Antonium caeso Caesare fugerent. At cer- *in Augusto.*
 tere seditiosus fuerit Cinna, qui lege regia
 iam lata, qua populus suam in Augustum
 omnem potestatem contulerat, in eum
 conspirasse legitur. Consimiliter dum
 regnum Francorum Carlingi à Merouin-
 giis, aut Capetani à Carlingis ad se rapere
 conabantur, absque vlla seditionis culpa
 resistere licuit: ex quo publico consilio,
 Ordinúmque autoritate translatum fuit
 regnum, non amplius licuit. Idem verò
 prorsus iuris est, si quæ fœmina regni Sali-
 ci gubernacula occupet, si quis merè ele-
 ctium regnum hæredibus asserat, quam-
 diu leges illæ publicæ, autoritate Con-
 cilij vniuersi, id est eorum qui populum
 vniuersum repræsentant, abrogatæ non
 sunt. Nec verò spectare hîc oportet, v-
 tra factio maior sit, vtra potentior, v-
 tra clarior. Plures libidine, quàm ra-
 tione reguntur: itaque plures fermè ty-
 rannidi, quàm reipublicæ inserviunt.
 At Roma est, inquit Pompeius, vbi Se-
 natus, vbi legum reveren-
 tia, libertatis amor, patriæ conseruan-
 dæ studium. Itaque etsi Romam Bremius
 occupare videtur; Roma interim Veis est,

vbi Camillus, qui Romam vindicet à seruitute. Veios itaque migrent Quirites oportet, eumque omni studio, omni conatu, omni industria adiuuent. Et si, inquam, Themistocles, relictis Athenis, in classem CC. triremium cum bonis omnibus sese recepit, non ideo quisquam ex illis ciuitate priuatus est. Quin potius, vt ille respondisse legitur: Ducentæ hæ triremes, sunt nobis vice ciuitatis totius Græciæ maximæ. quia ad defensionem eorum omnium, qui salutem publicam tueri volunt, comparatæ sunt. Non etenim vbi arca fuerit, ibi continuò ecclesia Dei erit: potest enim capi à Palestinis. Non, inquam, vbi aquilæ visentur, vbi legionum nomina audientur, ibi continuò Romanum exercitum esse consequitur. At omninò sanè, vbi qui patriam aduersus tyrannidè tueatur, qui seruitute oppressum populũ ad pileum vocet, qui muliebrem impotentiam coerceat, qui adultores ignauia principis ad omnem iniuriam abutentes comprimat, qui ambitionem intra suos limites manere iubeat. Et hæc quidem de tyrannis absque titulo dicta sunt.

Ad eos verò, qui tyrannidem exercent, sive ij iure primũ, sive vi imperium adepti

depti sunt, quantum attinet, cautè admodum nobis examinandum est. Primùm sanè consideremus oportet, Principes omnes homines natos esse: propterea non minus à perturbatione rationem, quàm animam à corpore separari posse. Non est ergo, quòd non nisi perfectos Principes habere velimus; sed potius nobis optimè consultum putemus, si vel mediocres nati fuerimus. Itaque non, si quibusdam in rebus princeps modum non seruat; non, si rationi interdum non obtemperat; nò, si segnius vtilitatem publicam curet; non, si aut in iure dicundo minus diligens, aut in bello propulsando minus acer: continuò tyrannus erit. Equidem cùm non ut bobus, homo hominibus deus aliquis, sed homo eadem sorte natus præsit; ut superbus princeps fuerit, qui hominibus tamquàm bestiis abviti voluerit; ita iniquus populus, qui in principe deum, in lubrica ista natura diuinitatè quæsiuerit. At certè si rempublicam còsultò evertat, si iura proteruè pervertat, si nullam fidei, datam nullam conventionum, nullam iustitiæ, nullam pietatis curam habeat; si suorum ipse sit hostis, si denique eas artes, quas enumerauimus, aut omnes, aut præcipuas ineat; tum sanè

*Adversus
Tyrannos
exercitio
quàm iure
cõcedatur.*

fanè tyrānus, (etſi id nomen antè nō malè ſonabat) id eſt Dei hominūq; hoſtis, iudicari poterit. Ergo nō de minus bono principe, ſed de peſſimo; nō de minus prudēti, ſed de malitioſo, & veteratore; non de iuris imperito, ſed de iuris cōtempitore; nō de imbelli, ſed de populi hoſte regnīq; vaſtatore agimus. Illū iuare poſſet prudentiā ſenatus, iuris cognitione prætor, belli peritiā tribunus: hic optimatibus, ſenatoribus, ducibus belli vnam cēruicem oprat, quā vnico iſtu amputare poſſit, nec vllōs magis odio proſequitur. Et ille quidem & ſi iure tolli etiam poſſet, tolerari tamen vt cumque queat: hic cōtrā, quò diutius toleratur, eò intolerabilior evadit. Præterea, vt principi nō, quod libet, licet, ita nec populo ſæpe, qđ licet, expedit. Sæpe etenim accidere poteſt, vt remediū, quod adhibetur, ipſo morbo deterius ſit. Itaque omnia prius, quàm ferrū adhibere; omnia prius, quàm arma experiri, ſapientem decet. Si quid ergo per vim fraudēve, adverſus remp. geri videant, qui Populū repræſentāt, principē admoneant primū: nec verò expeſtēt, dū malū ingraueſcat, & vires acquirat. Eſt tyrānis febris heſticæ ſimilis, quæ primò facilis curatu, difficilis cogni-
tu;

tu; postea verò cognitu facilis, curatu in primis difficilis evadit. Itaq; principiis obstabūt, nec quidquam vel minimum prætermittent. Si verò pergat, nec sæpius admonitus resipiscat, sed eò tātū tendat, ut impunè quidvis patrare possit; tum sanè tyrannidis reus peractus est, & quæcunque adversus tyrannum seu iure, seu iusta vi licent, adversus eum adhiberi possunt. Est tyrannis nō modò crimen, sed omniū criminum caput, & quidā veluti aceruus. Tyrannus rempubl. subruit, ex vniuersis prædam agit, omnium vitæ insidiatur, omnibus fidem violat, omnē sacri iurisiurandi religionem contemnit. Itaque quovis latrone, prædone, homicida, sacrilego, tantò est sceleratior, quantò plures & vniuersos, quàm singulos offendere, grauius est. Quòd si censentur illi omnes infames, si capite plectuntur, si morte pœnas luunt; quis pœnas tam atroci crimine dignas cõminisci queat? Deinde probauimus, reges omnes regiam dignitatē à populo accipere; populum vniuersum rege potiorē & superiorem esse; regem regni, imperatorem imperij supremū tantū ministrum & actorem esse; populū verò, verè dominum existere. Sequitur ergo, tyrannum

num in populum, tanquam feudi dominum, feloniam cōmittere, regni imperiūq; sacram Maieftatem lædere, rebellem esse: ac propterea in easdem leges incidere, & longè grauiores pœnas mereri. Itaque, ait Bartolus, poterit is deponi à superiore, vel ex lege Iulia de vi publica, iustissimè puniri. Superior verò, vniuersus populus est, quive eum representant, electores, palatini, patricij, ordinum conventus, & cæteri. Quòd si verò eò progressus fuerit, vt non absque vi armata expelli possit; tum sanè licebit illis populum ad arma vocare, exercitum conscribere, & tanquam aduersus hostem patriæ rei; publicæ iudicatū, vim, dolum, omnémque machinam experiri. Denique de eo eandem sententiam, quæ de Manlio Capitolino lata fuit, ferre licebit: Manlius fuisti mihi, cū præcipites ageres Senones. Iam quia vnus factus es ex Senonibus, vnde eos depulisti, tu ipse præcipitandus es. Non incident propterea regni officarij in crimè seditionis. In seditione enim duas omnino partes esse necesse est; quæ cū de contradictorijs plerūq; certent, vnius iustam, alterius iniustam causam esse consequitur. Iusta sanè erit, quæ leges defender, quæ communem

vtili-

*In tractat.
de Tyrann.
& in tract.
de Regim
civiti.*

*Valerius
lib. 6. c. 3.*

vtilitatem tuebitur, quæ regnum iis præfertim authoribus cōseruabit. Iniusta contrà, quæ leges violabit, legum violatores defender, patriæ eversores tuebitur. Iusta, inquit Bartolus, quæ tyrannicum regimen deponere volet: iniusta, quæ iustū. Licita, quæ ad bonum publicum: illicita, quæ ad priuatum tendet. Itaque, ait Thomas, quia regnum tyrānicum, quod non ordinatur ad bonum cōmune, sed ad priuatum regentis, non est iustum; perturbatio istius regni non habet rationem seditionis. Non incident quoque in crimen Maiestatis. Committitur hoc crimen in legitimum principem. Legitimus verò princeps, nil nisi lex animata est. Itaque cum is, qui leges, quantum in se est, examinat, eo nomine censerī non possit: hi, qui in ipsum arma capiēnt, eo crimine nō tenebuntur. Committitur & in repub. At quia illa demum ibi est, vbi legum authoritas valet, non vbi priuata tyranni libido repub. absorbet. tyrannus eius criminis reus erit, qui publicam maiestatem lædit: vindices reipub. hi, qui tyrannum, sua authoritate freri, exque officio oppugnabunt. Neque enim hoc casu singuli, sed vniuersi, non, inquam, subditi, sed do-

Bartol. in tract. de Guelf. & Gibell. arg. l. 3. §. cum igitur. D. de vi et vi ar. Thom. Aq. sec. secun. q. 12. art. 11. in fine.

l. 1. D. ad leg. lul. maiest.

Cic. Parad. 4.

mini ab actore suo rationem rei gestæ repetere videntur. Nihilo magis perfidiceſebuntur. Est inter principem & populum vbique locorum mutua & reciproca obligatio. promittit ille, se iustum principem futurum: hic, si talis fuerit, se obsequuturum. Obligatur ergo populus principi, sub conditione: princeps, populo pure. Itaque si minus adimpletur conditio, solutus est populus, irritus contractus, obligatio ipſo iure nulla. Perfidus ergo rex, si iniuste imperet; perfidus populus, si iuste imperanti non obtemperet. At omni perfidiæ crimine vacuus populus, si iniuste imperanti publice renunciet, aut regnum retinere illegitime cupienti, armis evincere conetur. Ergo licet regni officariis aut omnibus, aut saltem pluribus, tyrannum coercere. Nec verò modo licet, verum ita quidem illis ex officio incumbit, vt, ni fecerint, nullo pacto excusari possint. Neque enim putent Electores, Palatini, Patricij, cæterique Optimates, eò tantum creatos & institutos esse se, vt semel forte in rege inaugurando sese antiquo more paludatos conspiciendos exhibeant, vt palliatam quandam fabulam ludant, vt Rolandi, Oliuarij, Renaldi,

*l. 160. D. de
reg. iur.*

di, cæterorúmque procerum personam eodie, quasi in scena induât, vt Arthuri mensam rotundam, quam vocant, specie quadam repræsentent: cæterùm, postquam dimissa est turba, & Calliopius, Vale, dixit: suis se partibus optimè functos arbitrentur. Non ista per iocum dicuntur, non ista perfunctoriè fiunt, non sunt isthæc puerorum ludi, qui regem, vt est apud Horatiũ, per fabulam creant: quin potiùs sciãt Optimates, vt in honoris, ita & in oneris partem se vocari, & rempub. commissam & commendatam esse regi quidem, vt supremo eius ac præcipuo tutori; ipsis verò, vt cõtutoribus. Itaque vt tutores (etiam honorarij) dati sunt, quasi obseruatores actus eius, qui tutelam præcipuè gerit, qui rationem ab eo assiduè exigant & sollicitè curent, qualiter conuersetur: ita & hi, vt obseruent regem, (qui, quantum ad providentiam pupillarem, tantùm domini loco habetur) ne quid in populi detrimentum gerat. Item vt contutoribus imputatur, tutoris, qui gerit, factum, ni, cùm deberent & possent, suspectum fecerint, remouendùmque etiam curarint, nempe si cum iis administrationem non communicet, si nõ ex fide tutelam curamve geret, si do-

Vlp. l. 3. D. de adm. & peric. tut. et curat.

l. 27. D. eod.

l. 14. D. de administ. et peric. tut. l. 3. D. de suspic. tut. & cur.

lum admittet, si qd sordidè ager, vel perniciosè pupillo, si quid intercipiet ex rebus pupillaribus, si pupillo inimicus esset: denique, si nimis rusticus, segnis, imperitus, &c. ita & optimates ex principis facto tenebuntur, ni ipsius tyrannidè aut tollant, aut antevertant, aut segnitie sua vigiliatìa & diligetia suppleat. Deniq; vt, quotiescunque non facit tutor nomine pupilli, quod quivis paterfamilias idoneus faceret, non videretur defendi: vt verò melius defendatur, contutores prospicere tenentur; ita multò æquius, si non patremfamilias, sed hostem agat princeps, optimates in ipsum agere poterunt ac debebunt. cum sanè nihilo minus ex ipsius facto, ac è proprio teneantur. Attendat optimates præterea, regem in administranda republ. primas partes tenere quidem; at ipsos secundas, tertias, suas quosque suo loco. Non ergo, si ille suas malè agat, hi sequentur; non, si republ. perdat, conniuebunt. respublica enim iis non secus, quàm illi concredita est; & ita quidem, vt non modò ipsi per se suo officio bene fungantur, sed principem in officio suo contineant. Denique, vt rex utilitatem reipubl. curaturum se promittit; ita & illi. Non igitur,
 si fi-

*l. 10. & 33.
 D. de adm.
 & peric. tu-
 tor. & cur.*

si fidē frangat, suo se propterea sacramen-
 to absolutos putabunt, non magis ac epi-
 scopi, si pontifex hæresim tueatur, aut Ec-
 clesiam perdat: imò eò magis implendo sa-
 cramento sese obligari putabunt, quò il-
 le magis fœdifragus fuerit. Itaque si collu-
 dunt, prævaricatorum; si conniuent, deser-
 torum & proditorum; si rempubl. à tyran-
 nide non vindicant, tyrannorum nume-
 ro censentur. vt certè patroni, tutores, re-
 guli denique sunt, si quam tuendam susce-
 perunt, omnibus modis tueantur atq; de-
 fendât. Hæc verò etsi satis per se firma, ex-
 emplis etiam demonstrari possunt. Reges
 Chananæi, qui populum Israeliticum du- *Iudic. 5.*
 ra seruitute, tum corporali, tum spirita-
 li, premebant, (commeatu enim & armis
 interdicebant) tyranni verè erant, exerci-
 tio, inquam, non absque titulo. Eglon e-
 nim & Iabin vicesimum ferè annum pla-
 cidè imperabant. Deus verò excitat ex-
 tra ordinem Ahod, qui Eglonem ex insi-
 diis confodiat; & Deborah, quæ exer-
 citum Iabini profliget, atque eo ministe-
 rio populum ex tyrannide liberat. Non
 id quidem, quòd magistratibus ordina-
 riis, principibus tribuum & cæteris mi-
 nus liceret: quin potius Debora suam

ipsis ignauiam desidiãmq; improperat, & nonnullos etiam propterea execratur. At certè Deus, populi sui misertus, desidiæ ordinariorũ extra ordinem succurrebat. Roboamus Salomonis filius, tributis non necessariis populum leuare recusat, rogatus ab vniuerso populo in Comitiiis insolescit, adulatorũque consilio fretus, grauiora etiam arrogãter minatur. Ambigit nemo, quin iuxta fœdus inter regem & populum primũ initum, eam superbiam coercere optimates potuerint. At in eo peccatum fuit, quòd per secessionem fecerunt, quæ in Comitiiis faciunda erant: deinde, quòd à stirpe Iuda (cui regnum Deus ipse attribuerat) ad aliam sceptrum transtulerunt. Denique, quòd sæpe aliàs accidit, rem iustam & legitimam, iniustè fecerunt. In aliis imperiis crebra eiusce rei exempla occurrunt.

August. lib.
17. de Ciuit.
Dei, c. 22.

Liuius li. 1. Brutus tribunus celerum, & Lucretius præfectus vrbi, aduersus Tarquinium Superbum populum convocant: cuius auctoritate regno pellitur. Quin & bonæ eius in fiscum rediguntur. Vnde satis apparet, ipsum, si præhensus fuisset, secundum leges publicas proculdubio mulctatum fuisse. Causæ verò narrantur hæ: quòd mo-
rem

rem tolleret, quo rex senatum consulere solebat, quò suo arbitrio pacem bellumque faceret, quòd fœdera, inconsulto populo, senatùque, iniret: quòd leges, quarum custos esse debuerat, violaret; in summa; quòd fœdus inter reges & quirites, ut antè retulimus, sancitum negligeret. Ad imperatores verò Romanos quod attinet, palam est sentètia, qua senatus Romanus Neronem hostem reipubl. iudicavit, vncòque & gemoniis damnavit: qua Vitellium ignominiosè mutilatum, pérque urbem tractum, morte mulctavit: qua Maximinum imperio spoliavit, Maximum verò & Albinum in eius locum suffecit. Quibus aliæ ex probatissimis authoribus adiungi possint. Nec verò Traianus imperator se aut legibus solutum putavit, aut pœnæ tyrannorum exemptum voluit; qui cum gladium præfecto Prætorij traderet: Si bene, inquit, imperauro, pro me: sin contrà, adversus me stringito. Consimiliter Franci, Concilij publici autoritate, curantibus regni officariis, Childericum primum, Sigebertum, Theodoricum, Childericum tertium regno expulerunt, aliòsque ac nonnullos ex alia stirpe, propter tyrannidem

iis suffecerunt. Quin & propter desidiã,
 ignauiam, insaniam, quã aut exterorũ in-
 iuriis, aut adulatorũ mulierũve libidini
 & impotentiaẽ patebant, quosdam exau-
 ctorarũt, & quasi Phaethonti habenas ab-
 stulerũt, ne vniuersi incendio eodem con-
 flagrarent: vt Theodoricum Ebroini cau-
 sa, Dagobertum Plestrudis & Theobal-
 di ipsius amasij, & cæteros: nempe perin-
 de esse rati, siue mulier, siue mulierosus
 princeps imperaret; seu tyrannus, seu sub
 ignauo principe tyrãnuli dominarentur;
 seu denique ipse diabolus esset, seu à dia-
 bolo ipso possideretur. Non ita verò pri-
 dem Ludouicum vndecimum, principem
 imperiosissimum, curatores triginta sex
 recipere coegerunt, quorum cõsilio rem-
 publicam gerere teneretur. Ecquid autem
 aliàs iuris habuerint aut Carlingi Mero-
 uingiorum loco in regnum cooptati, aut
 qui hodie obtinent, Capetani, Carlingis
 publici Concilij decreto antelati; nisi po-
 pulo vniuerso, per regni Cõcilium, quod
 trium Ordinum conventum vocant, qua-
 si per epitomen representato, & illos ex-
 auctorare, & hos auctoritate sua in solio
 stabilire iure licuit? Eodem pacto Impe-
 rio Germanico spoliatos legimus Adol-
 phum

phum CIO. CC. XCVI. quòd pecunia corruptus, bellũ fecisset regi Galliæ in gratiã Angli: Vuenceslaum CIO. CCCC. et si non tam mali principes hi dici possunt, quàm minus boni. Anglico Eduardus sefertim Proceres, quos inaudita causã de medio tollebat, Elisabètha vxore ipsius Parlamentum regni aduersus eundem implorãte: quo authore, regno indignus iudicatus est. Nò ita pridẽ Christiernus Danico, Ericus Suedico, Maria regina Scotico nuper admodũ. quod & in Polonico, Hungarico, Hispanico, Lusitanico, Bohemico, & cæteris, factitatum, historiæ fide dignæ testãtur. Quid verò de Pontifice ipso? Cardinales, inquiunt, quia ipsum elegerunt, aut si minus officio suo fungantur, patriarchæ, q̄ primates sunt post Cardinales, possunt, eo inuito, certis de causis convocare Concilium, in eoque pontificem iudicare. Si per notorium delictum scandalizet vniuersam Ecclesiã: si sit incorrigibilis: si reformatio necessaria sit tam in capite, quàm in membris; si contra iuramentum præstitum Concilium congregare polit, & cætera. Ex factò verò multos Concilij auctoritate destitutos fuisse legimus. Sin

*Froissar. lib.
2. cap. 1. &
seq.*

*Ant. de But.
Cõsil. quod
positum est
inter Cõsil.
Paul. de Ca
stro, vol. an
tiq. nu. 412.
incip. viso
puncto.*

Mart. Laudens. in tractat. de Cardinalibus. in 2. q.

35.

Philip. Dec. in quodam consilio,

cuius verba fuerunt

Andr. Barb. in d. consil. 1. lib.

3. c. 6.

Bald. in c. olim. col. pen. de rescri. in

Decretal.

Bonifacius 8. de maior. & obed.

& obed.

verò, ait Baldus, pervicaciter abvtantur; primò vtendum est verbis; secundò, herbis, id est medicamentis; postremò, lapidibus. & vbi non sufficit virtutis ingeniũ, valere debet armorum præsidium. Quòd si verò & doctorum ferè omnium calculis, & Conciliorum decretis, & ipsis rebus gestis probatur, Concilium Papam deponere, vt loquuntur, iure posse, qui tamen regem sese regum iactat; & quantò sol luna, tantò imperatore superiorem venditat; quin etiam regum imperatorũque pro libito exauctorãdorum authoritatem sibi arrogat: quis tandem dubitare queat, quin à Concilio publico cuiusque regni, non modò tyrannus, sed rex regno, ob suam insaniam perniciosus, deponi & exauctorari possit?

Age verò, in naui ista nostra politica vino sese ingurgitet nauarchus, adiutores plerique aut dormiant, aut mutuis poculis inebriati imminentem scopulum ludibundi intueãtur. Nauis interea aut eum cursum nõ teneat, quem domino expedit, aut breuì pessum itura videatur: quid hinc suppræfecto alicui, vigili & sollicito, faciendum putes? An dormientibus aurẽ vellicabit, aut latus fodiet tãtũ: interim verò, ne

rò, ne quid ceterorum iniussu facere videa-
 tur, periclitanti naui opem atque operam
 suam nõ prestabit? Quæ verò isthæc aut a-
 mentia, aut potius impietas fuerit? Agedũ,
 inquã, cum tyrannis, vt ait Plato, quædam *Plato lib. 8.
& 9. de Re-
pub.*
 phrenesis sit et ebrietas, princeps repub.
 funditus evertat, optimates pleriq; collu-
 dant, conniueant; saltẽ confopiti sint: Po-
 pulus, qui reipub. dominus est, ministrorũ
 illorũ aut fraude, aut negligentia, quæ ipsa
 culpa est, in summas angustias redactus sit:
 existat interea optimatum vnus aliquis,
 qui grassantem tyrãnidem animadvertat,
 & ex animo execretur; quid huic aduersus
 illam faciendũ putes? An collegas sui tan-
 tũ officij admonebit, qui ipsi, quantum
 possunt, officiant? At, præterquã quòd ad-
 monere periculosum est, & eo rerum statu
 crimen capitale censetur; perinde faciat,
 ac qui, cæteris auxiliis spretis, proiectis ar-
 mis, apud prædones, in media sylua leges
 citet, & orationem de iustitia habeat: id
 verò verè est, quod dicitur, cum ratione in-
 sanire. Quid ergo? ad gemitus populi ob-
 surdescet, ad latronum ingressum obmu-
 rescet, & oscitabit denique, & manus in *l. 3. & l. om-
ne delictũ.
§. vlt. D. de
re milit.*
 finum inseret? At si vel in caligatum,
 qui metu hostium languorem simularit,

proditoris pœnam iura statuunt : quam tandem in eum statuemus, qui, quos ipse tuendos suscepit, sive malitiâ, sive ignaviâ prodit? Quin potiùs, nautis per celeusma, quæ opus erit, imperabit: curabit, ne quid respub. detrimenti capiat, ac rege etiam inuito & renitente, regnum, per quod ipse rex existit, conseruabit, regemque ipsum, tanquam phreneticum, aut furiosum, ni aliàs possit, pedibus manibusque reuinctum, sanabit. Enimverò non est, vt diximus, vniuersa regni administratio regi à populo commendata: vt nec pontifici vniuersalis ecclesiæ episcopatus, (aiunt) sed optimatum cuique pro virili. At certè, quia concordia ab ciuitate proficiscitur; ne qua inter Pares æmulatio esset, rex institutus fuit, qui supremum in administratione reipub. locum teneret. Iurat rex, se salutem regni curaturum, idem optimates etiâ singuli per se. Num ergo, si rex, aut optimates plerique, neglecta fide, rempublicam aut perdant, aut periclitantem deserant, debebunt propterea ceteri rempubl. deserere, aut saltem minus defendere tenebuntur, quasi suo iureiurando soluti sint? Quin potiùs tum maximè fidem suam præstare debent, cum cæteri negli-

*C. nullus. in
Carthagin.
Concil. Do-
ctores Pon-
tificij.*

negligūt; præsertim cū in eum finē præcipuè, tanquam ephori, sint instituti: ac quidque demum iustum censeatur, cū finem suum attigit. Num etenim si plures eandem rem promiserūt, vnus periurio alterius obligatio perimitur? num, si plures eiusdē summæ correi sunt, vnus fraude ceteri liberantur? Num, si plures contutores pupillum malè tuentur, ibi illorū culpa vnus aliquis vir bonus tutelę onere minùs tenetur? Quin potius, nec illi perfidię infamiã vitare possunt, ni quatenus in iis positū est, fidei suę satis facere conentur: nec hi sese periculo tutelę malè gestę iudiciq; eximere, ni cæteros cõtutores suspectos agāt. cū sanè nō modò tutor vnicus ceteros suspectos agere possit, et remouēdos

l. 3. D. de administr. et peric. tutor. & cur. l. 3. D. de suspect. tut. & curat.

curare; verū etiã remotus. Itaq; , qui regno imperiove vniuerso opem operamq; suam promiserint, quales Comes stabuli, Mareschalli, Patricij & cæteri, aut qui, aliqui speciatim regioni, vrbive, quæ regni partem faciat; quales Duces, Marchiones, Comites, Maiores & cæteri, vniuersæ rei publicæ, eive reipublicæ parti, quam ipsis secundū regem populus cōmiserit, tyrannide oppressæ succurrere tenentur. Et illi quidem vniuersum regnū à tyrānide via-

dicare debent, si possunt: hi, tanquã tuto-
res per regiones dati, eam regni partẽ, cu-
ius tutelam susceperunt. Illi, inquã, tyran-
num coercere, hi à suis finibus arcere te-
nentur. Itaque Mathathias, tãquam opti-
matum vnus, cæteris partim conuiuenti-
bus, partim colludentibus, Antiocho re-
gnum Iudæorum tyrannicè opprimente,
populum arma capturis his verbis affatur:
Restauemus statũ populi nostri, dimice-
mus pro populo nostro, próq; sanctis lo-
cis nostris. Vnde nõ pro religione tãtũ,
sed pro patria, pro focis, inquam, non mi-
nus iustẽ, quã pro aris arma capi posse
adversus tyrannum, (qualis is erat) liqui-
dò apparet. Neq; enim repræhenduntur à
quoquã, quòd regnum eviderint, sed quòd
regiam dignitatem, quæ ad tribum Iudæ
pertinebat, sibi vindicarint. Exempla eò-
dem pertinẽtia apud historiographos plu-
rima occurrũt. Arbactus Mediæ præfectus,
Sardanapalum inter mulieres penã distri-
buentẽ, opesq; regias in meretrices pro-
fundentem, interficit. Vindex Galliarũ, &
Galba Hispaniarũ Præsides, à Nerone, cõ-
niunte ad ipsius tyrannidem senatu, defi-
ciũt, vnãq; Gallia & Hispania vniuersa. Ve-
rũ in signe est in primis Laconicũ illud
iudi-

Machab. li.

2. c. 3. v. 45.

Iustin. lib. 1.

Diodor. lib.

3. cap. 37.

iudiciū; quod sanè ab eo senatu profectū, apud omnes gētes in rem iudicatā trāsire debet. Cum Lacedæmonij Byzantiū possiderēt, Clearchū ducē exercitus vrbi præfecerāt, qui frumentū ciuibus ereptū, militibus extraneis distribuebat. Interea verò familię ciuiū fame peribant. Anaxilaus igitur, vnus ex vrbis optimatibus, ea tyrānide cōmotus, de patriæ deditiōe cū Alcibiade paciscitur. atq; is paulo pōst in urbem recipitur. Anaxilaus Spartę accusatus ob Byzātij deditiōem, causam suam ipse agit. Spartani hominē absoluerūt: q̄a, aiūt, bella gerēda sunt cum hostibus, non cū rerum naturā. Nil verò magis naturæ repugnat, quàm si, qui urbem aliquā defendere tenētūr, ipsis hostibus iniquiores sint. Hęc Lacedæmonij, qui iustè regnabant, quibus vix vlli boni reges non assentiantur. Nimirū, qui bene regnare cupiūt, quid in tyrannos statuatur, quid optimates iure possint, quid populus ipse, sūs q; deq; habent. Verū vlteriūs adhuc nobis p̄grediendū est.

Tenetur nautarum quilibet, si nauarchi culpā negligētiāve nauis pericliterur, manū admouere. Tenetur Optimatū quilibet, si principis collegarūmq; scelere vel desidia respub. pereat, laborāti succurrere, regnū deniq; in solidum, eiūsve saltē eam

partem, quæ sibi commissa fuerit, à tyrannide vindicare. An verò tandem mediastino cuilibet idem licebit? An Herdonio Sabino, Euno Suriano, Spartaco gladiatorì fortè, an, inquã, priuato cuilibet seruos ad pileum vocare, subditos ad arma ciere, manus denique cum principe conferere, si tyrannis vrgeat, licebit? Minimè verò. Singulis seu priuatis respub. commissa non est; imò ipsi optimatum & magistratuum curæ, non secus ac pupilli, cõmissi sunt. Itaque non tenentur rempubl. tueri, qui seipsos tueri non possint. Singulis neque à Deo, neque à populo gladius cõcessus est.

l. 1. C. de seditionis.

Itaque si gladium iniussi stringat, seditio si sunt, quamvis causa iusta videatur. Singuli denique principem non constituunt, sed vniuersi. Itaque vniuersorum, eorum, inquã, qui vniuersos in regno, regione, vrbeve quæ regni partem faciat, repræsentant, iussum expectent oportet, aut vnus saltem ex illis, antequam aduersus principem quidquam moliantur. Etenim vt pupillus, non nisi tutore authore, actionè intendere potest, etsi pupillus quidè dominus verè est; tutor verò pro domino tantùm, quantùm ad pupillarem providentiam attinet, habetur: ita neque populus,

nisi

l. 8. l. 9. D. de aucto. & consuto, et cur.

nisi iis authoribus, in quos suam authorita-
 tem & potestatem transtulit, sive ij ordina-
 rij magistratus sint, sive in conventu pu-
 blico extra ordinem creati; quos, inquã,
 gladio suo in eam rem accinxit, quibus se
 regendum curandumque tradidit: qui de-
 nique, non secus ac prætor ille Romæ, qui
 inter seruos & dominos ius dicebat, eo lo-
 co verè constituti sunt, vt si quæ lis inter
 regē & subditos oboriatur, iudices & vin-
 dices se præstent, ne ipsi subditi in sua ipso-
 rum causa sententiã pronuncient. Itaq;
 si vectigalia & tributa iniquã imperari, si
 quæ contra pacta in ve fraudem fieri vide-
 antur, nec tamé optimatũ vllus reclamet,
 aut repugnet, conquiescendum sibi putet,
 ac cogitent, optimos medicos morbũ vt
 antevertant, aut tollant, venę sectione, hu-
 morum evacuatione, scarificationem sepe
 imperare. Ita enim rerum natura compa-
 ratum esse, vt vix vllum malum absque al-
 tero curari, vix quicquã boni absq; impro-
 bo labore acquiri possit. Habet exemplũ
 populi Israelitici sub Salomone, qui tribu-
 ta, quæ ad templũ extruendũ, regnũque
 muniendũ grauissima imperabatur, nõ re-
 cusauit; quia publico cõsilio, ad Dei gloriã
 rei que publ. decus & ornamentũ ea impe-

Seneca lib.
 1. de Benef.

rari iudicabat. Habēt & Christi Seruatoris nostri, qui etsi Rex ipse regū erat, q̄a tñ priuatā personā tū sustinebat, tributū libēter p̄soluit. Si manifestæ tyrānidi faueāt optimates ipsi, aut saltē nō repugnēt; recordēt̄, p̄pter peccata populi, Deo permittente, regnare hypocritas. qui, ni se ad Deū ipsi ex corde cōuertāt, nullis machinis everti possint. Itaq; nō pedibus, nō manibus, sed genib. flexis opus esse. Deniq; malos principes ferāt, meliores optent, & nō secus ac grandinē, illuuiōnes, tēpestates, cæterāsq; naturales calamitates, tyrānidē illam sibi æquo animo ferendā, aut sedes mutandas putent. Si Dauid in montes sese recipit, & Sauli tyrāno parcat; q̄a nō erat ex optimatibus populi: Christus, q̄a regnū ipsius nō erat de hoc mūdo, in Ægyptū fugit, seseq; tyrānidi subducit: Paulus, quia singulorū Christianorū, nō magistratuū, officiū describit, vel Neroni ipsi obediendū esse docet. At si optimates oēs, aut plærīq; aut vnus saltē aliquis manifestā tyrānidē coercere, aut magistratus ab ea regni parte, quę sibi cōmissa fuerit, arcere conetur, & ita q̄dē, vt is sit, q̄ eius expellēdę prætextu aliā nō inuehat; tū sanè, tanquā agmine facto, sertatim ad delectū cōcurrāt, obnixè pedibus

bus manibúsq; opé ferát, actáquá Deus í-
 ple cælitus lignú pugnæ aduersus tyrános
 dederit, répub. regnúq; à tyránide vindica-
 re conétur. Etenim vt populú per tyrános,
 ita & tyrannos per populú punit & casti-
 gat Deus: ratúq; perpetuò est, quod Syra-
 chus dicit, Regna trásferri de gente in gen- *Ecclesi. 10d*
 tem, propter iniquitates, iniurias & scele-
 ra principú: omné verò tyránidé parú diu-
 turná exiltere. Sic Centuriones & milites,
 Ioiadé summi sacerdotis iussa alacriter ex-
 equútur in vindicanda Athaliæ reginæ ty-
 ránide. Sic pij oēs ex Israele, ad Machabe-
 os sese recipiunt, partim vt verú Dei cultú,
 partim vt répub. aduersus impios & ini-
 quos conatus Antiochi tueátur: Deus verò
 iustis eorú conatibus fauet, & prosperum
 exitú largitur. Quid veró? An nó etiá ali-
 quando ex ipsis priuatis vindicé tyránidis *1. Machab:*
 aliqué Deꝝ excitare potest? An nó idé ipse, *3. v. 43. &c.*
 qui tyrános è plebe, nullo titulo, nullo præ-
 textu fretos, puniendo populo excitat, li-
 beratores etiam vel ex ima plebe excitare
 poterit? An nó idé, qui Iabino, qui Egloni
 populú mancipauit, p Ehodé, Baracú, De-
 borá, eundé ab optimatib. derelictú libera-
 uit, & quasi manumisit? Quid ergo iam ob-
 stat, dices, qn idé Deꝝ, q nobis tyrános hoc

tempore immisit, tyrannorū vltiores etiā
 extra ordinem mittat? Cur, si Achab sæuit
 in viros bonos, si Iezabel Nabotho falsos
 testes subornat, non erit & Iehu, qui fami-
 liam Achabi delet, qui sanguinem Naboth
 vindicet, qui Iezabelē canibus lacerā-
 dam proiciat? Certè, quod antea respon-
 di, vt iustitię, ita neq; misericordię diuinę,
 vllō tempore quidquā decedit. At verò, cū
 evidētia illa signa, quibus extraordinariā
 illorū heroū vocationē Deus confirmare
 solebat, nobis hoc sęculo vt plurimū de-
 sint, videat populus, ne, dum sicco pede,
 duce aliquo impostore, mare transfretare
 cupit, in gurgitem, quod Iudæis accidisse
 aliquando legimus, præceps ruat: ne, dum
 vindicē tyrannidi quærit, sequatur fortè
 aliquem, qui, eō tyranno expulso, tyranni-
 dem ipsam ad se transferat: ne denique,
 dū reipub. merere gestit, priuatæ alicuius
 libidini militet: itaq; quod multis rebus
 præsertim Italicis accidit, dū præsens ma-
 lum arcere conatur, longè grauis accersat.

In summa, vt hunc tandem tractatū cō-
 cludamus, principes eliguntur à Deo, con-
 stituuntur à populo. Vt singuli principe in-
 feriores sunt; ita vniuersi, & qui vniuersos
 repræsentant, regni officarij, principe su-
 peri-

periores sunt. In cōstituendo principe intervenit fœdus inter ipsum & populum, tacitum, expressum, naturale, vel etiam civile, ut bene imperanti bene pareatur, ut reipub. inferuenti omnes inferuiant, ut legibus obtemperanti omnes obsequantur: & cætera. Huius verò fœderis seu pacti, regni officiarij vindices & custodes sunt. Qui hoc pactū perfidē & pervicaciter violat, is verè exercitio tyrannus est. Itaque regni officiarij ipsum & secundum leges iudicare, & renitentem vi coercere, si aliàs non possunt, ex officio tenentur. Hi duorum generum sunt. Qui regni vniuersi tutelam susceperunt, quales Comes stabuli, Mareschalli, Patricij, Palatini & ceteri, singuli per se, cæteris conuiuentibus aut colludentibus, tyrannum coercere debent: qui alicuius partis, regionisve, quales duces, marchiones, comites, consules, maiores, tyrānidem tyrannūq; ab ea regione urbēve arcere iure suo possunt. Porro singuli siue priuati aduersus tyrannos exercitio, gladium non stringent; quia non à singulis, sed ab vniuersis constituti sunt. At aduersus eos, qui absque titulo sese intrudunt, quia nulla pactio intercessit, promiscuè admittuntur. Quo in genere cese-

ri possunt ij, qui ignavia desidiave legiti-
mi principis abvtentes, tyrannidem in i-
phius subditos exercent. Et hæc hæctenus:
quibus ex secunda quæstione, quæ fortè
desunt, adiungi possunt.

QVARTA QVÆ- STIO.

*AN IVRE POSSINT, AVT
debeant Vicini Principes auxilium ferre alio-
rum Principum subditis, religionis puræ
causa affluctis, aut manifesta ty-
rannide oppressis?*

Vccedit iam alia quæstio, in
qua certè definienda, cõscien-
tia magis, quàm sciëntia opus
est, quæq; si charitas hoc sæcu-
lo locũ suũ obtineret, planè
otiosa esset. At quia, vt nunc sunt mores,
charitate ipsa nil quidquã est inter homi-
nes aut carius aut rarius; videtur etiã à no-
bis breuiter tractanda. Tyrãni, tum anima-
rũ, tũ corporũ, tũ ecclesię, tum reipublicę
regnive, coërceri, expelli, & puniri per po-
pũ possunt. Vtrũq; iã rationib. evicimus.
Verũ, quia vel ea fraus tyrãnorũ, vel ea sub-
dito;

ditorū simplicitas plærūq; est, vt vix antè cognoscātur illi, quā rapuerint; aut hi de sua salute cogitent, quā fermè perierint, in eāsq; angustias redacti, hi, à quibus suis viribus emergere nō possunt, alienas implorare cogūtur: quæritur, vtrū iis religionis, aut reipub. regni Christi, aut regni sui causam tuētibus, principes Christiani auxiliū ferre iure possint? Et multi quidē, cū afflictis opē ferendo suas se opes aucturos sperarunt, protinus licere iudicarūt. Sic enim Romani, Alexāder, Magn9 & ceteri multi, tyrānorū coercendorū prætectu, pomœria sæpe sua protulerunt. Nec ita pridē vidimus Henricū II. Franciæ regē, bellū intulisse Carolo V. Principū Imperij, & quidē Protestātiū liberādorū defendēdorūq; prætectu: vt etiā Henricū VIII. Anglię regem, Protestātibus Germanię opē ferre paratū, vt Carolo V. negotiū facesseret. At si aut periculi aliquid inde metuat, aut lucri minus sperari possit, tū sanè plērosq; principes, liceat, nec ne, disputantes audias. Et vt illi pieratis prætectu, aut ambitionem, aut quæstū regebāt; sic hi desidię suæ iustitiā obtēdūt, cū sanè nec illos verè hortare pietas, quæ aliena tm̄ quærit, nec hos iustitia dehortati debeat, q̄ tota foras spectat,

& quasi proiecta est. Ergo, vtrisque posthabitis, in religionis primum causa quid vera pietas, quidque iustitia suadeant, videamus. Primum ratum sit, Vnicam esse ecclesiam, cuius caput Christus, cuiusque ita membra inter se coherent consentiuntque, ut nullum ex illis vel minimum, vim lesionemve pati possit, quin cetera ledantur & dolorem percipiant, ut vniuersa Scriptura docet. Propterea comparatur Ecclesia corpori. Corpus verò sæpè non brachij modo, aut cruris, sed minimi etiam digiti læsione afficitur, aut vulnere perit. Frustra itaque iactet aliquis, huius sibi corporis salutem cordi esse, qui, quod totum tueri potest, membratim dilaniari & discerpi patitur. Comparatur ædificio. Ædificium verò, quamcunque in partem cuniculi agantur, totum sæpe corrumpitur; quamcunque contignationem flamma invadat, in vniuersum periclitatur. Ridiculus itaque fuerit, qui fortè quòd in hypogæo habitet, flammam à tecto arcere cunctetur. Malè sanus, qui cuniculos contrariis eludere nolit; quòd in hunc, non in illum parietem admoveantur. Comparatur & nauis. Nauis verò tota simul periclitatur, tota simul perit. Itaque equè tuti sunt, qui in prora, ac qui
in

in puppi; qui in carina, ac qui in transtris; si tempestas sæuiat. cùm certè vel vulgato proverbio, qui in eodem periculo versantur, in eadem naui esse dicantur. His positis, certè qui eius dolore, incendio, iactatione non commouetur, ex eo corpore nõ est, in familia Christi non censetur, locum in Arca nullũ habet. Qui verò vel tantillũ cõmouetur, nihilo magis dubitare debet, an ecclesię membris vexatis opẽ ferre debeat; quàm, an sibi ipsi, an se ipsum iuuare, cũ omnes in ecclesia vnũ simus. Quin potius quisq; in suo munere suã iis opẽ operamque præstare tenetur: & eo vtrique maiorem, quo ampliores à Deo opes, nec tam possidendas, quàm dispensandas accepit.

Hęc Ecclesia vt vnica est, ita etiam singulis Principibus Christianis in vniuersum & in solidum commendata atque commissa est. Quia enim vni alicui vniuersam committere, lubricum erat; singulis verò singulas eius partes, ab eius vnitate planè alienum: vniuersam singulis, singulas eius partes vniuersis cõmisit Deus. Nec verò vt propugnent eam tantũ, verũ etiam, vt, quantũ possint, propagandam curent. Itaque si vnã eius partem, Germanicã fortè, aut Anglicam, princeps

regionis illius curet, alteram verò oppres-
sam, si opem ferre possit, deserat & negli-
gat, Ecclesiã deseruisse censeretur, cum sanè
sponsa Christi vnica sit, quã, ne vsquã vio-
letur, corrumpaturve, omnibus viribus p-
tegere ac tueri debeat. Huius vniuersæ in-
stauratiõẽ vt priuati quique genibus fle-
xis, ita magistratus, pedibus, manibus, to-
tis, inquam, viribus promouere tenentur.
Neque enim alia est ecclesia Ephesina, alia
Colossensis, & ceteræ; sed singulæ illæ vni-
uersæ ecclesiæ partes sunt: vniuersa verò, re-
gnũ Christi est, qd̄ omnes priuati optare
debēt; reges verò, principes, magistratus,
amplificare, dilatare, propugnare & ppa-
gare vbiq; & aduersus quoscunq; tenetur.
Propterea apud Iudeos vnicũ tẽplũ erat,
à Salomone extructũ, qd̄ vnitatẽ ecclesiæ
representabat. Ridiculus verò & plecten-
dus foret edituus, qui partẽ tantũ aliquã
sartã rectã curaret, cæteras cõplui patere-
tur. Consimiliter reges Christiani omnes,
cũ inaugurantur, gladiũ tuẽdẽ nomina-
tim catholicæ seu vniuersæ ecclesiæ accipi-
unt. quo in manũ accepto, omnes plagas
Orbis designãnt, inq; orientem, occasum,
meridiẽ, septẽtriones eum vibrant, ne vlla
eius pars excepta censeatur. Cũ verò ec-
clesiæ

clesiae protectione eo ritu suscipiunt, verã
 proculdubio intelligunt, non falsam. Ita-
 que ei, quam veram & puram esse profi-
 rentur, in integrum restituendae operam
 suam prestare debent. Ita verò à piis prin-
 cipibus obseruatum fuisse, exempla doce-
 re possunt. Tempore Ezechie regis Iuda,
 iam pridem mancipatum erat regnũ Israel
 regi Assyriorum, nimirũ inde ab Osea re-
 ge. Itaque si ea Ecclesia Dei tantũ, quae
 in regno Iuda erat, non etiam vniuersa, E-
 zechie commissa fuisset; si, inquam, eodẽ
 modo custodiendi fuissent limites agro-
 rum in ecclesia defendenda, ac in tributo
 fortè imperando; Ezechias, proculdubio,
 ea prestetim tempestate, qua Assyrij orbis
 imperio potiebantur, sese continuisset. At
 videmus, eũ inuitasse per veredarios vni-
 uersum Israelem, subditos, inquam, regis
 Assyrij, ad Pascha celebrandum in Ieru-
 salem: quin & pios in Israele, in diruendis
 excelsis suis, in ditionibus nimirum E-
 phraim & Manasse & cæteris, quae As-
 syriis parebant, adiuuisse. Sic etiam
 legimus Iosiam regem, in primis pium,

2. Chro. c. 34

2. Reg. c. 22

2. Chro. 34

v. 6. & 11

Nimirum vbi Dei gloria, vbi Christi regnum agitur, nulli limites, nulli fines, nulli cancelli, piorum principum zelum arcerere debet. Sin vis forte maior immineat, recordentur horum exemplo, qui verè Dominum timent, neminem metuere posse. Hæc piorum principum exempla, ex quo ecclesia, quæ prius Palæstina circumscribatur, per vniuersum orbem diffusa fuit, Christiani principes multi insequuti sunt. Erant Constantinus & Licinius imperatores ambo: ille Orientis, hic Occidentis. Erant & collegæ pari potestate præditi. Notum verò est, quod vulgo dicitur; Par in par non habere imperium. Nihilominus tamen Constantinus Licinium Christianos, in iisque nobiles plerosque, religionis siue causa, siue prætextu, relegantem, divexantem, contrucidantem, bello petit, religionis liberum cultum Christianis vi impetrat: fidem denique frangentem, & ad pristinam sæuitiã revertentem Thesalonicae morte mulctari iubet. Constantinus, inquam, ille Magnus, cuius vsque adeo pietas ab omnibus illius sæculi Theologis celebratur, vt de eo quidam dictum velint, quod est apud Esaiam Prophetam: Reges Ecclesiæ nutricios & pastores futuros.

turos. Eo mortuo, diuisum fuit Romanū imperiū inter filios, æquo iure, nulla cuiquā adiuncta prærogatiua: ex his Constās Orthodoxos, Constantius natu maior Arrianos fouebat. Et hic quidē Athanasium Arrianorum hostem, Alexandria expulerat. Certè, si limitum vlla ratio haberi debuit, inter fratres debuit. Interim tamē minatur ille fratri, ni Athanasium restituat, vi facere paratus, ni quamprimū eum hic in integrum restituisset. Quòd si verò vnus episcopi restituendi causa hæc facere non dubitauit: an non multò æquius, cū pars populi aliquanta opprimitur, cū auxilium implorat, Optimatibusque authoribus religionem suam tueri cupit? Sic & Theodosius, Attico episcopo suadente, aduersus Chosroem Persarum regem bellū suscepit, vt Christianis religionis causa vexatis succurreret, etsi ij priuati verè erāt. Quod sanè iustissimi illi principes, qui tot leges sanxerunt, quiq̄ tantam iuris curā habuerunt, minimè fecissent, si eo facto alienos fines. & iura gentium violari iudicassent. Quorsum verò tot expeditiones principum Christianorum in Syriam aduersus Saracenos, quorsum toties imperatæ decimæ illæ Saladinides, quorsum tot

*Sozom. lib.
7. c. 18.*

Bella socialia adversus Turcas, tot adversus eosdem indictæ cruciatae, si quibusvis Christianis principibus, etiam remotissimis, ecclesiâ Dei tyrânide, Christianos captivos servitutis iugo liberare non licuit? Quibus verò argumētis impellebantur ad id bellū, quibus rationibus vrgebātur? nisi, quòd ecclesia vna esset, quòd Christus omnes omnino ad delectū vndiquaq; vocaret? quòd communia pericula cōmunibus armis depellēda essent? quæ omnia pariter huic nostræ causæ planè cōveniunt. Quòd si verò licuit illis adversus Mahometem, nec modò licuit, verum vt alacribus præmium, ita & ignavis & cunctatoribus poena statuta fuit: cur non & adversus Christi hostē? Si, inquā, in Græcos Troiâ nostrâ obfidentes; cur nō & in Sinonē incendiariū? Deniq; si Christianos servitute corporea (neminē enim cogunt Turcæ) liberare piū fuit; an nō multò magis miserorū animas manumittere, inq; libertatē restituere? Et hæc quidem tot piorū principū exempla; legis instar esse possunt. Verum quid Deus ipse per os Prophetarum in eos qui Ecclesię instaurationē non promoueant, aut afflictionē negligant, passim decernat, audiendū est. Gaditæ, Rubenitæ; & dimidia
tribus

tribus Manasse, petunt à Mose suã sibi suisq; familiis portionẽ tribui cis Iordanẽ. Et Moses quidẽ tribuit: verũ ea lege atque conditione, vt Fratres, ceteros, in quã, Israelitas, in consequenda terra Chanaan non adiuuent modò; verũ, quia primi portionem obtinuerunt, præcedant eos, & in prima acie sint collocati. Sin minus; eosdem diris deuouet, anathemate percutit, atque iis comparat, qui ad Cadesbarne rebelles iudicati fuerant. Quid enim? ait: Fratres vestri belligerabũtur; vos verò interea híc quiescetis? Quin potius traicie-
tis Iordanẽ, nec prius huc ad penates vestros regrediemini, quã Deus hostes suos expulerit à facie sua, requiemq; fratribus vestris, non secus ac vobis, concesserit. Tum demum verò innocentes eritis coram Domino & Israele; nimirum quos primos tanto beneficio dignatus est Deus optimus maximus, ni fratres adiuuent, ni laborum socij sint, ni præcedant, grauissimẽ pœnẽ proculdubio manent. Con-
similiter cum Debora duce, Nephthalitã & Zabulonenses in Iabinum tyrannũ arma cepissent, ac interim tribus Ruben, quã prima in armis esse debuerat, sese fistula inter gregum pascua oblectaret;

Num. 32.

Iosue c. 4. v. 12.

Deuter. c. 32.

ver. 20.

Iudic. 5.

Galaad intermedio amne sese tutum putaret; Dan maris imperium iactaret; Asser denique montium asperitate confideret; Spiritu Dei per Prophetissam loquente, difertissimè omnes damnantur. Maledicite Meroz, ait Angelus Domini, diris devouete habitatores eius; quia non venerunt in auxilium Domini cum strenuis. At benedicta Iahel vxor Heberi Cinæi, quæ (licet fœdus cum gentibus causari potuisset) Sisaram nihilo minus ipsum hostilis exercitus ducem confodit. Itaque piè Vrias: Arca, inquit, Israel, Iuda, habitant sub tentoriis, sub pellibus degunt, noctem sæpe insomnem sub dio transigunt: ego verò cum vxore epulabor, genio indulgebò, delitiabor? Viuit Deus, nunquam hoc faciam. Impiè contrà principes Israel, qui montiù Samariæ difficultate, Sionisq; munitione freti, luxu diffluunt, cnuuantur, comessantur, in eburneis lectis dormiunt, capillitiù pervngunt. Interea verò Iosephum contritum, cruciatum, mirè vexatum despiciunt, nec eius afflictione vllò modo commouentur. Propterea verò, ait Deus exercituum, superbiam domus Iacob odi, magnificas ipsius ædes detestor. Iuravi per animam meam; Tradam ciuitatem, & circuitum

2. Sam. c. 11.
vers. 11.

Amos 6.

cuitum eius. Qui verò tantopere luxuria-
 bantur, in transmigracione mox primi e-
 runt. Impiè quoque Ephraimitæ, qui Ge-
 deoni & Iephtæ victoriam adeptis & triū-
 phantibus non modò nò gratulantur, ve-
 rùm invident; quos tamen periclitantes
 deseruerant. Item Israelitæ, qui Dauide re-
 rum potito, exclamant: En caro tua, & of-
 fa tua sumus nos: qui priùs, eodem in an-
 gustias redacto, dicebant; Non est nobis
 pars in Dauide, nò in filio Isai. Impiè Chri-
 stiani illi nomine tenus omnes, qui sacris
 Ecclesiæ epulis communicare volunt, ca-
 licem amaritudinis cum fratribus ne de-
 gustât quidem, qui salutē in Ecclesia quæ-
 runt, salutem & incolumitatē ecclesiæ &
 membrorum suorum non curant. Deniq;
 vnum Patrem Deum, vnam familiam ec-
 clesiā agnoscunt, vnum se in Christo cor-
 pus esse profitentur: neq; tamen aut Chri-
 sto in mēbris affecto opem ferunt, aut in-
 opi opes suas impertiuntur. Quam verò
 eius impietatis pœnam futurā putamus?
 Moses comparat desertores fratrum, rebel-
 libus Cadesbarne. Horum verò nemo, ita
 decernente Deo, terram Chanaan ingres-
 sus est. Ne vllam itaq; in Chanaan cęlesti
 sibi sedem quęrant, qui Christo miserimè

Iudic. 8. c. 12.

2. Sam. 6. 5.

Numer. 32.

cruciato, ac millies quotidie morienti, o-
pémque illorum ostiatim quasi imploran-
ti non subveniunt. Christus ipse æterno i-
gni damnat eos, qui ipsum peregrinantē
non exceperunt, frigentem nō fouerunt,
nudum non vestierunt, inopem non iu-
uerunt, captiuum non liberarunt. Ignem
itaque æternum paratum sibi sciant oportet,
qui quotidie talia patientē, furda aure
prætereunt, quantumvis magna interim
miracula edere videantur: & adeò qui-
dē, vt quibusvis infidelibus tolerabilius,
quàm illis futurum sit. Quid enim? Iu-
dæine propriè, Scribæ, inquam, & Phari-
sæi, Christum crucifigunt? Ethnicine, Tur-
cæ, Christiani denique quidam in mem-
bris suis persequuntur, cruciant, dive-
xant? Minimè sanè. Iudæi impostorem,
Ethnici maleficum, Turcæ infidelem, abij
hæreticum credunt & profitentur. Ita-
que si mentem illorum omnium spectes,
è qua vulgò crimen metimur, noxios illi
omnes, impios & pœnam meritos per-
sequi, Christum propriè occidere non vi-
dentur. At verè persequuntur, verè occi-
dunt ij tantùm, qui quem Melsiam, Re-
demptorem, Deum profitentur, in suis
membris torqueri ac crucifigi, cum impe-
dire

dire possint, vltro patiuntur. In summa: qui quem neci eripere potest, non eripit; equè tenetur, ac qui occidit. Quia enim noluit opem ferre, voluit occidi. In crimine verò voluntas ipsa spectari debet. At certè eo grauius est, Christianorù præsertim Principum, qui Religionis causa vexatis opem nõ ferunt, homicidium, quo plures, quos liberare possent, interficiunt; & quo fratrem, quàm quemlibet, interficere, sceleratius est. Atrocius, quàm ipsorum Tyrannorum scelus: quo virum bonum, iustum, pium, innocentem, quàm latronem, impostorem, magum, hæreticum interficere: quo Deum, quàm quemlibet hominem petere, flagitiosius est. quo denique perfidia in pari facto ignorantiam superat.

*August. in
Ps. 82.
Ambros. lib.
1. de Offic.
Gratian. in
Decret.*

An verò de iis, qui tyrannide oppressis remve publicam aduersus tyrannidè defendentibus, nõ opè ferunt, idem statuere licebit? cū nõ tam arctè necessitudinis, non tam arcti fœderis ratio habeatur; cum, inquam, non de Ecclesia, quæ vna omnium est, quæ vna vniuersaq; singulis commissa est: sed de Republica, quæ alia aliorum esse potest, alia aliis sigillatim commendata est, hîc agatur: Proximus est,

ait Christus, nō Iudæus Iudæo tantum, sed Samaritano, & cuius homini. Proximum autem debemus, ut nos ipsos, amare. Itaque nō Iudæus Iudæū tantum, sed & quēlibet peregrinum etiam & ignotum, latroni, si possit, eripere tenetur, si officio suo satisfacere velit. Nec disputabit quisquam, an liceat alium defendere, qui seipsum tueri iustum iudicabit: cum sanè alium, quàm semetipsum, defendere eo iustius sit, quò quæ mera caritas, quàm quæ aut ira, aut vindicta, aut alia animi perturbatio facit, iustiora existunt, & in propriis iniuriis viciscēdis, nemo modum teneat: in alienis, licet grauioribus, immoderatissimi quiq; modum tenere possint. Verum, est quod ab Ethnicis ipsis discamus, quid à nobis humana societas hac in re, quidque communis omnium natura requirat. Quia, ait Cicero, vna omnium hominū natura est, hoc vel Natura ipsa præscribit, ut homo homini, quicumque sit, ob eam ipsam tamen causam, quòd homo sit, consultum velit. Sin minus; omnis humana cōsociatio dissoluatur, necesse est. Itaque ut iustitiæ duo fundamenta sunt: primū, ne cui nocetur; deinde, ut omnium, si fieri possit, utilitati seruiatur: ita & iniustitiæ duo genera

Cic. lib. 1.
 & 3. Off.

nera sunt; vnum eorum, qui inferunt; alterum eorum, qui ab iis, quibus inferunt, si possunt, nō propulsant iniuriā. Nam qui iniuste in quempiam facit, aut ira, aut aliqua perturbatione incitatus, is quasi manus violenter videtur asserere socio: qui autem non defendit, nec obsistit, si potest, iniuriæ, tam est in vitio, quàm si aut parentes, aut amicos, aut patriam deserat. Ita, quod ille facit, ira facere iudicatur, quæ furor brevis censetur: quod hic, mala mēs verè & malus animus, qui tyrannus perpetuus est. Et illius furor utcumque, huius destinatum consilium nulla ratione excusari queat. Dices: Vereor, ne dum ab illo iniuriam depello, huic faciam iniuriā. Imò verò iustitiæ prætextu iniustitiam tuam tegere vis. cū, si te ipse cōsulas, nō te iustitia, ut officium deseras, sed quævis alia causa potius moueat. Etenim, ut ait ille alio loco, aut inimicitias, aut laborem, aut sumptus suscipere non vis, aut etiam negligentia, pigritia, inertia, aut tuis studiis, quibusdāve occupationibus sic impediris, ut eos, quos tutari debeas, desertos esse patiaris. Dum verò tuum te negotium agere dicis, ne cuiquam facere videaris iniuriam, in alterum iniustitiæ genus

incurris. Deseris enim vitæ societatem: quia nil confers in eam studij, nil operæ, nil facultatum. Hæc Ethnici philosophi & politici, piè sanè magis, quàm multi hoc sæculo Christiani. Hinc vicinus, ni domino sæuienti seruû eripiat, legibus Romanorum tenetur. Apud Ægyptios verò, qui obiter hominem à latronibus cædi, aut quamlibet iniuriam pati comperisset, neque subuenisset, si potuisset; mortis erat reus: sin minus, latrones coram magistratu accusare tenebatur. Quod si neglexisset; plagis ad certum numerum, triduanòque ieiunio plectebatur. Quod si id verò vicino in vicinum iure licet; imò ex officio incumbit; si obvio quique in latronem: an non multò magis licebit bono principi, non seruis quidem aduersus sæuientem dominum, aut filiis aduersus furentem patrem; sed regno aduersus tyrannum, reipublicæ aduersus priuatam vnius libidinem, populo, domino, inquam, aduersus seruum & actorem publicum, opem ferre & patrocinari? imò verò si neglexerit; an non, vt ille latronis, hic tyranni nomen pœnâsque merebitur? Hinc

Thucydides, Non ij modò, ait, tyranni sunt, qui alios in seruitutem redigunt, verum

Diod. Sic.
lib. 2. cap. 2.

Thucyd. lib.
2.

rùm longè potius ij, qui, cùm eam violentiam reprimere possint, non curant. in primis verò, qui Defensores Græciæ & communis patriæ vocitari volunt; patriæ verò oppressæ non opitulantur. & rectè. Tyrannus enim quam violentè invadit tyrannidem, violentè retinere quodammodo cogitur. quia lupum, ut dicebat Tyberius, auribus tenere sibi videtur, quem neque absque vi retinere, neque absque periculo dimittere potest. Itaque crimen crimine ut extinguat, multa scelera patrat, ac aliis iniuriam inferre cogitur, ne sibi ipse iniuriosus sit. Hic verò princeps, qui tyranni scelera, innocentiumque cædem, quæ impedire potest, otiosus spectat; quia ex eo quasi gladiatorio ludo voluptatem captat, tantò tyranno criminiosior est, quantò qui gladiatores committit, ipso homicida gladiatore; quātò qui voluptatis causa, eo qui metu necessitateve coactus, hominè interficit. Si opponūt quidā: Verùm culpa est, rei alienæ lesè immiscere: respondeat Terentianus Chremes: Homo sum: humani à me nihil alienū puto. Si, quod alij, ut latebras impietati querāt, distinctos esse limites, distinctas iurisdictiones; in alienā verò messem falcē iniicere nō licere:

Pompon. de
reg. iuris,
leg. 36.

nec ego sanè consulo, vt eo prætextu fines alienos invadas, iurisdictioné alterius ad te rapias, messes vicini in areâ tuâ traducas, quod pleriq; eo prætextu faciunt. Nô, inquam, vt arbitri illius exemplo, de quo Cicero, rem controversam tibi ipse adiudices. Quin potius principé regnû Christi invadentem coerceas, tyrannum intra limites suos contineas, populo afflictò, reipublicæ prostratæ, manum auxiliarem porrigas. Ita verò id præstes, vt non tuæ utilitati, sed humanæ societati omnino cõsulas. Cũ enim iustitia tota foras spectet; iniustitia sui tantùm rationem habeat: iustè demum id feceris, si commodorũ tuorum rationem nullam habueris. Breuiter, si princeps fixos pietatis & iustitię limites violèter transilit, poterit vicinus piè iustèque extra limites suos profilire, non vt invadat aliena, sed vt suis illum contentum esse iubear: quin impius & iniustus erit, si negligat. Si princeps in populum tyrãnidè exerceat, nô minus aut segnius illi opè feret, quàm illi, si populus seditioné moueat: imò eò promptius debet, quò plures, quàm vnum pati, miserabilius est. Si Porsena Tarquinium Superbum Romam reducat; multò æquius Constantinus à populo

populo senatúq; Romano accersitus, Maxentium tyrannū vrbe expellet. Denique, si homo homini lupus fiat, quin & homo homini deus, vt est in proverbio, esse possit, nil planè vetat. Itaque Herculem indeorum numerū retulit Antiquitas, quòd Procrustem, Busyridem, & alios tyrānos, humani generis pestes, orbisque monstra vbique terrarum puniret & domaret. Sic & imperium Romanum, quamdiu liberū stetit, Orbis terræ aduersus tyrannorum latrocinia patrocinium vocitabatur: quia regum, populorum, nationum portus & refugium erat Senatus. Sic Constantinus à Romanis in Maxentium tyrannum accersitus, ducē exercitus Deū habuit, cuius expeditionem vniuersa ecclesia miris laudibus extulit, cū tamen eandem haberet authoritatem Maxentius in Occidente, quam in Oriente Constantinus. Carolus Magnus quoque in Lógobardos bellum suscepit, à Patriciis Italię in auxilium vocatus; cū tamen & Longobardorum regnum iam pridem stabilitum esset, & nihil ipse iuris in illos sibi vindicare posset. Consimiliter cū Carolus Caluus rex Francorum, præsidem eius regionis, quæ Sequanam & Ligerim amnes interiacet,

Cic. 2. Off.

Ioan. Auen-
tin. in An-
nal. Boioa-
ria.

Lambertum ducem & Iamætium per ty-
rannidem de medio sustulisset, ac cæteri
Gallię optimates ad Ludouicum Germa-
nię regē, Caroli ex alia matre fratrem, con-
fugissent, auxiliū in Caluū eiusq; matrem
Judithā, sceleratissimā fœminam petitori-
is in amplissimo principū Germanię cœtu
supplices audiuit, quorū vnanimi cōsilio,
restituendis exulibus, bellū in Caluū pu-
blicè decretum fuit. Denique, vt tyranni
vbique locorū extiterunt aliqui; ita & a-
pud omnes Historiographos vindicatę
per Principes vicinos tyrānidis, defensiq;
populi exempla passim extant, quę prin-
cipes hodierni, in tyrannis tum corporū,
tum animę, tū reipub. tum ecclesię Chri-
sti, coërcendis, imitari debent, ni ipsi tyrā-
ni meritissimo iure nominari velint.

Ac (vt tandē vno verbo hunc tractatū
cōcludamus) iubet pietas, legē Dei custo-
dire, Ecclesiāmq; tueri; iustitia, tyrannos,
iuris rei que publicę eversores, coërcere;
charitas, oppressis succurrere, manum que
adiutricem præbere. Qui verò hæc tollūt,
pietatem, iustitiam, charitatem de
medio tollere & extinguere
omnino volunt.

FINIS.

ALPHONSVS MENESIVS

Benauides, Tarraconensis, Gal-
liam adloquitur.

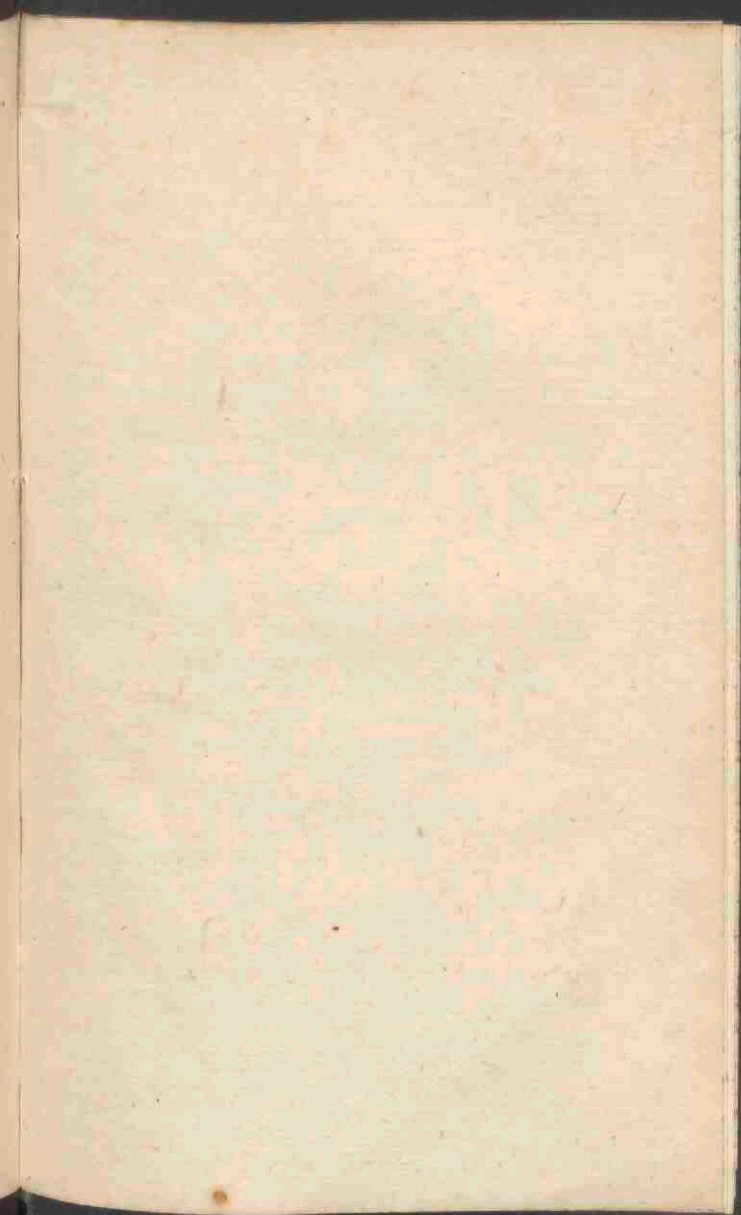
GALLIA, quid sæuo toties fremis horrida motu;
Relligio sanctas flet laniata comas?
Cur populus bello regem, populumq; vicissim
Rex petit? indigno terra cruore rubet?
Cur fratrem frater lacerat? cur viscera ciuis
In sua crudeles ipse acuit gladios?
Vnde animis nouus iste furor? quæ tanta libido,
Sanguine cognato commaculare manus?
Scilicet, vt quondam, stabulis emissus Iberis,
Prata per, & campos, & iuga, fertur equus:
Aut ratis in scopulos errat peritura latentes;
Nullus vbi celsa puppe magister adest:
Haud aliter, legum populo dum fræna relaxas,
Dum Regi soluis vincula, tota ruis.
At, populum & regem solitis tu siste lupatis,
Ilicet antiquus restituetur honos.
Si ponas illi leges, hic seruet easdem,
Adtolles fursum, Gallia, leta caput.
Tu modò ne monitis aures præbere recusa,
Diuino Brutus quæ pius ore canit.
Candida pax primum coeat, Concordia surgat,
Fœdere sacrorum consocianda tibi:
Bis seni, vt solitum, Proceres moderentur habenas;
Quos Patriæ patres dicitis, atque Pares:

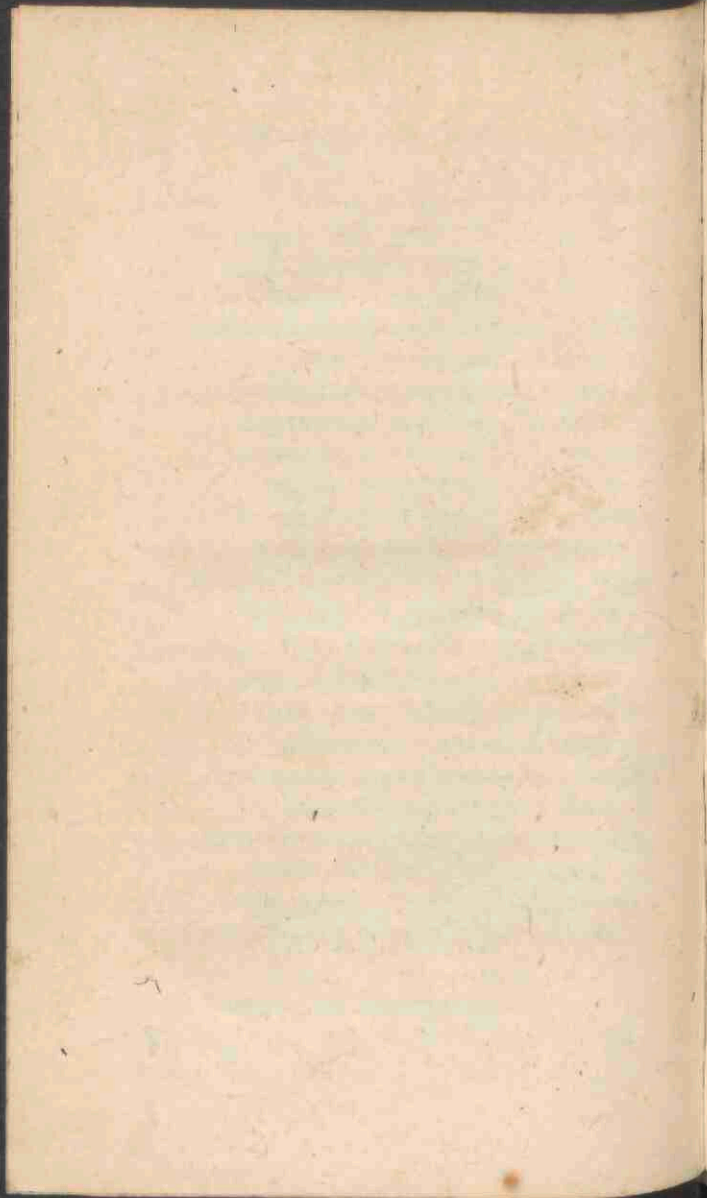
Quis olim ducibus Rex atque auctoribus vsus,
 Arma foris rexit, templa, forumq; domi.
 Moribus antiquis, Regni Conuentus agatur
 Legitimus, STATVVM nomine TERGEMINVM.
 Hoc Regum indomitos freno dstringere gressus,
 His placeat loris colla superba regi.
 Nam si nec leges, nec publica commoda rerum,
 Vnius arbitrio cuncta licere sinunt;
 Quis nouus hic mos est? quæ tanta licentia? Gallus
 Cur Princeps legum vincula nulla ferat?
 Non licuit Regi, ius, vectigalia, censum,
 Aut pacem, aut forti bella gerenda manu,
 Connubij aut tædas, noua vel decernere pacta;
 Ni Populus, veteri more, iuberet idem.
 Ah: anne ille tamen, nostri ô graue dedecus æui,
 Tunc Mahometanis miscuit arma pia,
 Et pepigit sibi, captiuas vrbesq; domosq;
 At capita, & prædam, barbære Turca, tibi?
 Germanæ thalamos an tunc laniena, suorum
 Sanguine fœdabat? Marsq;, Hymenæus erat?
 Non ita Rex Populo semper tutorq;, paterq;:
 Et Populus, proles Regis amica fuit.
 Tunc potuit Pietas Regem, Populumq; fidelis
 Commendare animus, tunc bene iunctus amor.
 Fraudibus atque dolis te non instruxerat ille
 Tuscus adhuc, vitis imbueratq; suis.
 Fregerat arte fidem nemo, iurataq; Pacis
 Numina. non vlli, fallere, ludus erat.

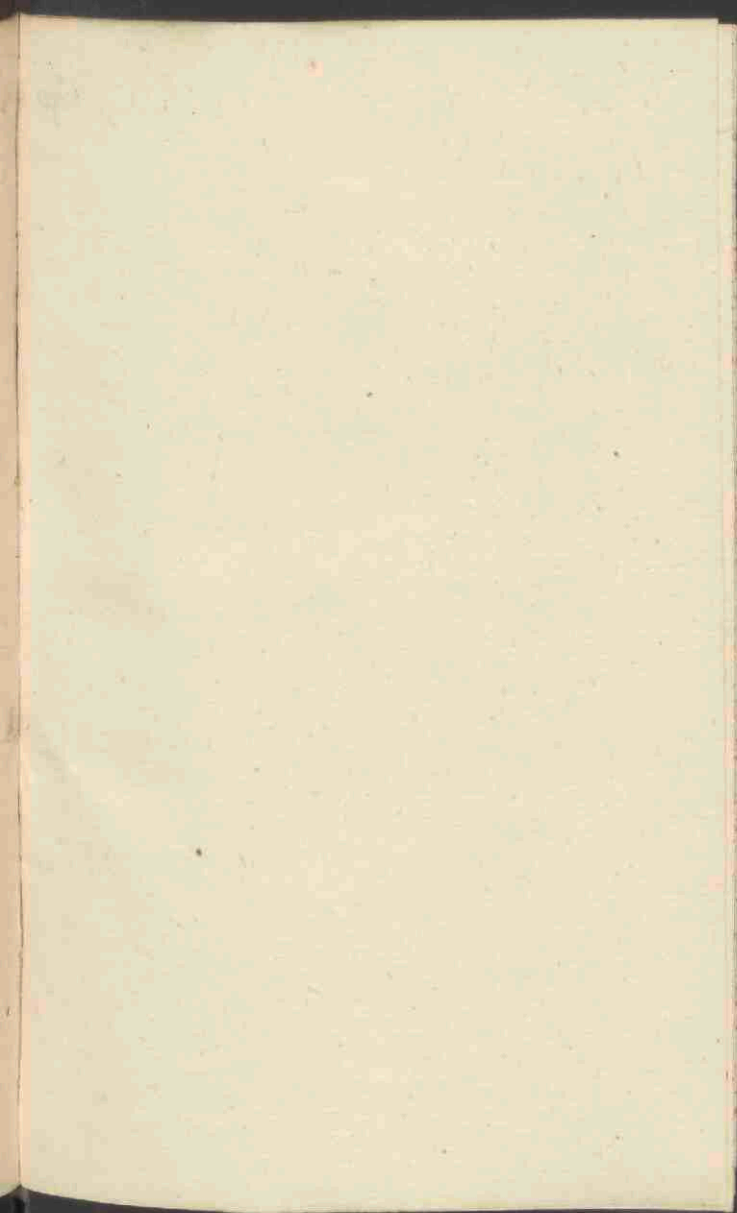
Sed Rex, Traiano similis : si iura secutus,
Et patrias leges, impero, Galle, tibi;
Hoc pro me, dixit, gladio Dux utere in hostem:
Sin secus, hunc ipsum pectore conde meo.
Fœlix ô nimum, Pietas dum provida, Regni
Ordine tergemino te moderata fuit.
Verum vbi successit semibus scelerata iuventus;
Consiliis præuis, stultitiâq; peris.
Nonne ego iam video, crudelibus vndique flammis
Sacra triumphari? non, tua iura rapi?
Non ego Nobilibus cædes, aconita parari?
Et nullum priscis legibus esse locum?
Iustitiâq; decus temni? Virtutis honores?
Et pessum Christi funditus ire fidem?
Sume animos fortes tamen, & patria adsere iura.
Præsto erit, audeto, numen ab arce Poli.
Fœdus ini, leges renoua, duce & auspice Christo.
Hic tua certa salus, præsidiumq; tuum.
Si leuis anxietas, si te spes vana moratur,
Eximit has Brutus, Gallia, ritè tibi.
Quin ego, te, quamvis telluris alumnus Iberæ,
Hostis & à patrij condicione soli,
Si licet, hortor idem, miseratus damna tuorum,
Tot Populi cædes, tot fera fata Ducum.
Credo equidè: hæc vincens inmania môstra malorũ,
Inscribes domitis, BRUTE, MAGISTER ERAS.

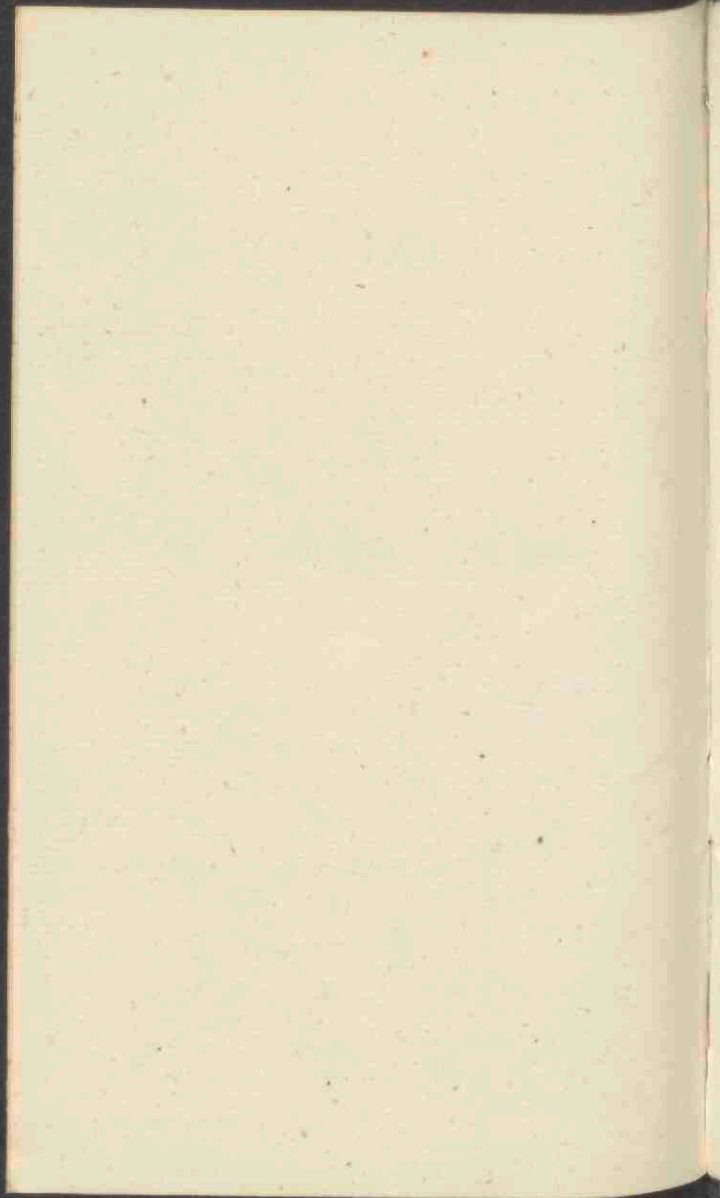

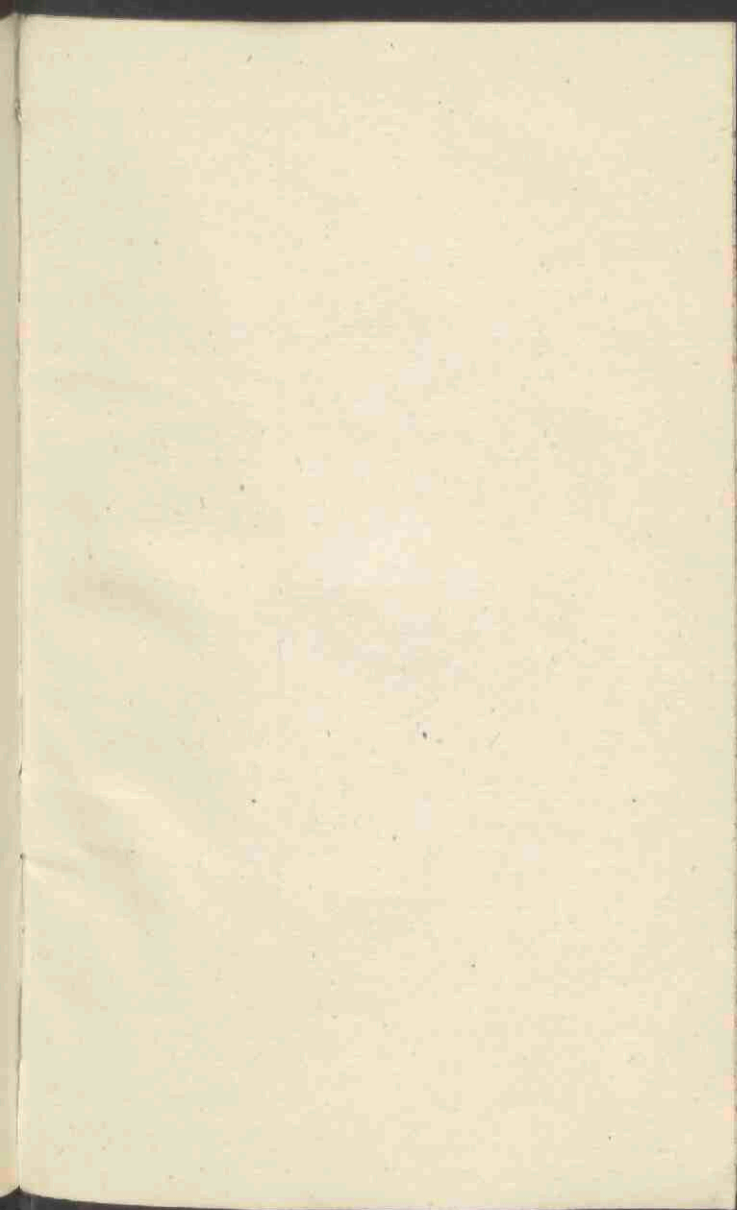

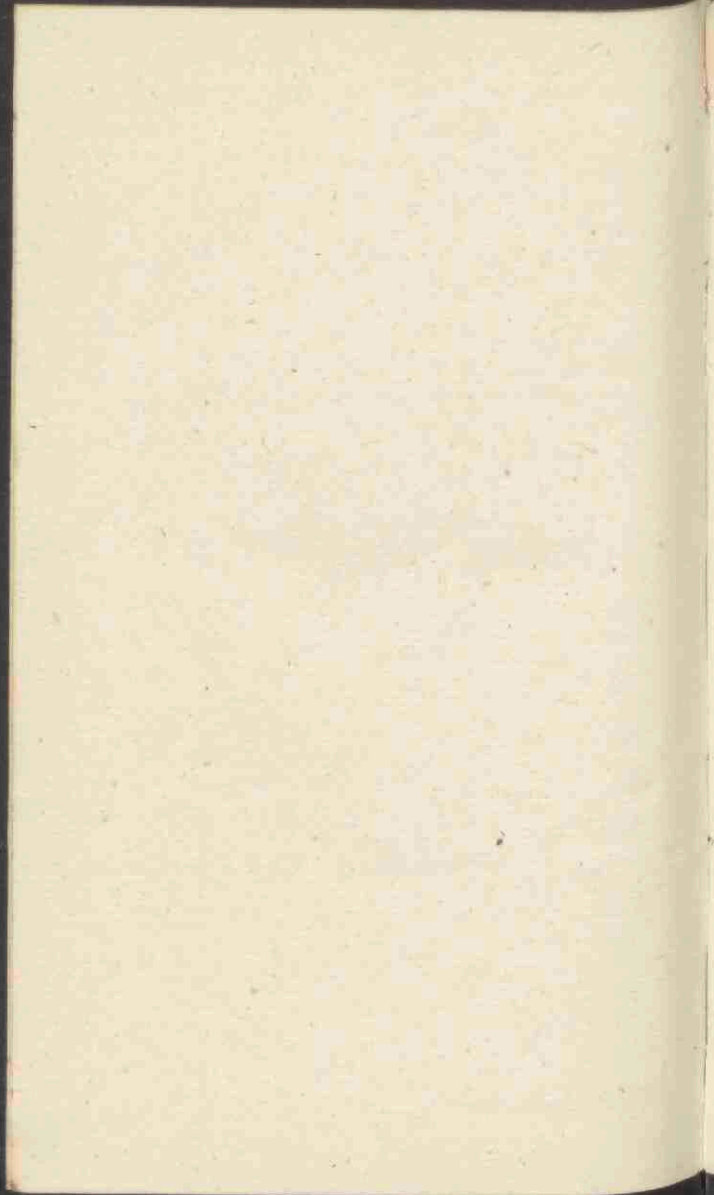

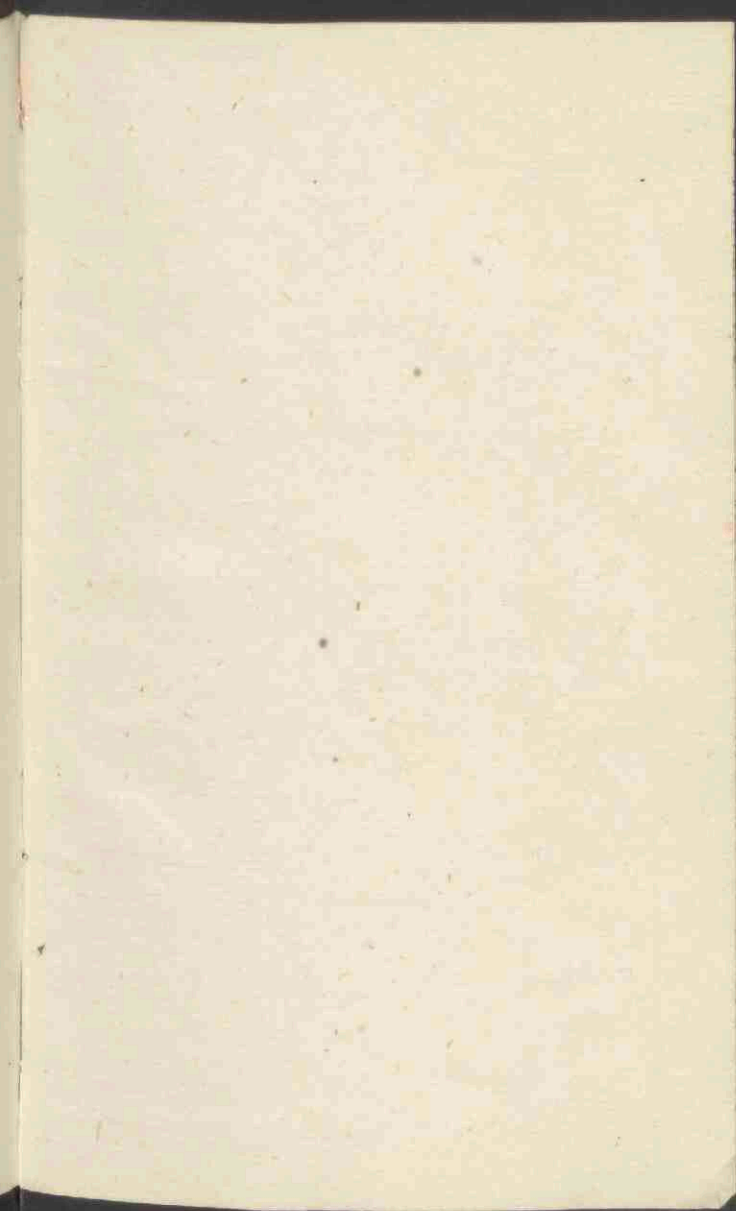

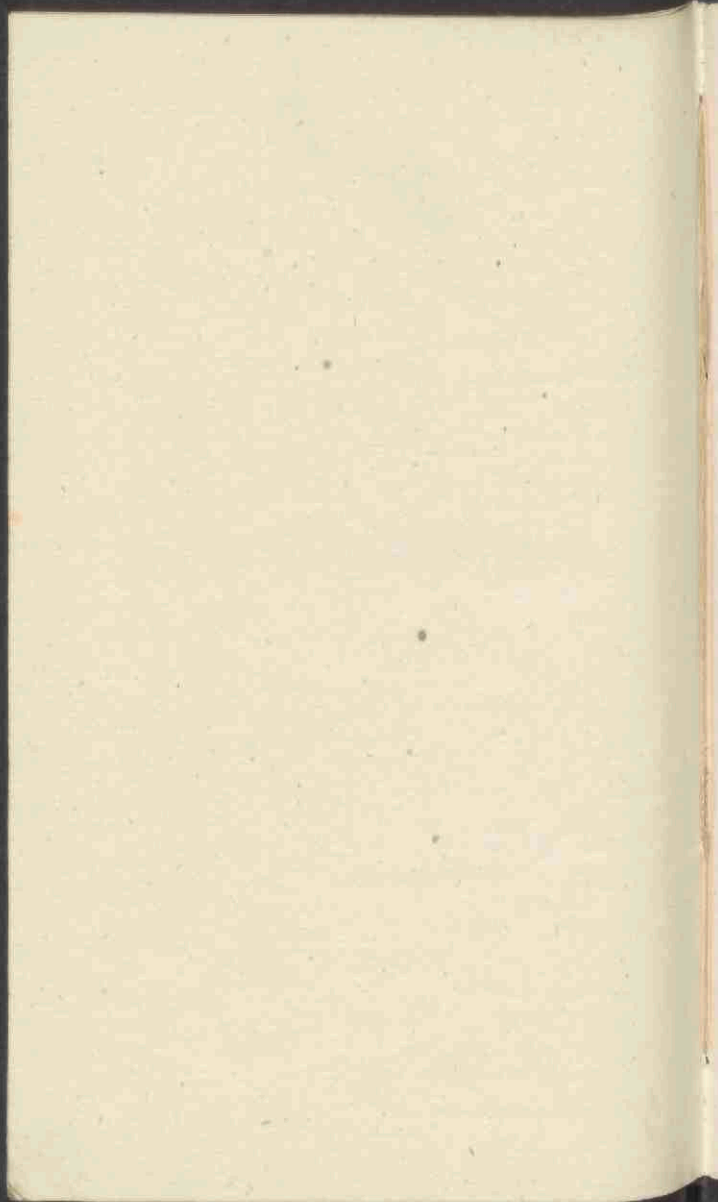

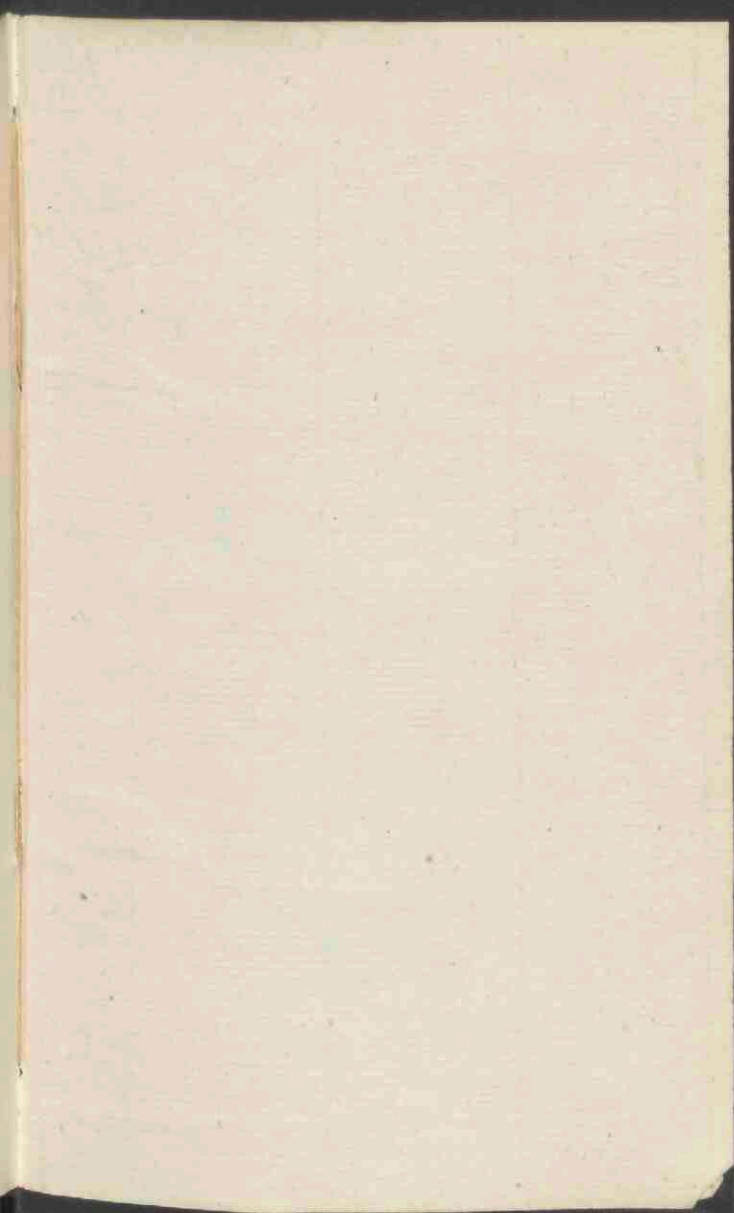

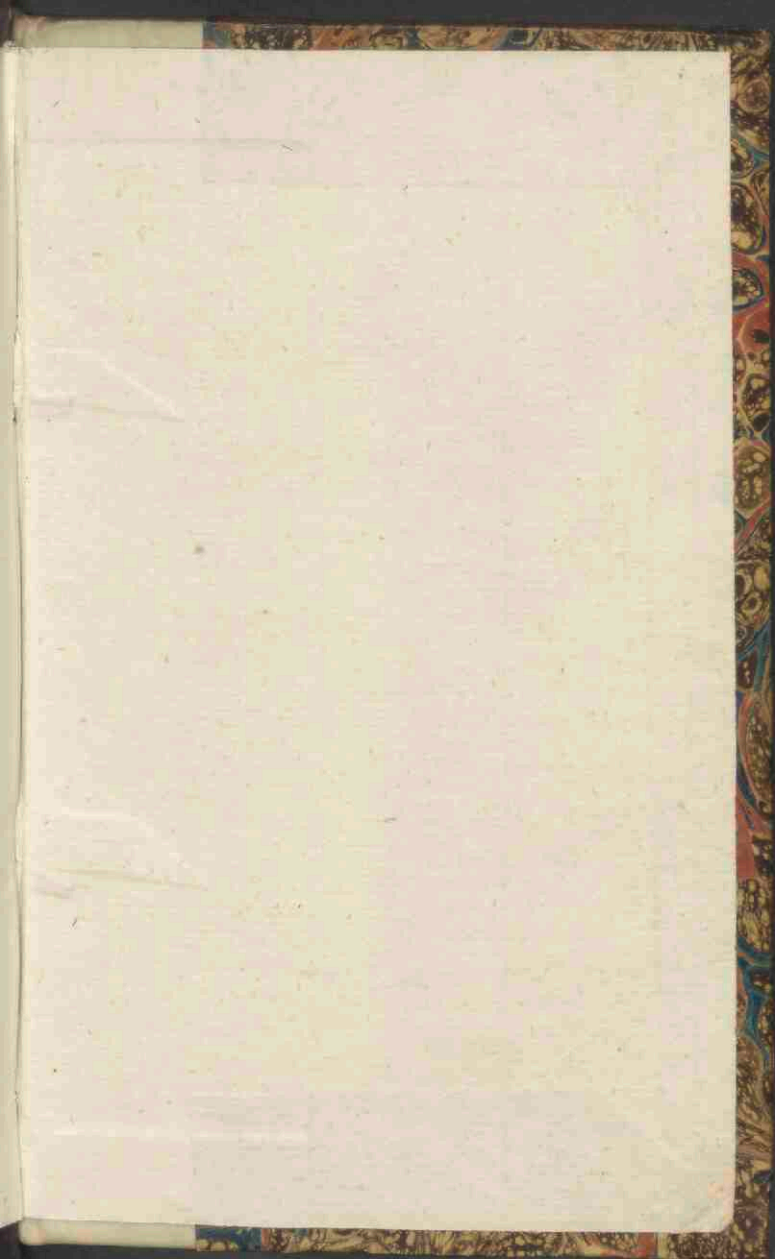

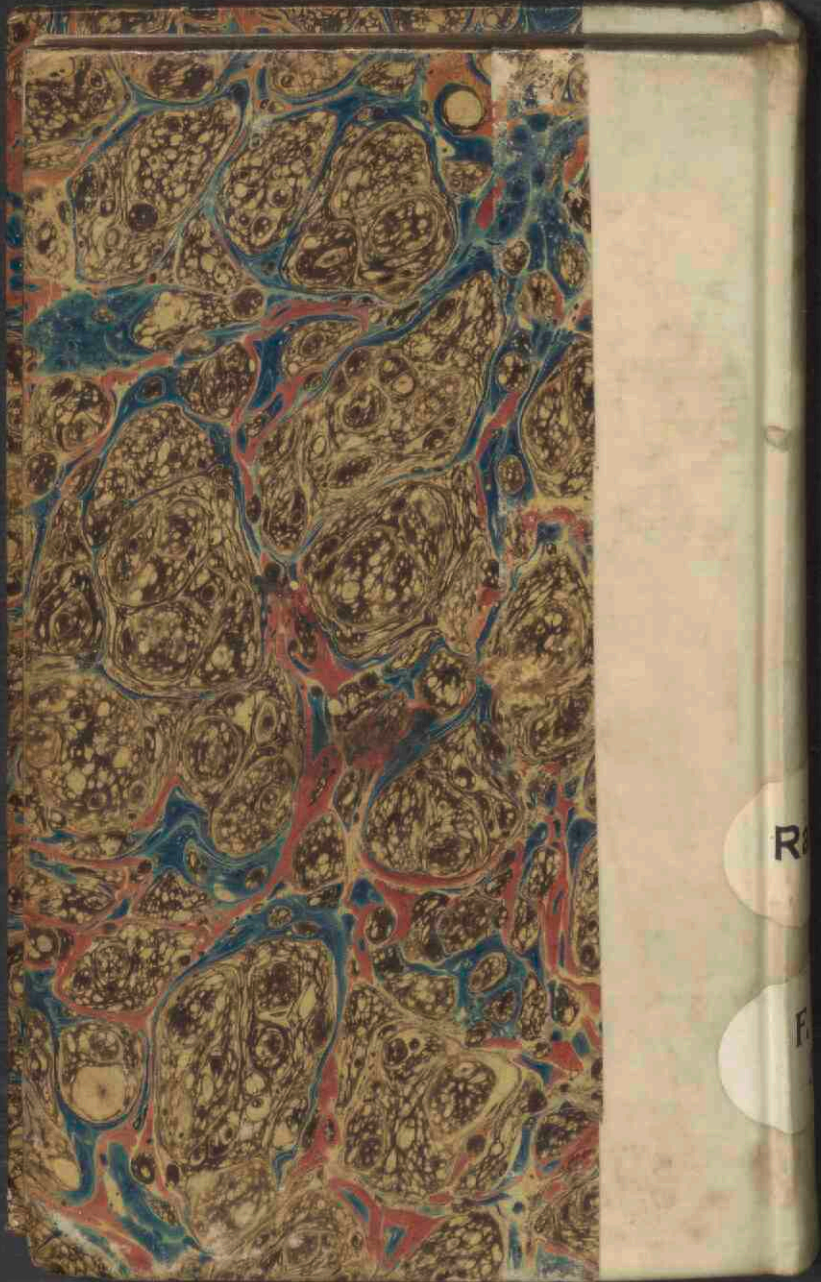

02N 952710328

R

F